

Ders: Eğitim

AĞUSTOS 2018 / SAYI 2

duvardibi

Bu sayıda...

4

Ya geriye kalan
akademisyenler...

12

İmam-hatipleşme iddiaları gerçekleşti mi?

18

YÖK'e cevap: Doçentlik
atamaları nasıl
düzenlenmeli?

24

Muvazaa - 'Biz bizi biliriz'

32

Üniversite dediğin...

36

Eğitmeyip delirten sistemin adıdır TEOG

39

Popülist liderlerin yeni
düşmanı: Akademi

41

Herkes hakim olabilir mi?

43

Tezi olmayan tez,
akademinin iflası mı?

48

Üniversite ve hocaları

52

istematik şekilde
itibarsızlaştırılan meslek:
Öğretmenlik

54

Çocuklarımıza ne öğreteceğiz?

Bu sayıda...

63

Okullar açıldı, bölgesel
eşitsizlikler devam ediyor

68

Proje okullar ve gelecek

72

'Bizim küçük çaresizliğimiz'

78

Dünyanın en güçlü silahı: Eğitim

82

Münferit vakalar silsilesi

86

KHK'lar ülkesinde 60 aylık çocuk olmak

90

Düş yiyen kertenkele

94

Üniversite, üniversite olsaydı!

97

Eğitmek mi delirtmek mi?

100

Kandırılmadım; hâlâ barış istiyorum

105

Kitaplarda 'Eğitim'

Selamlar,

Gazete Duvar yayına başladığı günden bu yana sadece enformatik içeriği değil, o içeriklerin daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli düşünsel, uzmanlığa dayalı içeriğin üretim ve sunumuna da önem vermeye gayret etti. İnternetin sağladığı hızlı enformasyon ve bilgi akışının yararlarının yanı sıra, bir müddet sonra baş edilmesi zor bir kargaşaya, en özetle aranan şeyin bulunmasını güçleştiren bir entropiye yol açmak gibi zararlı yönleri de olduğu malum. Bu güçlüğü aşabilmek için Duvar Kitap ile başladığımız derlemelere Duvar Dibi ile devam ediyoruz. Başlangıç itibarı ile Gazete Duvar'ın Forum sayfalarında kullanılan metinlerin bir derlemesinden oluşan dergimizin ikinci sayısının başlığı 'Eğitim'

Hakkı Yırtıcı, Abdullah Damar, Aslıhan Aykaç Yanardağ, Levent Ünsaldı, Ayşen Uysal, Cemal Çağlı, Murat Karabağ, Orhan Gazi Ertekin, Hasan Öztürk, Mustafa Kemal Coşkun, Murat Başkara, Selçuk Orhan, Cem Oyvatt, Hasan Tekgüç, Tuba Torun, Tebessüm Yılmaz, Tuncay Şur, Dilek Kumcu, Uğur Aflay, Fikret Başkaya, Tezcan Durna ise ikinci sayımıza katkıda bulunan isimler.

Her zaman dediğimiz gibi: Gayret bizden himmet okurdan... İyi okumalar.

Yayın Tarihi: Ağustos 2018

Genel Yayın Yönetmeni: Ali Duran Topuz

Yayına Hazırlayan: Cennet Sepetci

AND Gazetecilik ve Yayıncılık, San. ve Tic. A.Ş. adına Yayın Sahibi: Vedat Zencir

İcra Kurulu Başkanı ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ömer Araz

Katkıda Bulunanlar: Hakkı Yırtıcı, Abdullah Damar, Aslıhan Aykaç Yanardağ, Levent Ünsaldı, Ayşen Uysal, Cemal Çağlı, Murat Karabağ, Orhan Gazi Ertekin, Hasan Öztürk, Mustafa Kemal Coşkun, Murat Başkara, Selçuk Orhan, Cem Oyvatt, Hasan Tekgüç, Tuba Torun, Tebessüm Yılmaz, Tuncay Şur, Dilek Kumcu, Uğur Aflay, Fikret Başkaya, Tezcan Durna

Yönetim Yeri: Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul Santral (212) 3463601, Faks (212) 3463635

Duvar Dibi Dergi'de yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve link verilmeden iktibas edilemez.

<https://gazeteduvar.com.tr>
info@gazeteduvar.com.tr

Ya geriye kalan akademisyenler...

Akademisyenlerin konularında ne kadar yetkin olduklarının artık hiçbir önemi yok. Her an, yerlerinin başka biri tarafından doldurulabileceğinin farkındalar. Üniversite yönetimi için kalite önemli değil, o derse herhangi birinin girmesi yeterli. Bir üniversitede kadrolu çalışıp, geleceğini öngörebildiğin ve zihinsel enerjini derslerine, akademik yayın ve çalışmalarına verdiği günler çok gerilerde kaldı.

HAKKI YIRTICI

271 kelime, 11 Ocak 2016 tarihinde yan yana geldi ve "Barış İçin Akademisyenler İnisyatifi" adı altında, "Bu suça ortak olmayacağız" denildi.

271 kelime ile aralarında, zamanında derslerini heyecanla takip ettiğim, yazılarımda, kitaplarına referans verdiğim, kimileri yakın arkadaşım olan ve sabahlara kadar keyifli sohbetler yaptığım, tez danışmanı olduğum ya da jürisinde bulunduğum insanlar, bir günde, "aydın müsveddeleri", "akademik terörün aktörleri", "al-

27 Aralık 2017

çak" ve "kanlarında duş alınması gereken" insanlara dönüştüler. Ve 271 kelime ile 5 Aralık 2017 tarihinde, TMK'nin 7/2 maddesi üzerinden "terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapmaktan" yargılanmaya başladılar.

Bu 1128 insana artık, sadece "imzacı" deniliyor ve ne için imza attıkları unutuldu, unutturuldu.

Bu konuyla biraz olsun ilgilenen herkesten tek ricam, basında çıkan yanlış ve ikinci el haberler yerine, merak edip, "ama"sız bir şekilde bildiri metnini okumaları.

Ya geriye kalan, şu ya da bu nedenle imza atmayan, 155 bin akademisyene ne oldu, onlar ne yapıyorlar?

YÖK'ün 2016 yılı verilerine göre, son 14 yılda akademisyen sayısı, yüzde 100'den fazla artmış ve 70 bin 12'den, 155 bin 216'ya çıkmış. Bu artışta, hükümetin "her ile bir üniversite" politikası ve her yıl yenileri açılan vakıf üniversitelerinin katkısı büyük. Ancak burada bir kısır döngü var; her açılan yeni üniversite ile beraber, öğrenci sayısı da doğru orantılı olarak hızla artıyor ve yetişmiş akademisyen ihtiyacı sürekli büyüyor.

Sorunun ciddiyetini anlayabilmek için, "akademisyen sayımız yüzde 100 arttı" diye övünmeyi ve kendi içimizdeki rakamlara bakmayı bırakıp, diğer ülkelerle bir karşılaştırma yapalım.

ABD'de her yıl 61 bin, Rusya'da 27 bin, Almanya'da 25 bin, Japonya ve İngiltere'de ise 17 bin doktora öğrencisi mezun olurken, Türkiye'de bu rakam 4 bin 500 ve asıl ihtiyacın 15 bin olduğu söyleniyor; yani, bu sayının en az üç katına çıkması gerekiyor. Ülkelerin nüfusuna göre, doktora yapmış insan sayısına bakıldığında ise durumun vahameti daha da iyi anlaşılıyor: Çin'de, her bin kişi başına 2.2, ABD'de 1.7, Avrupa Birliği'nde 1.5 doktora mezunu düşerken, Türkiye'de bu oran sadece 0.4.

Lütfen biraz daha sabredin, kısa bir süre daha sayılar üstünden gideceğim ama bu sefer vurgunun yönünü nicelikten, niteliğe doğru çevirerek.

Bir akademisyen, öyle hemen, kolayca yetişmiyor. Lisans (4 yıl), yüksek lisans (2 yıl) ve doktora (4 yıl) eğitimi ile 10 yıl gerekiyor ki, özellikle de doktora süreci, aslında ek süreler ve uzatmalar ile yaklaşık 12 - 13 yılı bulur. Özgün bir doktora tezi yazmak kolay değildir. Fikirlerinizin zihninizde olgunlaşmasına, argümanlarınızın güçlenmesine ve literatüre hakim olmanıza çoğu zaman 4 yıl yetmez. Bu rakamların üstüne, doçent olmak için gereken ders

// ABD'de her yıl 61 bin, Rusya'da 27 bin, Almanya'da 25 bin, Japonya ve İngiltere'de ise 17 bin doktora öğrencisi mezun olurken, Türkiye'de bu rakam 4 bin 500 ve asıl ihtiyacın 15 bin olduğu söyleniyor; yani, bu sayının en az üç katına çıkması gerekiyor //

“
 Kendi deneyimlerimden biliyorum; elinde şimdiye kadar yaptığın çalışmaları içeren kalın bir dosya ile özel bir üniversitenin rektörünün ya da dekanının karşısına çıkan bir akademisyene, şimdiye kadar neler yaptığından önce ilk sorulan, FETÖ’cü ya da imzacı olup olmadığı. O sırada, karşısındaki meslektaşına yaptığı pervasızca saygısızlığın ya farkında değiller ya da buna aldırıyorlar.”

verme deneyimi, çalışma ve yayın için bir 5 yıl ve profesör olmak için de, bir 5 yıl daha ekleyin. İşte karşınıza, en az 20 yılın sonunda, 50’li yaşlarına gelmiş, fikirleri ve verdiği dersleri olgunlaşmış, ulusal ve uluslararası yayınlar yapmış, yüksek lisans ve doktora tezleri yönetmiş, jürilerde bulunmuş nitelikli bir akademisyen ancak çıkabiliyor.

YÖK’ün listesine göre, Türkiye’de, 6 Mayıs 2015 tarihi itibari ile 109’u devlet, 84’ü ise vakıf olmak üzere 193 üniversite bulunmaktaydı. 15 Temmuz 2016’dan sonra vakıf üniversitelerinin sayısı 69’a düştü ve bu üniversitelerde çalışan 2 bin 808 akademisyen işsiz kaldı. Son bir yılda, çıkarılan 6 KHK ile ise 117 farklı üniversiteden 5 bin 247 akademisyen ihraç edildi. Maalesef, kaçının kendi alanlarında tekrar iş bulabildiğini, kaçının mesleklerinden vazgeçip, geçinebilmek için başka işlere yöneldiği bilinmiyor.

Bugün, esas olarak, akademik dünyada yaşanan depremin, ağırlıklı olarak siyasi boyutu konuşuluyor; ama bunun sosyo-kültürel bir boyutu da olduğu ve toplumda üniversitelere ve akademisyenlere bakışın nasıl bir dönüşüm geçirdiği gerçeği pek ele alınmıyor. Televizyonda, sosyal medyada çıkan haberlerde, akademisyenlere yönelik suçlamalar arttıkça, bir zamanların saygın mesleği artık kuşkulu bir hale geldi. Bunun doğal bir uzantısı olarak da, toplum nezdinde eleştirel düşünce değersizleşti; bir konuyu derinlemesine bilmek anlamsızlaştı. Artık herkes, her konuda, iki satır okuyunca, kendini uzman sanıyor ve o konuda ahkam kesmekte bir sorun görmüyor. Asıl cehalet, bilmemek değil, bilmediğinin farkında olmamaktır.

Kendi deneyimlerimden biliyorum; elinde şimdiye kadar yaptığın çalışmaları içeren kalın bir dosya ile özel bir üniversitenin rektörünün ya da dekanının karşısına çıkan bir akademisyene, şimdiye kadar neler yaptığından önce ilk sorulan, FETÖ’cü ya da imzacı olup olmadığı. O sırada, karşısındaki meslektaşına yaptığı pervasızca saygısızlığın ya farkında değiller ya da buna aldırıyorlar. Bundan bir yıl önce, bana bu soruyu soran bir dekana, neden imzacıları işe almadıklarını sorduğumda, verebildiği tek cevap, “prensip olarak” oldu. Kötü reklam olmasından korkuyorlar. Ne de olsa işin içinde ticaret var, müşteri var, müşterinin parasını ödeyen aileler var. Sistemle uyumlu olmak lazım; çünkü eğitim sektöründe rekabet büyük, pastadan pay kapmak isteyen üniversite sayısı ise çok fazla.

Marx, zamanında ne demişti? Üretim araçlarına sahip olanlar (bu, ha fabrika olmuş, ha üniversite, fark etmez) ile olmayanlar (bu

8 | duvardibi

noktada, entelektüel proletarya demek daha doğru) arasındaki ilişki her zaman sömürü sistemine dayanır. Kapitalizmin kuralı ne idi? Masrafları kıs, kârı maksimize et. Üniversiteler, rekabet arttıkça, genelde birbirlerine benzeme eğilimindedir. Nitelik, çoğu zaman niceliğe kurban ediliyor.

Akademisyen başına düşen öğrenci sayısı, rekabet arttıkça, sürekli maksimize, eğitim için kullanılan mekanın metrekare cinsinden miktarı ise sürekli minimize ediliyor. Üniversitelerin kütüphaneleri göstermelik, sosyal imkanları ise ya hiç yok ya da yetersiz. Hangi akademisyene sorsanız, ağır ders yükünden, kalabalık sınıflara verilen derslerden ve çoğunlukla, okumak için eve taşımak zorunda kaldıkları sınav kağıtlarından, ders dışında yüklendikleri ve asli görevleri olmayan idari işlerin yoğunluğundan, haftada beş gün, 9 – 6 üniversitede bulunmak ve kart basmak zorunda olmaktan, daracık bir odayı en az iki meslektaşısı ile paylaşmaktan ve kendi özel çalışmalarına zaman bulamamaktan yakınacaktır.

Akademisyenlerin, liselere gönderilerek, çalıştıkları üniversitede eğitimin ne kadar iyi olduğunu ya da tanıtım günleri adı altında, bir masanın arkasında, bütün gün, öğrencilerinin gözü önünde, gelen ailelere (çünkü parayı öğrenci aday değil, aileler ödeyecek) yine çalıştıkları üniversitenin eğitiminin ne kadar iyi olduğunu anlatmaları ise ayrı bir utanç konusu. Yılda birkaç haftalığına, bir akademisyen değil pazarlamacı olmak zorundalar.

Üniversite yönetimlerine, bu da yetinmiyor. Liselerin müdürlerinin ve aslında öğrencilerine, üniversite tercihlerinde yardımcı olması beklenen rehber öğretmenlerin, lüks otellerin restoranlarında ağırlandırmaları ya da lüks yatlarla Boğaz turlarına çıkarılmaları da bu işin bir parçası ve bu yapılan, hiç kimseye tuhaf gelmiyor. Rekabet koşulları içinde bu pazarlama yöntemi de kanıksanmış durumda.

Akademisyenlerin, konularında ne kadar yetkin olduklarının ise hiçbir önemi yok. Her an, yerlerinin başka biri tarafından doldurulabileceğinin farkındalar. Üniversite yönetimi için kalite önemli değil, o derse herhangi birinin girmesi yeterli. Bir üniversitede kadrolu çalışıp, geleceğini öngörebildiğin ve zihinsel enerjini derslerine, akademik yayın ve çalışmalarına verdiğin günler çok gerilerde kaldı.

Akademisyenlere mevsimlik işçi gibi davranılıyor. Yarı zamanlı (dışarıdan ders saat ücretli) çalıştırılmaları çok yaygın bir uygulama. Bir eğitim dönemi 14 haftadan oluşur; bir eğitim yılında ise 28 hafta vardır; geriye kalan 24 haftada nasıl geçinecekleri-

//

Akademisyenlerin, konularında ne kadar yetkin olduklarının ise hiçbir önemi yok. Her an, yerlerinin başka biri tarafından doldurulabileceğinin farkındalar. Üniversite yönetimi için kalite önemli değil, o derse herhangi birinin girmesi yeterli. Bir üniversitede kadrolu çalışıp, geleceğini öngörebildiğin ve zihinsel enerjini derslerine, akademik yayın ve çalışmalarına verdiğin günler çok gerilerde kaldı

//

nin endişesi içindeler. Kadrolu çalışanların durumu da çok farklı değil; onlar da tedirginler, gelecekları hakkında. Üniversitelerin bünyesinde kadrolu görünen iki güncüler ve üç güncüler var. Bu, çoğunlukla doçent ve profesörlere uygulanıyor. Böylelikle daha ucuza geliyorlar. Her sözleşme yenileme tarihi ise bir belirsizlik. Şu ya da bu neden gösterilip, yönetimle uyumlu olmayanlar, her an işsiz kalabilir, yoksulluğun ve yoksunluğun pençesine düşebilirler. Ne çalıştıkları kurum ne de meslekleri ile bir bağ kurulmasına izin veriliyor, kendilerini hep bıçak sırtında hissediyorlar. Eğitim, rakamlarla bu kadar nicelleştirilmişken, bir de her sene "fakültemizin değerli öğretim üyeleri" sözleri ile başlayan bir e-posta gelir. Öncelikle, sadece resmi yazışmalarda, kağıt üstünde değerlisinizdir. İnsanın içi burkuluyor. İstlenen ise performansınızın değerlendirilmesidir. O sene, kaç saat derse girdiğiniz, ne tür etkinliklerde bulunduğunuz, yoğun idari işlerden fırsat bulup, kaç yayın yaptığınız sorulur.

Zaten sürekli notlanıyor olmanın tedirginliği vardır üzerinizde. Daha önce çalıştığım bir üniversitede, yeni performans kriterleri getirilmişti. Sadece bir maddesinden söz edeceğim. Akademisyen her sene öğrenciler tarafından eğitim kalitesi, bölüm başkanları tarafından da, iş arkadaşları ve yönetimle uyumlu çalışması üzerinden notlanacak, yani karneniz oluşturulacaktı. İnsanı, daha baştan suçlu gibi hissettiriyorlar. Eğer pragmatik biri iseniz, sorun değil. Öğrenciyi, derste çok zorlama ve notunu bol tut; yöneticilere de her zaman gülümse ve asla kendi fikrini söyleme.

İTÜ'de, mimarlık eğitimi aldığım yıllarda, bir hocam, ismi bende saklı, Taşkışla'da, onun atölyesinde iken, bizlere, yüksek sesle, "Her insan kendi istediği kadar mimar olur" der, sonra da sesini biraz alçaltarak "Bir de okulunun izin verdiği kadar" diye eklerdi. Sizler, mimar yerine kendi mesleklerinizin adını koyabilirsiniz. İnsan, hocalarının sözlerini çok sonra anlarmış. Henüz, her köşe başında özel bir üniversitenin olmadığı ve isimlerini burada tek tek sayamayacağım bir sürü değerli hocamızın, gözlerinin içine baktığımız bir dönemde bile, meğer hocamız, bir acısını, öğrencileri ile paylaşıyormuş ve ben, bunu daha yeni kavrayabiliyorum. Ya şimdi, biz akademisyenler neyin acısını çekiyoruz?

Her akademisyenin, ancak kendi okulunun izin verdiği kadar akademisyen olabildiği bir dönemde yaşamının...

Peki, öğrencilere ve derslerin kendilerine ne oluyor?

Her dersin bir mahremiyeti vardır. Sınıfın kapısı kapandığı anda, akademisyen ile öğrenciler baş başa kalır. Artık bir akademisyen

//
Ya şimdi, biz akademisyenler neyin acısını çekiyoruz? Her akademisyenin, ancak kendi okulunun izin verdiği kadar akademisyen olabildiği bir dönemde yaşamının... //

//

Bir arkadaşına,
bir defasında,
penceremden görünen,
üst üste yığılmış,
sevimsiz binaları
göstererek, bir mimar
ve hoca olarak, onlara
mezun olduklarında
ihtiyaç duymayacakları
bir "tasarım yapma
bilgisi"ni aktarmaya
çalıştığımı ve aslında
"mış gibi" yaptığım
hissine kapıldığımı
söylemişim. Bana
dönüp, kendisinin de
hukukçu olduğunu ve
üniversitede hukuk
felsefesi anlattığını
hatırlatmıştı.

değil, öğrencilerin gözünde bir hocasıdır. Bilgiyi sadece düz bir şekilde aktarmazsınız. Yıllar içinde geliştirdiğiniz kendine özgü bir anlatım biçiminiz vardır. Bunu, dersin daha iyi anlaşılması, dersi sıkıcı olmaktan kurtarmak, öğrencinin ilgisini çekebilmek ve öğrenci ile bir bağ kurabilmek adına yaparsınız.

Yaklaşık yirmi yıllık bir akademisyen ve hoca olarak, gözümün önünde öğrenci profili yavaş yavaş değişti. Artık daha ilgisizler, aralarında bağ kurabildiklerimin sayısında ciddi bir düşüş var. Tek beklentileri bir an evvel diploma almak. Sonrasına dair ise fazla bir düşünceleri yok. Aralarında babası ya da aileden biri müteahhit olanı azımsanmayacak kadar çok. Muhtemelen, okudukları bölüm, kendi tercihleri değil. Mezun olduklarında da, aile işinin başına geçecekler ve Türkiye'nin inşaat sektörüne dayalı ekonomisinin bir parçası olacaklar.

Bir arkadaşına, bir defasında, penceremden görünen, üst üste yığılmış, sevimsiz binaları göstererek, bir mimar ve hoca olarak, onlara mezun olduklarında ihtiyaç duymayacakları bir "tasarım yapma bilgisi"ni aktarmaya çalıştığımı ve aslında "mış gibi" yaptığım hissine kapıldığımı söylemişim. Bana dönüp, kendisinin de hukukçu olduğunu ve üniversitede hukuk felsefesi anlattığını hatırlatmıştı. O an, söyleyecek bir söz bulamadım, sustum.

Oysa 20'li yaşlarındalar; en meraklı ve kendilerini keşfetmeleri, tanımaları gereken yaş. Her zaman öğrencilerime, "Mesleği ile içsel bir bağ kuran, işini gerektiği gibi düzgün yapma etiğine sahip olan insandan korkmayın; çünkü bu, o kişinin, aynı şeyi insanlarla olan ilişkilerinde de yaptığı anlamına gelir" derim. Bu sözlerimi kaç kişi

anlıyor, bilemiyorum.

Kuşkusuz hepsi değil ama büyük bir çoğunluğu üniversiteye, okulun içinde açılmış marka kafelerde vakit geçirmek ve arkadaşları ile sohbet için geliyorlar. Herkes, sanki bir partiye gelircesine çok bakımlı ve süslü. Elleri cep telefonları, sürekli onlarla meşguller. Elinde bir kitap, not tutmak için bir defter, hatta kalemle gelen yok denecek kadar az. Dersin ilk 10 dakikasında, öğrencileri cep telefonlarından uzaklaştırmak ve sessize aldirmek için uğraşmak, dersin doğal bir parçası haline gelmiş durumda. Bir şeyi elde etmek, öğrenmek, mesleklerinin bir parçası yapmak için harcamaları gereken emek ve çabadan, bir konuyu derinlemesine bilmenin hazzından bihaberler.

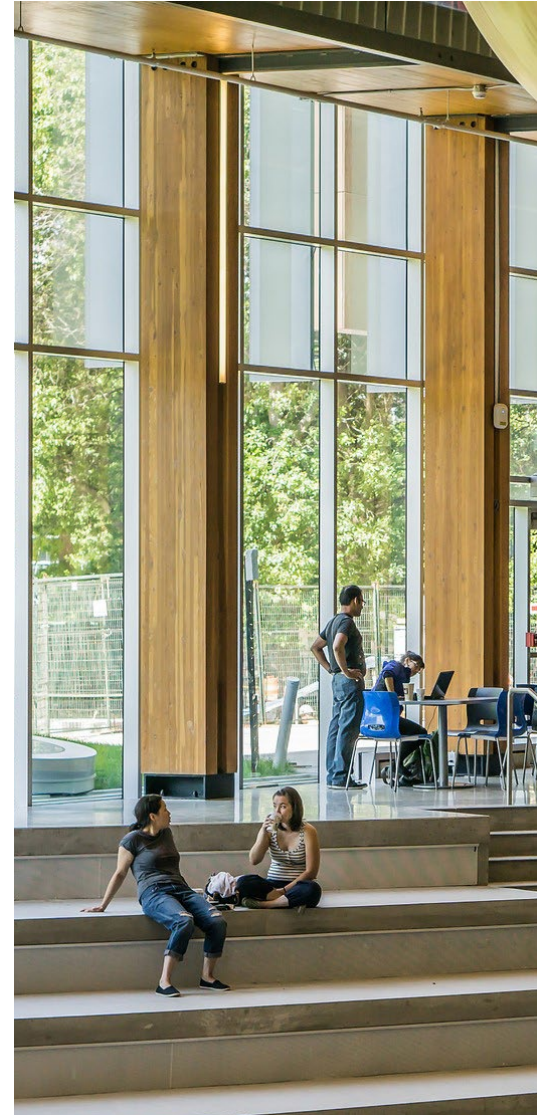
Kontenjanı 100 kişi olarak belirlenmiş bir sınıfa ders anlattığınızı hayal edin. Aslında sınıf 80 kişilik, ama üniversite yönetimi de biliyor, hepsinin derse gelmeyeceğini. Dönem başı, ilk sordukları, "Hocam hazırladığınız sunumları ve ders notlarınızı verecek misiniz?" oluyor. Buna alışmışlar, alıştırmışlar. Yoklama almıyorum. İstiyorum ki, 18 yaşını aşmış bireyler olarak, derse kendi istekleri ile katılsınlar. Ancak dönem boyu, ortalama 50 öğrenciye ders anlatıyorum. Bunların en az yarısının önünde ise ne bir kağıt ne de bir kalem oluyor. Bedenleri orada ama zihinleri başka yerde... Gerçekte, en fazla, 10 - 15 öğrenciyle göz teması kurarak ders anlatabiliyorum. Onlar da olmasa, boşluğa konuşuyormuş gibi hissedeceğim.

Bazen, inatla, neden not tutmadıklarını soruyorum. Bir cevabı yok, sadece sessizlik. Bir defasında, bir öğrenci "ben derse dinliyorum, sonra akşam internetten araştırıyorum" demişti. Derste anlattığımın, yıllar boyu, o konu üzerine okuyarak, düşünerek, kendi özgün yorumumla oluşturduğum bir bilgi olduğunun farkında değiller. Zaten, o öğrenciye, geçen hafta anlattığım dersten bir soru sorduğumda, cevabı, "geçen hafta yoktum" olmuştu.

Sadece bir hocaya değil, herhangi bir insana yalan söylemek bu kadar kolay olmamalı.

Lütfen sanmayın ki, sürekli öğrencilerden yakınan bir hoca klişesini burada tekrarlıyorum. Bu durumun, onlarla alakası olmadığını biliyorum. Hepsi de, bugün Türkiye'nin gelmiş olduğu siyasi ve sosyo-kültürel ortamın bir uzantıları. Onlar için, karşılıklarına çıkan her engel, en kolay yoldan, emek harcamadan aşılması gereken ve sonunda da bir an evvel köşeyi dönmeleri gereken basit bir sorun. Dedim ya, düşünce değersizleşti, değersizleştirildi bu ülkede.

//
Dedim ya, düşünce
değersizleşti,
değersizleştirildi bu
//
ülkede.

//
Bugün, bir öğrenci rahatlıkla, “anlattıklarınız, benim milli görüşlerimle uyuşmuyor” diyerek, sınıfı terk edebiliyor. Taraf olmadan, nasıl eleştirel düşünülebileceğini anlamıyorlar, anlamak istemiyorlar. Söyledikleriniz cımbızla seçilip, çarpıtılarak, bazen sesiniz ya da görüntünüz cep telefonuna kaydedilebilir, yönetime iletilebilir ve istifaya zorlanabilirsiniz.

Zaten, bir üniversitede işe girerken, ilk günden, aslında ne olduğunuz size hatırlatılır. Bir defasında, rektörün, ilk gün bana iki tavsiyesi olmuştu. Birincisi, sınav kağıtlarını ve tutanağını düzgün dosyalamam (çünkü bildiğim kadarıyla, YÖK denetçileri geldiğinde, esas olarak bunlarla ilgileniyorlar); ikincisi ise, öğrenci mesela derse, saat 10 yerine, 10’u 20 geçe gelmişse, öğrenciyi çok zorlamamam ve uyumlu olmamdı.

Evet, anahtar kelime bu; “uyumlu olmak”.

Öğrenciyi zorlamadığın, kendi sınırlarını keşfettirmeye çalışmadığın, öz farkındalıklarını arttırmayı denemediğin, kendi gibi düşünmeyenlere saygı duymalarını öğretmediğin, yönetimin yazılı olmayan ama zihinlerinde oluşturdukları müfredata uyduğun sürece sorun yok; aksi takdirde, bir an evvel halledilmesi gereken bir sorundan başkası değilsiniz.

Öğrenci de kaçınılmaz bir şekilde içinde bulunduğu toplumun siyasi ve kültürel ortamının bir uzantısı. Hoca, artık ağzından çıkan her kelimeyi dikkatlice seçmek ve kendine otokontrol uygulamak zorunda hissediyor. Komşunu ihbar etmenin tavsiye edildiği ve meşru görüldüğü bir ortamda, öğrenci tarafından her an yönetime şikayet edebilirsiniz. Çünkü derste 271 kelimedenden çok daha fazlasını sarf edeceksinizdir.

Bugün, bir öğrenci rahatlıkla, “anlattıklarınız, benim milli görüşlerimle uyuşmuyor” diyerek, sınıfı terk edebiliyor. Taraf olmadan, nasıl eleştirel düşünülebileceğini anlamıyorlar, anlamak istemiyorlar. Söyledikleriniz cımbızla seçilip, çarpıtılarak, bazen sesiniz ya da görüntünüz cep telefonuna kaydedilebilir, yönetime iletilebilir ve istifaya zorlanabilirsiniz.

Formül ne idi? Öğrenciyi zorlama, notunu bol tut. Yani, bugün, hocanın öğrencisinden korktuğu bir eğitim anlayışı üniversitelere hakim.

Lafı, daha fazla uzatmadan, son bir söz edeceğim: Öğrenciye, herhangi bir konuda, “neden böyle yapmadın, daha geçen ders söylemiştim” dediğimde, hemen hepsinden “unuttum” cevabını çok sık duyar oldum. Bu, onlar için gayet geçerli bir mazeret ve aslında ne dediklerinin farkında değiller. Aptal değiller ama çoğunun zihinleri bomboş. “Unuttum” diyen bir öğrencinin, gözlerinin derinliklerine baktığımda, gerçekten unuttuğunu anlıyorum ve işte o an, çok ürküyorum.

İmam-hatipleşme iddiaları gerçekleşti mi?

Sosyalist parti ve sendikaların imam-hatipleşme konusundaki öngörülerini hem laiklik-sekülerleşme-muhafazakârlaşma kavramlarında içerdiği anlamıyla, hem de imam-hatip liselerinde öğrenim gören öğrencilerin genel ortaöğretim öğrencilerine oranlarında yaşanan değişim anlamında gerçekleşmemiştir. Bundan sonraki yıllarda da oranlar azalmaya devam edecektir. Çünkü sekülerleşmeyi hızlandıran kapitalizmin gelişimi, kentleşme ve bilimsel ilerlemeler bütün hızıyla devam etmektedir.

ABDULLAH DAMAR

Milli Eğitim Bakanlığı, 2012/2013 öğretim yılında 4+4+4 Eğitim Reformu'nu, 2013/2014 öğretim yılında da, Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) sistemini hayata geçirdi. 4+4+4 'Eğitim Reformu'nun' yapıldığı dönemde, ÖDP, EMEP, TKP gibi sosyalist partiler ve üyelerinin çoğunluğunu dünyaya sol pencereden bakan eğitim emekçilerinin oluşturduğu Eğitim Sen ve Eğitim İş gibi sendikalar; bu reformu değerlendirirken eğitim sektörünün piyasaya açılması, ticarileşmesi ve giderek özelleşmesi ve bu sürecin sonucu olarak eğitim emekçilerinin neoliberal üretim ilişkilerinin cenderesinde esnek, güvencesiz ve örgütsüz

//

Biz, her iki uygulamanın da hayata geçirildiği yıllarda, bu değişikliklerin neoliberal programın bir gereği olduğunu, değişikliklerin, laiklikle ilgili boyutunun, iktidarın hegemonya projesinin bir unsuru olduğunu, bu nedenle, bu değişikliklere karşı laiklik ekseninde yürütülecek bir mücadelenin boşa kürek çekme anlamına geleceğini, yürütülmesi gereken asıl mücadele hattının neoliberal uygulamaları hedefe koyarak anti-kapitalist bir rota izlemesi gerektiğini defalarca dile getirdik.

bir çalışma yaşamıyla baş başa bırakılmasını esas almaları gerekir; tam aksine bu argümanlar geri planda kalmış, mücadele ekseninin odağına, ne olduğu kendinden menkul bir laiklik anlayışı çıkarılmış ve yasanın hayata geçirilmesinin önüne geçmek için toplumsal kesimlerle birlikte bütünlüklü bir mücadele yürütülememiştir.

Bu parti ve sendikaların öne sürdüğü argümanların bir kısmı şu şekildeydi;

- İmam-hatip liselerinde öğrenim gören öğrenci sayısı artacak, bu okulların orta bölümlerinin açılmasıyla da öğrenci sayılarında bir patlama yaşanacak.
- Seçmeli din dersi paketi, MEB ve okul idareleri tarafından öğrenci ve velilerin iradesi dışında seçtirilerek bütün okulların imam-hatipleştirilmesi sağlanacak.
- İlköğretimin 4+4 şeklinde kesintili hale getirilmesiyle kız öğrenciler okuldan uzaklaşarak çocuk gelinliğin önü açılacak.

Her iki uygulamanın da üzerinden, eğitim tarihi açısından beş yıl gibi kısa bir süre geçti. TEOG sistemi çöktü ve kaldırıldı, 4+4+4 Eğitim Reformu üzerinde de halen tartışmalar devam ediyor. 5+3'mü olsun, 5'inci sınıflara İngilizce dil öğretimi mi gelsin, şeklinde.

Biz, her iki uygulamanın da hayata geçirildiği yıllarda yazdığımız (Yerel gazete ve web siteleri), eğitim programı yaptığımız (Şirinnar Radyo), sendikal (Eğitim Sen) ve siyasal mücadele yürüttüğümüz platformlarda elimizden geldiğince bu değişikliklerin neoliberal programın bir gereği olduğunu, değişikliklerin, laiklikle ilgili boyutunun, iktidarın hegemonya projesinin bir unsuru olduğunu, bu nedenle, bu değişikliklere karşı laiklik ekseninde yürütülecek bir mücadelenin boşa kürek çekme anlamına geleceğini, yürütülmesi gereken asıl mücadele hattının neoliberal uygulamaları hedefe koyarak anti-kapitalist bir rota izlemesi gerektiğini defalarca dile getirdik.

O dönemde Birgün Gazetesi Yazarı Sayın Ünal Özmen ve @super_titiz mahlaslı sosyal medya yazarıyla tartışma yürütmüştük. (1) Geline aşamada, bu parti ve sendikaların laiklikle ilgili her üç iddiasının da doğrulanmadığını gördük. Bu iddialara ve sonuçlara

bakacak olursak;

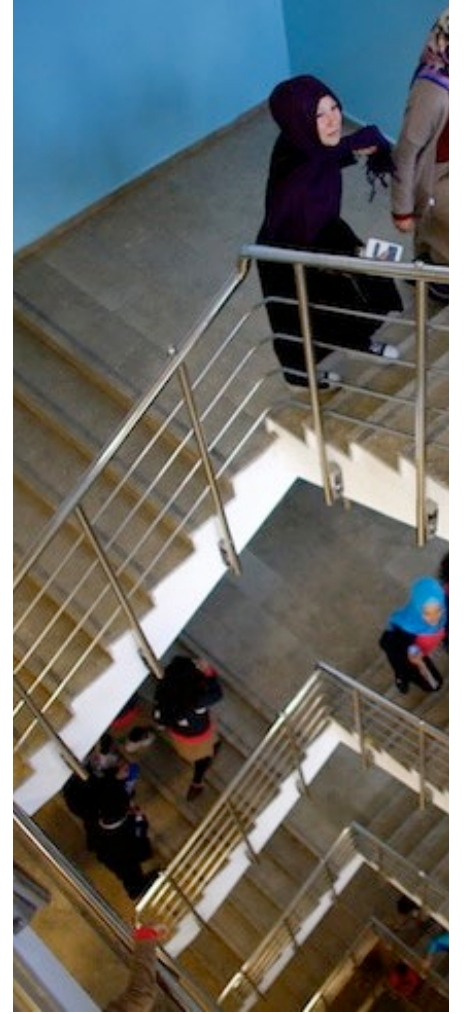
1. İmam-hatip lise ve ortaokullarının öğrenci sayılarında ilk yıllarda bir yükselme olmuş fakat iddia edildiği şekilde bir patlama olmadığı gibi, 28 Şubat öncesi dönemde olduğu orana ulaşmış, ardından da 2016/2017 öğretim yılında öğrenci sayısında azalma olmuştur. Azalmaya da devam edecektir.
2. Seçmeli din dersi paketlerini seçen öğrenci sayısında ilk iki yıl hariç azalma olmuş, hatta paket içinde yer alan bazı dersler kaldırılmış ve sonuç olarak bu paketteki dersleri seçen öğrenci sayısı basında haber bile olmayacak düzeye gelmiştir. Sonuç olarak iddia edildiği gibi bütün okullar imam-hatipleşmemiştir.
3. İlköğretimin 4+4 şeklinde kesintili hale getirilmesiyle kız öğrenciler okuldan uzaklaşarak çocuk gelinliğin önü açılacak iddiası da gerçekleşmeyerek, her kademedeki cinsiyet oranında kızlar lehine artış olmuştur.

Bu yazımızda, söz konusu sosyalist parti ve sendikaların gerçekleşmeyen iddialarından ilkinin, yani imam-hatiplerle ilgili olanı mercek altına alacağız.

Çok geriye gitmeden ama bir fikir vermesi açısından 1989-1990 öğretim yılından bu yana imam-hatip lisesi öğrencilerinin sayısına ve bu sayının genel ortaöğretim öğrencileri içindeki oranına bakmak gerekiyor. Çünkü bu liselere olan toplumsal talep, AKP hükümetleri öncesi katsayı ve belirli bölümlere girememeye gibi çeşitli yöntemlerle engellenmekteydi. Tablo aşağıdadır (2); Tabloyu bakıldığında, 28 Şubat post-modern darbesinin gerçekleştirildiği 1997 yılına kadar yüzde 6-9 aralığında seyreden,

ÖĞRETİM YILI	TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI	İMAM-HATİP LİSELERİ ÖĞR.SAYISI	ORAN
1989/1990	1 329 010	92 585	6.97
1990/1991	1 462 632	100 300	7.03
1991/1992	1 582 347	117 706	7.44
1992/1993	1 580 729	142 362	9.01
1993/1994	1 954 750	168 828	8.33
1994/1995	2 007 688	173 628	8.65
1995/1996	1 716 143	186 688	10.88
1996/1997	2 072 698	192 727	9.3
1997/1998	2 065 168	178 046	8.62
1998/1999	2 013 152	192 786	9.58
1999/2000	2 019 501	134 224	6.65
2000/2001	2 128 819	91 620	4.3
2001/2002	2 316 832	71 742	3.1
2002/2003	2 579 747	64 534	2.5
2003/2004	3 014 392	84 898	2.81
2004/2005	3 039 449	96 851	3.18
2005/2006	3 258 254	108 064	3.31
2006/2007	3 386 717	120 668	3.56
2007/2008	3 245 327	129 274	3.98
2008/2009	3 837 164	143 637	3.74
2009/2010	4 249 139	198 581	4.67
2010/2011	4 748 610	235 639	4.96
2011/2012	4 756 286	268 245	5.63
2012/2013	4 995 623	380 771	7.62
2013/2014	5 420 178	474 096	8.74
2014/2015	5 691 071	546 443	9.6
2015/2016	5 807 643	555 870	9.57
2016/2017	5 849 970	506 516	8.65

1989-1990 öğretim yılından itibaren imam hatiplerdeki öğrenci sayısının toplam öğrenci sayılarına oranı. Not: İmam-hatip ortaokulları ve açıköğretim liseleri ile açık imam-hatip liselerinde kayıtlı öğrenci sayıları dikkate alınmamıştır.

// İmam-hatip söylemi, Kemalist laiklik anlayışına içkin arkaik bir söylemdir ve temel insan haklarına aykırılık içeren bir içerik ihtiva etmektedir.

imam-hatip liselerindeki öğrenci sayısının toplam ortaöğretim liselerindeki öğrencilere oranı bu yıldan sonra keskin bir düşüş yaşayarak yüzde 2-4 aralığında seyretmiş, 2011 yılından itibaren ivmelenmiş, 4+4+4 Eğitim Reformu'nun hayata geçirildiği 2012 yılından itibaren de hızlı bir yükseliş seyrine girerek yüzde 9'lara kadar çıkmıştır. 2016/2017 öğretim yılından itibaren de yeniden düşüş trendine girmiştir.

Tablonun ortaya koyduğu bir gerçek de, imam-hatip liselerine olan toplumsal talebin, kısıtlama ve engellemelerin olmadığı, aksine siyasi iktidar tarafından maddi-manevi teşviklerin olduğu son dönemlerde bile yüzde 10 seviyelerinde seyrettiğidir. Sosyalist parti ve eğitim sendikaları imam-hatip liseleriyle ilgili yorum veya açıklama yaparken, bu tabloları yıllar itibarıyla bütünlüklü olarak değerlendirmek yerine, bu liselere olan talebin dip yaptığı 28 Şubat sonrası dönemi başlangıç noktası olarak alıp, açıklama veya yorum yapmaktadırlar. Sanki 28 Şubat öncesi yokmuş gibi yorum yapmak doğru olmadığı gibi etik de değildir. Ayrıca başta üyeleri olmak üzere bütün kamuoyunu yanıltmaktır.

Yine düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün savunucusu durumunda olan sosyalist partiler ve sendikalar, din ve vicdan özgürlüğünün savunucusu olmalıdırlar. 1966 tarihli Siyasi ve Medeni Haklar Uluslararası Sözleşmesi, çocukların din eğitimine ilişkin bir vurgu içermektedir. Sözleşme'nin ilgili 18'inci maddesi şöyledir:

“Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü

1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kendi tercihiyle bir dini kabul etme veya bir inanca sahip olma özgürlüğü ile tek başına veya başkalarıyla birlikte toplu bir biçimde, aleni veya özel olarak, dinini veya inancını ibadet, uygulama, öğretim şeklinde açığa vurma özgürlüğünü de içerir.
2. Hiç kimse, kendi tercihi olan bir dini kabul etme veya inanca sahip olma özgürlüğünü zayıflatacak bir zorlamaya tabi tutulamaz.”

Bu anlamda da sosyalist partiler ve sendikalar bu aşamadan sonra ağızlarına pelesenk ettikleri imam-hatip liseleri söylemini lügatlerinden çıkarmalı, bütün okullara ilişkin değerlendirme yapmalıdırlar. İmam-hatip söylemi, Kemalist laiklik anlayışına içkin arkaik bir söylemdir ve temel insan haklarına aykırılık içeren bir

içerik ihtiva etmektedir.

Aslına bakılırsa imam-hatip liselerinde öğrenim gören öğrencilerin oranının artması başlı başına ne bir laiklik konusudur ne de laikliği aşındıracak bir meseledir. Toplumsal bir taleptir ve düpedüz eğitim hakkının konusudur.

Bu noktada laikliğe ve sekülerizme nasıl baktığımızı hatırlatarak, sosyalist parti ve sendikaların neden laiklik eksenli bir mücadele hattı yürüttüklerinde boşa kürek çekmiş olacaklarını ortaya koymaya çalışalım;

Laiklik; din ve devlet işlerinin ayrılması, devletin din kurallarına dayanmayıp, pozitif hukuka dayanması; devletin ve dinin birbirinden bağımsızlaşması; devletin din ve inançlar karşısında tarafsız olması; dinsel görüş ve kurumların siyasal otoritenin dayanağı olmaktan çıkarılması, devlet otoritesinin ve siyasal otoritenin meşruluğunun tanrısal değil, dünyevi bir kaynağa yani halka dayanması; bilginin referansının tanrısal olmaktan çıkarılıp, tamamen beşeri-rasyonel bir temele oturtulmasını ifade eder.

Bu anlamıyla laiklik, üstyapı kurumlarından biridir ve kurumlara, yasalara, devlete, hukukun ve bilginin kaynağına ilişkindir. Toplumsal yaşama ve toplumsal yaşamın belirlenmesi ve düzenlenmesi ile ilgisi yoktur.

Toplumsal alanı ve insanları ilgilendiren kavram sekülerleşme veya muhafazakârlaşmadır. Sekülerleşme; belli bir zaman dilimi içerisinde, modernleşmenin etkisi ile dinin, dinimsi mekanizmaların ve batıl inançların (doğaüstücülük ya da halk inançları) toplumsal düzeydeki prestijlerinin ve topluma etki etme güçlerinin göreceli olarak azalması demektir. Bu sürecin tam tersi yönde işlemesinin de muhafazakârlaşma anlamına geldiğini ileri sürebiliriz.(3)

Dünyada ve Türkiye’de sekülerleşme paradigmasını inceleyen Ertit;(4) sekülerleşmenin hızlandırıcıları olarak üç unsurun etkili olduğunu ileri sürer. Bu unsurlar kapitalizmin gelişimi, bilimsel gelişmeler ve kentleşmedir. Bilimsel gelişmelerin, kentleşmenin ve kapitalist üretimin gelişmiş olduğu ülkelerde, sekülerleşmenin yaygınlaştığı; aksine bu üç unsurun gelişmediği ülkelerde ise muhafazakârlaşmanın daha yaygın olduğunu görürüz.

Bu tespitlerden çıkaracağımız sonuç; sekülerleşmenin ve muhafazakârlaşmanın söz konusu sosyalist parti ve sendikaların iddialarının aksine siyasal öznelerin politikalarıyla değil, üretim güçlerinin gelişiminin doğrudan etkilediği bilimsel gelişmeler, kentleşme ve kapitalizmin gelişimi ile doğrudan ilintili olduğudur.

Hal böyleyken; bu parti ve sendikalar asıl yapmaları gereken ve

//

Çıkaracağımız sonuç; sekülerleşmenin ve muhafazakârlaşmanın söz konusu sosyalist parti ve sendikaların iddialarının aksine siyasal öznelerin politikalarıyla değil, üretim güçlerinin gelişiminin doğrudan etkilediği bilimsel gelişmeler, kentleşme ve kapitalizmin gelişimi ile doğrudan ilintili olduğudur.

//

Konunun bir başka boyutu da eğitim hakkı, din-vicdan hürriyeti ve toplumsal değerlere saygı ile ilgili boyutudur. Kişisel tercih yaparak, çocuklarını imam-hatip liselerine gönderen yüzbinlerce ebeveynin, öğrencilerinin birileri tarafından gerici-yobaz yaftasıyla yaftalaması hiç de insani olmayan bir yaklaşımdır.

//

üretim ilişkilerinin emekçi sınıflardan yana değiştirilmesini esas alan anti-kapitalist, parasız, demokratik, bilimsel eğitim mücadelesi vermek yerine, doğruluğu kendinden menkul bir laiklik anlayışı çerçevesinde mücadele ederek, temsil ettikleri sınıfların ve üyelerinin de enerjilerini boşa çıkarmaktadırlar.

Konunun bir başka boyutu da eğitim hakkı, din-vicdan hürriyeti ve toplumsal değerlere saygı ile ilgili boyutudur. Kişisel tercih yaparak, çocuklarını imam-hatip liselerine gönderen yüzbinlerce ebeveynin, öğrencilerinin birileri tarafından gerici-yobaz yaftasıyla yaftalaması hiç de insani olmayan bir yaklaşımdır. Kaldı ki; bu liselerde okutulan müfredatın diğer liselerden bir eksiği bulunmamakta, sadece meslek liselerindeki meslek dersleri kadar din içerikli dersler bulunmaktadır. Sınıf ve emek mücadelesi yürüttüklerini iddia eden bu kurumlar, işçi ve emekçileri bölen ve parçalayan bu laiklik anlayışından en kısa zamanda uzaklaşmalıdırlar.

Sosyalist parti ve sendikaların imam-hatipleşme konusundaki öngörülerini hem açıkladığımız şekliyle laiklik-sekülerleşme-muhafazakârlaşma kavramlarında içerdiği anlamıyla, hem de imam-hatip liselerinde öğrenim gören öğrencilerin genel ortaöğretim öğrencilerine oranlarında yaşanan değişim anlamında gerçekleşmemiştir. Bundan sonraki yıllarda da tablodaki oranlar azalmaya devam edecektir. Çünkü sekülerleşmeyi hızlandıran kapitalizmin gelişimi, kentleşme ve bilimsel ilerlemeler bütün hızıyla devam etmektedir. Tanımladığımız şekliyle Türkiye’de bir laiklik sorunu yoktur ve olmayacaktır. Çok yapısalcı olacak belki ama sekülerleşme ve muhafazakârlaşma konusunda ise iktidarların gücü, bu süreci ne hızlandırmaya, ne de yavaşlatmaya yetmeyecektir.

Sosyalist parti ve sendikalar; Kemalist laiklik anlayışının kurucusu ve temsilcisi CHP’nin bile son yıllarda terk ettiği bu anlamsız yasadışı laiklik anlayışında ısrar yerine, enerjilerini anti-kapitalist bir mücadele hattına yoğunlaştırırlarsa, uzun süredir unuttukları emek eksenli mücadele hattı yeniden mücadelenin omurgası haline gelecektir. Sosyalist parti ve sendikaların varlık nedeni de esasen budur.

(1) TEOG ve İmam Hatip meselesi üzerine. Erişim Tarihi: 11 Kasım 2017

İmam-Hatip Değerlendirmeleri Gerçekçi mi? – Abdullah Damar Erişim Tarihi: 11 Kasım 2017

(2) TÜİK Eğitim İstatistikleri (Oranlar tarafımdan hesaplanmıştır.) Erişim Tarihi: 11 Kasım 2017

(3) Ertit, V. (2013) Sekülerleşme Teorisi. Muhafazakâr Düşünce Yılı: 10 – Sayı: 37 Temmuz – Ağustos – Eylül 2013

(4) Ertit, V. (2014) Sekülerleşme Dinden Uzaklaşmanın Hikayesi. Liberte Yayınları. Ankara.

YÖK'e cevap: Doçentlik atamaları nasıl düzenlenmeli?

Bilim siyasetin tahakküm ve tehdit aracı, kişisel arzuların tatmin alanı, sermayenin kâr aracı olduğunda amacından uzaklaşır, başka bir şeye dönüşür. Tüm idari kadrolar, bürokratik mekanizmalar, atama ve yükseltmeler, bilimin araç değil amaç olduğu ön koşuluyla yapılandırılmalı; kadrolar, bütçeler ve diğer pratik koşullar buna göre düzenlenmelidir. Akademik atamaların basit, tek bir kriteri olabilir, bu da liyakattir. Liyakatin ölçümü de bilim insanları tarafından belirlenmelidir.

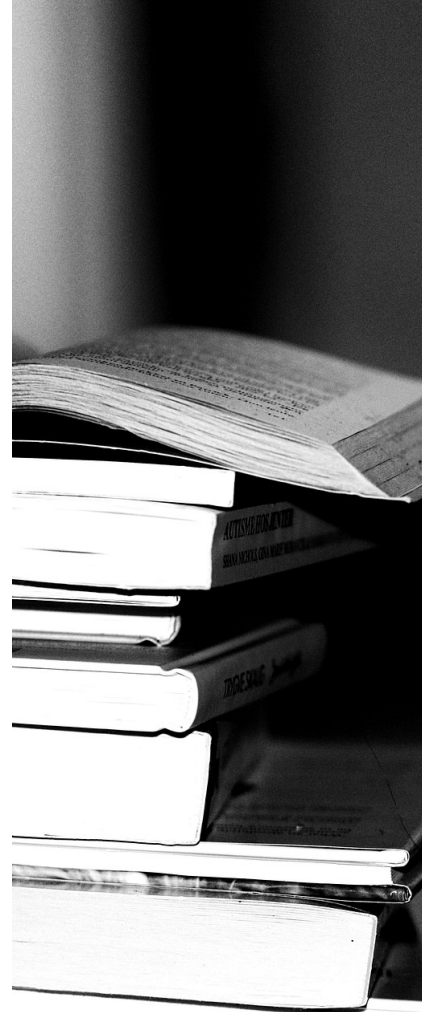
ASLIHAN AYKAÇ YANARDAĞ

Weber'in modern topluma yönelik analize en büyük katkılarından biri politik örgütlenmedeki rasyonalizasyona dikkat çektiği bürokrasi kavramıdır. Weber'e göre bürokrasi hukukun üstünlüğüne ve yazılı kurallara dayalı, hiyerarşik olarak düzenlenmiş, uzmanlaşmayı temel alan, tarafsız ve kişisel olmayan bir sistem olarak geleneksel toplumun, yazılı olmayan kurallara, kişisel ilişkilere ve rastgele karar verme süreçlerine dayalı yapısına akılcı bir alternatiftir.

Türkiye'de ise devletin, bürokrasinin ve diğer kurumların işleyişleri Weber'in anlatılarından çok Tanpınar'ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü'ne uyar. Kurumların işlevleri, işleyişleri, içerdikleri ya da dâhil oldukları toplumsal ilişkiler, akıldan çok geleneğe, hukuktan çok kişisel ilişkilere, kurumsallaşmadan çok konjonktürel uyarlamalara dayalıdır. Bugün bu durum en çok da eğitim sisteminde, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan YÖK'e, ilköğretim okullarından üniversitelere, müfredattan sınav sistemine, öğrencilerden öğretmenlere her bir kurum, birim ve ilgili bireyde kendini göstermektedir. Bu bağlamda YÖK'ün doçentlik atama süreçlerinin düzenlenmesiyle ilgili cevap aradığı yedi soruya kısaca bakabiliriz:

1. Mevcut sistemde ilk aşamada uygulanan doçentlik başvuru şartlarının aranmasına devam edilmesi, bununla birlikte merkezi yapılan sözlü sınav şartının kaldırılması;

Burada iki ayrı konu hakkında görüş soruluyor. Birincisi, mevcut doçentlik başvuru şartları ile ilgili. Bu şartlar, ağırlıklı olarak, adayların yayınlarının sayısı, bu yayınların yapıldığı yerlere göre (ulusal veya uluslararası olması), türüne göre (makale veya kitap olması) ve niteliğine göre (tanınmış indekslerce taranması, alan indeksi içinde yer alması vb.) puanlandırılması üzerinden belirlenmiş, niceliği nitelikten ön planda tutan şartlar. Bunların yanı sıra akademik faaliyetler, atıf sayıları, verilen dersler veya yönetilen tezler de adayların başvurularını destekleyen unsurlar. Burada temel sorun, yayın değerlendirmesinin ölçümünün niteliğin önüne geçmesi. İkinci sorun, seçilen ölçümlerin ve göstergelerin, disiplinlerin yayın süreçlerindeki farklılıkları yansıtmaması. Örneğin tıp alanındaki süreli yayın sayısı, yayın piyasası, araştırma kaynağı ve araştırma süreci ile herhangi bir sosyal bilim dalı (ki bunlar da kendi içinde azımsanamayacak kadar farklılaşmaktadır) bir tutulabilir mi? Özetle, nicel kriterlerin

“
Eğer doçentliğin herhangi bir aşaması üniversitelere devredilecekse, Türkiye’de tüm üniversitelerdeki keyfiyetin ve kişisel kısıtların engellenmesi, bu süreçle ilgili her bir aşamanın açık nokta bırakmayacak bir biçimde yazılı hale getirilmesi ve bir standart oluşturulması gerekmektedir.”

disipliner çeşitliliği gözetmeksizin dayatılması nitelikli yayıncılığı desteklemediği gibi, akademik liyakatin de önünde bir engeldir. Bu sorudaki ikinci nokta ise, sözlü sınavla ilgilidir. Sözlü sınavlar bir jüri ve adayın bir araya geldiği, ancak standardı belli olmayan, tarafsızlık konusunda tartışmaya açık, kişisel müdahalelere veya çatışmalara kolaylıkla imkân tanıyacak süreçlerdir. Aynı zamanda sözlü sınavlar hem adaylar hem jüriler için pratik sorunlar yaratmaktadır. Lisans düzeyinden başlayarak akademik kimliğini ve ifadesini inşa etmiş bireyleri –ki bu kişilerin söz konusu kriterleri sağlamak için ders verdiklerini, bilimsel toplantılara katıldıklarını göz önüne alırsak- hayatlarının ileri bir evresinde jüri karşısına çıkarmanın eğitim psikolojisi açısından ne ifade ettiği düşünülmelidir.

2. Mevcut sistemin ilk aşamasında uygulanan doçentlik başvuru şartlarını sağlayan ve buna ilişkin Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) tarafından verilecek belge sahibi adayların doçentliğe yükseltilecek atanması aşamasının üniversitelerimizce yürütülmesi;
YÖK doçentlik sürecini iki aşamaya bölüyor. Birinci aşama başvuru şartlarının sağlanması ve ÜAK tarafından belgelenmesi, ikinci aşama üniversitelerin atama sürecini gerçekleştirmesi. Mevcut durumda da ÜAK doçentlik unvanını verse dahi, üniversiteler kadroya atama sürecini kendileri yönetiyor. Bu nedenle aday doçentliğe hak kazanmış olsa dahi, üniversite yönetimlerindeki keyfiyet nedeniyle ataması gerçekleşmeyen doçentler bulunuyor. Eğer doçentliğin herhangi bir aşaması üniversitelere devredilecekse, Türkiye’de tüm üniversitelerdeki keyfiyetin ve kişisel kısıtların engellenmesi, bu süreçle ilgili her bir aşamanın açık nokta bırakmayacak bir biçimde yazılı hale getirilmesi ve bir standart oluşturulması gerekmektedir. Bu yazılı hükümler üniversite senatoları tarafından belirlenecekse tüm bilimsel alanların ve akademik disiplinlerin üretim süreçleri, yayın standartları ve biçimleri dikkate alınmalı, dayatmacılığın yerine temsiliyetin vurgulanması gerekmektedir.

3. Üniversitelerimizin ÜAK tarafından belirlenen asgari kriterleri üzerine ilave kriterler koyabilmesi veya bu kriterler ile yetinebilmesi;
Hâlihazırda bazı vakıf üniversiteleri ÜAK’ın doçentlik kriterlerinin üzerine kendi doçentlik kriterlerini koyuyor. Ayrıca vakıf

üniversiteleri akademik personelin sözleşmelerini yenilemek için farklı yayın şartları koyuyor. Bir taraftan akademik personeli araştırma ve yayın yapma konusunda motive edecek bir yöntem gibi görünse de diğer taraftan bu baskı, akademik dünyada akıl sağlığını tehdit edecek boyutlara ulaşıyor. Bu yayın baskısını sadece vakıf üniversiteleriyle ilişkilendirmek doğru olmayabilir, ancak devlet üniversitelerindeki atama ve yeniden atama kriterlerinin görece hafif olduğunu söylemek yanlış olmaz. Sıklıkla “publish or perish (Yayın yap ya da yok ol)” şeklinde ifade edilen yayın baskısı, “slow academia (yavaş akademi)” ya da “slow professor (yavaş profesör)” biçiminde ifade edilen, akademideki bu hız kültürünü eleştiren bir akımı da doğurdu. Bilimsel üretim özgür ve özerk bir akademik alanda serpilir gelişir. Rakamlara, kriterlere dönüştürülmüş bilimsel üretim amaç olmaktan çıkar, bir araca dönüşür; bir araca dönüştüğünde ise işlevini yitirir. Bilim neden önemlidir? Bilime neden ihtiyacımız var? Bilimin hangi alanları toplumsal gereksinimlerimizi karşılayacak, yapısal sorunlarımızı çözecek bilgiyi sunar? Bu sorular temel akademik prensiplerimizin inşasına ışık tutmalı.

4. Doçentliğin akademik bir unvan mı yoksa profesörlük gibi bir kadro unvanı mı olması gerektiği konusunun değerlendirilmesi; Akademik unvan bilimsel standartlarla ölçülür, değerlendirilir, bir uzmanlık aşaması olarak hak eden adaylara verilir. Kadro unvanı ise bürokratik bir sürecin sonucunda kurumun ihtiyacına uygun vasıflara sahip kişilere verilen profesyonel (Profesyonel bir işi para karşılığı yapan kişidir.) bir kategoridir. Bu soruyu tersinden de okumak ve değerlendirmek mümkündür. Doçentlik akademik bir unvandır, akademik kriterlere göre verilmelidir. Profesörlük de akademik bir unvandır ve akademik kriterlere göre verilmelidir. Bugün bir doçentin profesör olması için doçentliğinden itibaren beş yıl geçmesi ve belli ölçütlerden (yayın, atıf, ders verme vs.) puan toplaması gerekmektedir. Doçentlik ÜAK tarafından, profesörlük ise üniversite tarafından verilmektedir. Oysa her profesörün üretkenliğini belli bir standartta devam ettirdiğini, hatta profesör olduktan sonra devam ettirdiğini söylemek oldukça güçtür. Bilimsel üretimin niteliğini artırmak kadar sürekliliğini sağlamak da önemlidir. Genç yaşta profesör olup, yıllarca araştırma yapmayan, yayın yapmayan ve emekliliğini bekleyen profesörler, ders verdikleri için kadroyu hak etse bile akademik unvanı hak etmiş olmazlar. Kadro meselesi ise

//
Doçentlik ÜAK tarafından, profesörlük ise üniversite tarafından verilmektedir. Oysa her profesörün üretkenliğini belli bir standartta devam ettirdiğini, hatta profesör olduktan sonra devam ettirdiğini söylemek oldukça güçtür.

“ Eğer doçentlik bir kadro unvanı değil de bir akademik unvansa, akademi içinde yer almayan, yani bilimsel üretim yapan ancak profesyonel olarak sisteme dâhil olmayan kişiler de bilimsel şartları sağladıkları takdirde bu unvanı alabilirler. ”

üniversitelerin bütçesine, program sayısına, öğrenci sayısına ve başka değişkenlere göre düzenlenmesi gereken bir konudur. Bu noktada akademik emek piyasasının yapısına odaklanmak daha anlamlı olabilir.

5. Doçentliğin akademik bir unvan olarak değerlendirilmesi durumunda; unvanın alınması ve korunmasında ne tür kriterlerin aranmasının gerektiği;

Akademik unvanın alınmasında ve korunmasında bilimsel üretim belirleyicidir. Bilimsel üretimin niceliği değil, niteliği önemlidir. Bu nitelik yapılan üretimin alana sağladığı özgün katkı ile ortaya çıkar. Bu katkı, çalışma alanının yalnızca Türkiye ayağına değil, evrensel kümesine yapılan bir katkı olmalıdır. Pratik bir biçimde ifade edilirse, bir bilim insanının akademik bir unvanı hak etmesi için dünya çapında geçerliliği olan bir katkı yapması gerekir, bu yabancı dilde bir yayın, uluslararası patent veya evrensel geçerliliği olan bir tasarım olabilir. Türkçenin bilim dili olması yönündeki argümanlar ve çabalar çok kıymetlidir; ancak henüz aşama kaydettiğimizi söylemek için erkendir.

6. Mevcut sistemde olduğu gibi akademi dışından da doçentlik unvanının kazanılmasına devam edilmesi hususunun değerlendirilmesi, devam edilmesi durumunda bu unvanın hangi kriterlerle ve hangi kurum tarafından verilmesinin uygun olacağı; Eğer doçentlik bir kadro unvanı değil de bir akademik unvansa, akademi içinde yer almayan, yani bilimsel üretim yapan ancak profesyonel olarak sisteme dâhil olmayan kişiler de bilimsel şartları sağladıkları takdirde bu unvanı alabilirler. Bir kurum

olarak akademi hem eğitim hem de araştırma işlevlerini gerçekleştirebilir. Akademik eğitim, bilim insanlarının hayatlarını devam ettirmek için gerek duydukları kaynağı sağlayan profesyonel bir uzantıdır. Bu profesyonel ilişkiden bağımsız olarak araştırma yapmak ve bilimsel katkı sağlamak elbette mümkündür. Böyle bir durumda adaylar doçentlik unvanlarını konunun uzmanlarının yer aldığı üniversitelerden alabilirler, bunun ön koşulu doçentlik kriterlerinin üniversitelere göre değil, bürokratik işleyişe göre değil, bilim alanının özgün değerlerine göre belirlenmesidir. Böyle olduğunda akademik unvan kriterleri bir üniversiteden diğerine, bir hükümet döneminden diğerine değişmez, bilimin tarihsel gelişimiyle uyumlu olarak belirlenir ve yenilenir.

7. Doçentlik süreçlerine ilişkin değerlendirmeye alınmasını istediğiniz varsa başka konu veya öneri.

Doçentlik süreçleri, Türkiye’de bilim yapılarının, kurumlarının ve akademik işleyişin tek sorunu değil. Birçok yönüyle sorunlu olan geniş bir bağlamdan soyutlanarak doçentlik meselesine odaklanmak indirgemeci bir yaklaşım olur. Bir gazete yazısı sınırlarında çözümlenemeyecek yapısal sorunlar ve doçentlik meselesini çözmek için sorunların saptanması, kategorize edilmesi ve çözümlerin bir öncelikler silsilesi halinde üretilmesi gerekmektedir. Tekerleği yeniden keşfetmeye gerek yok. Deneme sınama yöntemiyle bütün olası modelleri incelemeye de gerek yok. Bilim dünyasında ilerlemiş örneklerle bakılır, bilim geleneğinin, akademik kurumsallaşmanın, yükseltmelerin nasıl yapıldığı incelenir. Memleketimizin özgün koşulları da göz önüne alınarak (örneğin üniversite sayısı, fakülte sayıları ve dağılımları, anabilim dalı sayıları ve dağılımları, kaynak tahsisi, kadro kısıtları, genç nüfus ve öğrenci sayıları, uzmanlaşma eğilimleri) bir sentez oluşturulur. Özetin özeti: Bilim, özgür bir ortamda ve özerk bir alanda gelişir. Bilim siyasetin tahakküm ve tehdit aracı, kişisel arzuların tatmin alanı, sermayenin kâr aracı olduğunda amacından uzaklaşır, başka bir şeye dönüşür. Tüm idari kadrolar, bürokratik mekanizmalar, atama ve yükseltmeler, bilimin araç değil amaç olduğu ön koşuluyla yapılandırılmalı; kadrolar, bütçeler ve diğer pratik koşullar buna göre düzenlenmelidir. Akademik atamaların basit, tek bir kriteri olabilir, bu da liyakattir. Liyakatin ölçümü de bilim insanları tarafından belirlenmelidir. Liyakat koşulları her bir disiplin için farklı olabilir. Ancak bunu bilecek kişiler de bilim insanlarıdır, atanmış idareciler değil.

//

Tekerleği yeniden keşfetmeye gerek yok. Deneme sınama yöntemiyle bütün olası modelleri incelemeye de gerek yok. Bilim dünyasında ilerlemiş örneklerle bakılır, bilim geleneğinin, akademik kurumsallaşmanın, yükseltmelerin nasıl yapıldığı incelenir. Memleketimizin özgün koşulları da göz önüne alınarak bir sentez oluşturulur..

//

Muvazaa - 'Biz bizi biliriz'

Bir jüri üyesi olarak kendimi esasen bir jüri üyesi olarak görmüyorum, tez danışmanını da gerçek bir tez danışmanı olarak görmediğim gibi. Jüri üyesiymiş gibi yapıyorum, tez danışmanı da aynı şekilde tez danışmanıymış gibi yapıyor. Hatta bir ileri aşamada, miş-miş gibi yaptığımı tez danışmanının bildiğini biliyorum, aynı şekilde tez danışmanı da miş-miş gibi yaptığını bildiğini biliyor. Ve tüm bunların böyle olduğunu kurum da biliyor ve biz hepimiz de miş-miş gibi yaptığımızın kurum tarafından bilinmekte olduğunu da biliyoruz. Burada durum, yalan, sahtekârlık veya ikiyüzlülük gibi ahlaki kavramların gönderme yaptığı, nispeten daha mekanik ve tek yönlü (kandıran-kandırılan) ilişki biçiminden çok daha karışık.

LEVENT ÜNSALDI

Yalan, sahtekârlık, ikiyüzlülük, kandırma, kumpas son dönemlerde dilimizden düşmeyen ifadeler... Ahlak ve ortak kanı bunları tözsel yargılara dönüştürmekten başka bir şey yapmaz: Kişi ya yalancıdır ya da değil; sahtekârdır, ikiyüzlüdür ya da değil... Eğer öyleyse, bu sadece bir karakter meselesidir; karakter ise verilidir: İnsan 7 sinde neyse 70 inde de odur. Ahlak, doğası gereği tözcüdür...

Oysa insan sadece bir ilişki yumağıdır, sanılanın aksine kemiksi pek bir şeyi yoktur, N. Elias'ın tabiriyle bir süreçtir. İnsanın bir şey "olduğu" her an, diğerlerinin "huzurunda ve gözünde" bir "olma"dır; tam

da bu yüzden ahlaki yükü ağır bir edimdir. Bir şeyi gerçekten olmak, ahlakın tartıştığı gibi değişmez bir mizaçtan ziyade, muhataplarınızın, belli bir kültürel repertuardan hareketle ilgili davranışınıza atfettiği bir inandırıcılık kredisidir. O, gerçek bir baba çünkü babalık anlarında, gerçek bir babadan beklenileni (yani davranış örüntüsü olarak o anda uygun düşeni) az çok yapıyor; bizde bıraktığı izlenim bu yönde; dolayısıyla kendisine bu sıfatı bahşediyoruz der gibidir izleyiciler.

Dolandırıcılık örneğinin en uç seviyesini teşkil ettiği tüm kanma/kandırılma durumları, hatta ve hatta “seni yanlış tanıdım” çıkışları esasında bu izlenim “oyunlarının” kırılğan doğasından kaynaklanır. Kırılğan demek, manipüle edilebilir demektir de aynı zamanda. Yalan, ikiyüzlülük, kumpas, aldatma gibi ifadeler tam da buna gönderme yapar: taraflardan birinin, diğerinin olan bitene ilişkin izlenimini bulanıklaştırmaya ve neticede bundan faydalanmaya yönelik her türden bilinçli çabası (E. Goffman). Bu noktada ahlakın bunu tamamıyla bireysel bir düzeyde tartışması ve temelde iyilik-kötülük üzerinden yargılaması az çok anlaşılır bir şeydir zira taraflardan birinden gizlenen ve onun aleyhine gerçekleştirilen bir girişim söz konusudur.

Buraya kadar her şey çok net, belki de fazlasıyla. Kurgulanmış birkaç örnekle şimdi işi biraz daha karmaşıklaştıralım: İstikamet Türkiye.

– 13 Temmuz 2017 tarihinde bir yatırımcı olarak ben de TOBB Kabul Salonu’ndayım. Recep Tayyip Erdoğan (R.T.E.) yabancı yatırımcılara sesleniyor ve açıkça OHAL’in sermaye için tesis edildiğini söylüyor. “Doğru, fazla söze ne gerek var diyorum, her şey ortada zaten”. Ama içime bir kuşku da düşmüyor değil. OHAL boyunca devralınan ve kayyum atanan büyük firmaları düşünüyorum. Üniversitedeyken az çok sosyal bilim okumuştum. Bu el koymalar sermayenin iç çekişmeleri olarak değerlendirilebilir diyorum. Üstelik bunların bazıları da FETÖ’cüydü. Ama kuşku yine de yok olmuyor. Zira R.T.E’nin ifadeleri fazlasıyla doğrudan, gerçek olamayacak kadar doğrudan. Margaret Teacher bile sınıfsal tercihlerini bu kadar net biçimde koymamıştır diyorum kendime. Bir şeyler çok fazla açık biçimde, neredeyse sembolik bir pornografi şeklini alacak şekilde sunulursa huylanırım ben genelde! Kuşku iyice artıyor ve o korkunç soru beyin loblarımı patlatıyor: “Diyelim ki bir gün devran döndü, R.T.E’nin, bu cümlelerin tam tersini bu sefer DİSK’in bir toplantısında yine aynı açıklıkla dile getirme şansı nedir?” Ben bu dehşet soru üzerine düşünürken bir anda salonda alkış kopuyor. Coşkuyla katılmakta tereddüt etmiyorum elbette...

– 19 Temmuz 2017 tarihinde, Çeşme’deki kebabçının basılma olayına ilişkin olarak Fatih Terim’in basın toplantısını takip eden gazetecilerden biri de bendim. Açık konuşmak gerekirse öyle sansasyonel bir açıklama beklemiyordum. Zira Hoca ilginç biri, hep söylermiş gibi yapar ama aslında hiçbir şey söylemez. Bir taraftan, “onur-şeref-açık sözlülük, içi-dışı bir olma” gibi değerleri öne sürer, ama basın toplantıları sonunda kimse hocanın neyi açıklamış olduğunu anlamaz. Biz yeniden sorunca da, “arkadaşlar şimdi açıkladım ya”, “ben kimseden

//

Kuşku iyice artıyor ve o korkunç soru beyin loblarımı patlatıyor: “Diyelim ki bir gün devran döndü, R.T.E’nin, bu cümlelerin tam tersini bu sefer DİSK’in bir toplantısında yine aynı açıklıkla dile getirme şansı nedir?” Ben bu dehşet soru üzerine düşünürken bir anda salonda alkış kopuyor.

//

çekinmem, pat diye söylerim” diyerek bizi azarlar. O günkü basın toplantısında da benzer bir Fatih Terim bulduk karşımızda. Hocanın argümanları da oynattığı sistem gibi aslında: az çok kaotik. Vatan ve ay-yıldız sevgisi akrabalarına ve ailesinin kadınlarına sahip çıkmakla, Türkiye Futbol Direktörü sıfatı da Çeşme’de bir mekânı basmakla beraber gidebiliyor, babalık vurgusu ise 15 Temmuz şehitlerini selamlamakla aynı cümlede kendine yer bulabiliyor. Sanırım hoca her şeyi aynı anda “olmak” istiyor. Oluyor da gerçi... Sadece imalarla konuşup açık sözlü olabiliyor, bel-altı çalışıp kalburüstü olabiliyor, saygıdeğer bir spor adamı olarak mekân da basabiliyor, vatan-bayrak sevgisi milyonlarca euro maaş ile iyice perçinlenebiliyor, kimsenin önünde eğilmeden her devrin adamı da olabiliyor. Aslına bakarsanız, “kişilik” olarak çok iyi bir insandır hoca. Yakından tanırım ben kendisini. Ailecek tatile gitmişliğimiz bile vardır. Kendisinin yüzüne de söyledim tüm bunları. Çekinmem ben kimseden; neyse pat diye söylerim...

– Yer: Ankara (seçkin bir üniversitemizde yapılan bir doktora tezi savunması): Jüri beş kişiden oluşmakta. Aday tedirgin, jüri üyeleri ise olabildiğince rahat, hatta neşeli. Jüri gelmeden önce aday, toplantı odasını tam anlamıyla “donatmış”. İyi bir pastaneden alınmış tatlılar, tuzlular; ev yapımı olduğu belli leziz börek ve sarmalar. Ayrıca çay servisi de sürekli. Arzu eden için çeşitli soğuk meşrubatlar da mevcut. Aday sunumuna başladı. Ama halen çok tedirgin, masa üzerinde elini koyacağı yeri bile kestiremiyor. Vücudu sanki o sandalyeyi reddediyor. Gözler kaçamak bir şekilde bakıyor, odada bakışlarını sabitlediği noktalar sanki üzerindeki gerilimi boşaltmak istediği kaçış oyukları. Powerpoint sunumu elbette var, işlevi çoklu: Bir tanesi, hocaların sürekli olarak adaya bakmasını engelleyen bir paravan gibi iş görüyor olması. Görseller içerik olarak oldukça profesyonel hazırlanmış, grafikler çok muntazam. Ama belki de fazlasıyla muntazam, adayın çalışmasındaki mühim eksiklikleri kapatacak cinsten adeta. Sunum devam ediyor, aday halen gergin. Jüri üyeleri, adayın düşünce hattını kavramakta zorlanıyor. Yalnız bu güçlük, sadece adayın gerginliği ve argümanlarının bütünlük eksikliğinden kaynaklı değil. Jüri üyelerinin kendileri de dikkatlerini toplamakta zorlanıyor. Zira sarma enfes, aralarında bunu yapan ellerin kim olduğu tartışılıyor: Aday mı annesi mi? Bir diğeri, kurabiyelerin de çok leziz olduğunu söylüyor. Neyse ki bu husus pek tartışmaya yol açacak cinsten değil, zira kutunun üzerinde pastanenin ismi yazıyor. Jüri üyelerinden biri, kendisinin de hep oradan aldığını, zira çok temiz ve kaliteli bir işletme olduğunu hatırlatıyor. Arada çaylar tazeleniyor, bölümün diğer asistanları tarafından; arada aday da sunumuna devam ediyor, aynı gerginlik ve kaçamak bakışlarla. Bu esnada adayın tez danışmanı, çayını adayın tez kopyası üzerine döküyor. “Ziyanı yok” diyor gülümseyerek. Mantıklı bir tepki zira dışarıdan bakıldığı kadarıyla tezin kapağı hiç açılmamış gibi. Sayfalar sanki daha yeni fotokopi makinasından çıkmışçasına bembeyaz, en ufak bir çizik ve kırışıklık bile yok. Sunum başlayalı yaklaşık 45 dakika geçti, ancak sonuna de gelmek üzereyiz. Jüri üyelerinde de bir rahavet, kolay değil tabii, sindirim sistemi tüm hızıyla çalışıyor. En sonunda soru kısmına geçi-

liyor. Jüri üyelerinden biri söz alıyor. Temel eleştirisi yönetsel [Not: Tedrisi dünyada bu tür jüri savunmalarında, eğer söyleyecek başka hiçbir şeyiniz yoksa ya da çalışmayı tam anlamıyla okumadıysanız, yöntem kısmına şöyle hızlıca göz atıp, “ama burası böyle olmamış”ı bulabilirsiniz]. Sıra diğer bir jüri üyesine geçiyor, meslektaşının eleştirilerine katıldığını söyleyip, adayı ve diğer jüri üyelerini teorik referansa boğuyor; kendini farklı kılmamanın ve diğer hocalara ne kadar çok şey biliyorum demenin farklı bir yolu. Tam anlamıyla okunmamış bir tez ve leziz sarma ve böreklerin verdiği “şişkinlik” arasında diğer jüri üyeleri de zihinlerini toplamaya çalışıyor ve benzer ama tali eleştiriler getiriyorlar. Söz sırası tez danışmanına geldiğinde, adayın kendisini yakından tanıdığını, bu zorlu süreçte çok emek harcadığını, tezini defalarca didik didik ettiğini (üzerine çay döküleni değil!) ve kendisini tatmin eden başarılı bir çalışmaya imza attığını söylüyor. Ardından da adaydan karar için dışarda beklemesini rica ediyor. Adayın çıkmasına müteakip jüri üyelerinin bedenleri adeta boşalıyor; kolay değil, iki saate yakın bir süreden beri “oturuyorlar”. İçlerinden biri, çocukları okuldan alması gerektiğini ve şu ıvır zıvır kâğıt ve imza işlerini hemen halletmek istediğini söylüyor. Adayın taşrada kadrosunun bulunduğu bölümün başkanı, adayı uzun zamandan beri beklediklerini, zira ders yüklerinin çok fazla olduğunu söyledikten sonra, şu “iş” bir an önce bitirmenin faydalı olacağını ima ediyor. Mesajı alan tez danışmanı, vakit kaybetmeksizin “o” işin bitirilmesi için adayı yeniden içeriye buyur ediyor. Aday giriyor, olan bitenden habersiz, hâlâ çok tedirgin. Bu hikâyedeki kuşkusuz en ciddi oyuncu halen o çünkü akademik dünyanın kendine has evrenine henüz yabancı. Lüzum gereği (çünkü artık şu “iş” “kuralına” göre bitirmeli) tüm ağdalı sembol ve cümleler bir anda işe koşuluyor. Hepimiz ayaktayız, cübbelerimizle, kurumun itibar göstergeleri altında. Ama bir kez daha her şey fazlasıyla etkileyici, gerçek olamayacak kadar kusursuz. İki saat öncesindeki oyunun aktörleri sanki sahneyi bir anda terk etti. Dil, seremoni, sembolik, bir anda bambaşka bir dünya kurdu. Gerçeklik algımı kaybetmeye başlıyorum. Şimdi de tez savunma form ve tutanakları geldi önüme: bilimsel kalite, özgünlük, katkı, kriterler... başarılı, başarılı, başarılı, başarılı... Tutanak artık tek ve mutlak gerçeklik, geçen iki saati bir anda sildi, yerine başka bir şey “var etti”. Mühür ve mavi tükenmez kalem neredeyse tanrısal

// İçlerinden biri, çocukları okuldan alması gerektiğini ve şu ıvır zıvır kâğıt ve imza işlerini hemen halletmek istediğini söylüyor. Adayın taşrada kadrosunun bulunduğu bölümün başkanı, adayı uzun zamandan beri beklediklerini, zira ders yüklerinin çok fazla olduğunu söyledikten sonra, şu “iş” bir an önce bitirmenin faydalı olacağını ima ediyor. Mesajı alan tez danışmanı, vakit kaybetmeksizin “o” işin bitirilmesi için adayı yeniden içeriye buyur ediyor.

//

Gizli bir ajan, bir yere sızmak için sahte bir kimliğe bürünür, inandırıcı olmak zorundadır ve öyle davranır. Vermiş olduğumuz örneklerdeki farklılık ise tam da bu noktadadır. Burada ne bir manipüle etme, ne bir gizleme iradesi, ne de bir inandırıcılık veya sahici olma, yani etkileşimsel anlamda o eyleme ilişkin tanımlı kalıplara uyma ve bu yönde bir izlenim uyandırma kaygısı vardır. Gerçek-sahici ve yapay-sahte arasındaki ayrım da böylece silikleşir.

//

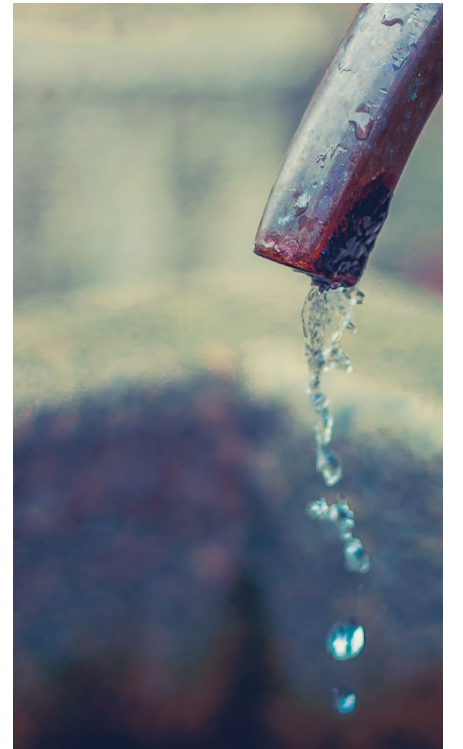
bir güc: “Ol” dedi ve “oldu”. Artık kimse sarmaları hatırlamayacak... Oysa asıl “olunması” gereken yer, yani hoca, doktora adayı, tez danışmanı, jüri üyesi benliklerinin gerçek (yani etkileşimsel seviyede) karşılıklı olarak sunulması ve onanması gereken an o geçen iki saattir. Ama o süre zarfında kimse bunları “olmadı” (kısmen aday hariç). Adayın kadrosunun bulunduğu bölüm başkanı, adı üstünde sadece bir bölüm başkanıydı ve zaten bu sıfatıyla jüriye dâhil edilmişti. Bir an önce bu “işin” halledilmesini istiyordu. Ve bunu elde etti. Tez danışmanı sadece sorunsuz bir savunma ve jüri istiyordu ve o da bunu elde etti. Diğer jüri üyeleri ise sadece kendilerinden bekleneni yerine getirdiler, yani hiçbir şey yapmadılar, oturdular, zira “sorun” yaratmak istemiyorlardı. Bir üniversitenin fiziki alanı içerisinde bulunmaktan başka o iki saati akademik veya bilimsel olarak tanımlayabilecek nerdeyse hiçbir şey olmamıştı. Tam da bu yüzden, o iki saatin sonundaki 15 dakikalık sembolik pornografi o kadar güçlüydü. Öyle de olmak zorundaydı; kurum, kendini devam ettirmek için, etkileşimle “olmayanı”, iktidarıyla resmi düzeyde (mühürle, mavi tükenmez kalemle) “oldurmak” mecburiyetindeydi. Belki de bu yüzden, bizdeki doktora tezi savunma tutanaklarındaki epistemolojik keskinlik ve mekanik bilim anlayışı, savaşımayan ancak kusursuz geçit töreni sergileyen bir ordu gibidir adeta. Zira kurum, her iki örnekte de, yolunda gitmeyeni gayet iyi bilir.

Şimdi, bu üç örnekten yola çıkarak şu soruyu tekrar soralım: Burada, metnin başında bahsettiğimiz türden bir “kandırma” durumu mu söz konusu? Pek değil. Zira burada bir kişinin aleyhine tertip edilmiş gizli kapaklı bir durum yok. Eğer bir kandırma varsa, bu hem karşılıklı hem de rızaya dayalı. Bir jüri üyesi olarak kendimi esasen bir jüri üyesi olarak görmüyorum, tez danışmanını da gerçek bir tez danışmanı olarak görmediğim gibi. Jüri üyesiymiş gibi yapıyorum, tez danışmanı da aynı şekilde tez danışmanıymış gibi yapıyor. Hatta bir ileri aşamada, miş-miş gibi yaptığımı tez danışmanının bildiğini biliyorum, aynı şekilde tez danışmanı da miş-miş gibi yaptığını bildiğini biliyor. Ve tüm bunların böyle olduğunu kurum da biliyor ve biz hepimiz de miş-miş gibi yaptığımızın kurum tarafından bilinmekte olduğunu da biliyoruz. Burada durum, yalan, sahtekârlık veya ikiyüzlülük gibi ahlaki kavramların gönderme yaptığı, nispeten daha mekanik ve tek yönlü (kandıran-kandırılan) ilişki biçiminden çok daha karışık. Zira örneğin sıradan bir kandırma durumunda asıl mesele, taraflardan birinin, diğerinin o anki duruma ilişkin izlenimini manipüle etmesidir. Ancak bu manipüle etme durumu bile, sabit olan ve manipüle edilebilecek birtakım davranış örüntüsü ve göstergelerini temel alır. Örneğin, gizli bir ajan, bir yere sızmak için sahte bir kimliğe bürünür, inandırıcı olmak zorundadır ve öyle davranır. Vermiş olduğumuz örneklerdeki farklılık ise tam da bu noktadadır. Burada ne bir manipüle etme, ne bir gizleme iradesi, ne de bir inandırıcılık veya sahici olma, yani etkileşimsel anlamda o eyleme ilişkin tanımlı kalıplara uyma ve bu yönde bir izlenim uyandırma kaygısı vardır. Gerçek-sahici ve yapay-sahte arasındaki ayrım da böylece silikleşir.

Bu perspektiften bakıldığında, bireylerin davranışlarını ahlaki açıdan yargılamak, herkesin birbirini “tutarsızlıkla” suçladığı ancak

bunun kendisinin de bir “olma kipi” olduğu yerde hiçbir şey ifade etmeyecektir. Türkiye’de ahlakçılık çoğu zaman kuru bir retoriktir; sadece “üstünü örtmeye” yarar. Tam tersine, analizi tekil bireyin kendisinden, onu sarmalayan ve var eden ilişki biçimine çekmek gerekir. Bu ise, sadece Erdoğan’ı, Terim’i veya tez danışmanını değil, Erdoğan’ı dinleyen ve alkışlayan yatırımcıyı da, Terim’le ailecek görüşen gazeteciye de, tez danışmanının bölümünden arkadaşı jüri üyesini de hesaba katmayı gerektirir. Fetiş “usta” örneğime bir kez daha geri dönelim. Ustayı, sadece bir “işini bilme” kapasitesi, kandırmaya meyilli bir “habitus” olarak alırsanız analize çok fazla bir şey katmazsınız. Ortak kanı, “şark kurnazı” gibi bir tiplere üzerinden bunu zaten uzun süreden beri yapıyor. Ustayı, onu var edenle, yani ilişkinin diğer ucundakiyle, en az kendisi kadar muğlak “müşteri” kategorisiyle ilişkilendirerek düşünmek gerekir. Ustanın ustalığı baştan bir kuşku içerir; tanımlanmış ortak bir kabule dayanmaz. Bu, ustanın bir eve herhangi bir sorun için çağrıldığında, kendisinden beklenebilecek eylem çeşitliliğine ilişkin hipotezlerin sayısının maksimal seviyeye çekilmesi anlamına gelir. (Bir kadın arkadaş bana, bir ustayı eve çağırması için, o an evde en az üç kadın çoğunluğunu mutlaka aradığını söylemişti!). Yani usta, hem beklendik hem beklenmedik işler yapabilir, zihni bulanıklaştırabilir, olan bitene ilişkin çarpıtılmış bir görüş sunabilir, karşısındakinin izlenimini bilinçli biçimde istediği yöne çekmeye çalışabilir, kısacası alenen yalan söyleyebilir. Burada bizim için daha önemli olan ise, güvenin daha en baştan itibaren minimal bir seviyede olduğu ve az çok derin bir sorgulamaya eşlik ettiği bir etkileşimde, ev sahibinin-müşterinin, yani diğer katılımcının da bunu bir veri olarak ilişkiye dâhil olmasıdır ve ustayı tüm muğlaklığında onamasıdır; aynı şekilde ustanın da daha en baştan, ev sahibinin, kendisine ilişkin bu türden bir izlenime sahip olduğunu bilmesi gibi. Dolayısıyla, burada yalan artık bir ilişki kipidir; az çok verili kabul edilen ve paylaşılan bir sembolik gramerdir. Bundan ötürü, ev sahibi-usta ilişkileri, par excellence bir müzakeredir. Vasıflı bir meslek erbabının tartışılmaz yetkinliğine evini veya bir eşyasını gönül rahatlığıyla bırakan bir müşteri figürünün tam zıttında, burada söz konusu olan çatışmalı bir işbirliğidir. Müşteri ve usta, onarılacak şeyi aslında birlikte onarırlar, sürekli müzakere ederler. Ustanın her teklifine müşterinin bir karşı teklifi vardır. Usta, “tesisatın komple değişmesi” gerektiğini söylerken, müşteri sadece bir contanın değiştirilmesiyle işin hallolacağını iddia eder. Usta yapar, müşteri göz atar; usta çalışır, müşteri hep başında durur; usta önerir, müşteri hep sorar; usta hamle yapar, karşı hamleyle müşteri punda getirmeye çalışır. Dolayısıyla, usta (işinin ehli-bilen), müşteri (hizmet alan-bilmeyen) kategorilerinin dahi yeniden tanımlandığı kuşkulu-çekinceli bir ortaklık vardır burada: tek taraflı ve gizlenen bir “kandırma” çabasından ziyade, rıza ve onama içeren karşılıklı manipülasyonlar söz konusudur. Eğer böyleyse, tüm bu örneklerden hareketle, artık yeni bir muvazaa formundan bahsetmek daha uygun düşecektir. Terimi, kökenindeki hukuki anlamından kurtararak belki şu şekilde yeniden tanımlayabiliriz: iki tarafın da bilgisi dâhilinde ve rızasıyla gerçekleşen bir karşılıklı kendi kendini aldatma durumu. Bir ilişki biçimi olarak muvazaa kavramlaştırmasının, zamanında

“
Artık yeni bir muvazaa formundan bahsetmek daha uygun düşecektir. Terimi, kökenindeki hukuki anlamından kurtararak belki şu şekilde yeniden tanımlayabiliriz: iki tarafın da bilgisi dâhilinde ve rızasıyla gerçekleşen bir karşılıklı kendi kendini aldatma durumu.”

“Çakal” tiplmesi ile başladığım sorgulamayı daha verimli bir düzeye taşıyacağı kanısındayım. Zira “Çakal”ın bir zihniyet çözümlemesine dönüşme veya böyle anlaşılma riski çok yüksekti. Oysa muvazaa ile yöneldiğim, artık ne tekil bireyler ne onların zihni yapıları veya eylem saikleri, tersine, o bireyleri de var eden ilişkinin bizzat kendisi.

Miş-miş gibi yapmanın, R.Benedict’in tabiriyle, bizde belki de kendince bir “normallik” tesis ettiği, meşru bir kültürel örüntü olarak kendini dayattığı ve gündelik karşılaşmaların neredeyse esas benlik çıktısı haline geldiği bir ülkede yaşamak her zaman kolay değil. Her etkileşim, en sıradan ve ufak olanı bile, asgari düzeyde bir mutabakat ve güven gerektirir. Rahmetli anneannem, ufakken beni kasaba kıyma çektirmek için gönderdiğinde hep tembihlerdi: “aman dikkat et yavrum, bizim eti başkasının etiyle değiştirmesin, yapar o boyu devrilece” diye. Çünkü kasaba güvenmiyordu. Kasabın kasap olduğunu düşünmüyordu. Kasap, onun için aynı zaman kasap dışında her şeydi ve bir anlamda “kasapmış” gibi yapıyordu. Kasaba ilişkin varsayımları neredeyse sonsuzdu. Evet, böyle bir ülkede yaşamak hiç de kolay değil. Yine aynı şekilde, örneğin, “olmayan”, “olunamayan”, ama “oldurulan” veya “olmuş gibi” yapılan bir ülkede “ifşa”nın nasıl güçlü bir tehdit aracı olduğu da anlaşılabilir. Çünkü miş-miş gibi yapma oyununda her zaman için ifşa edilebilecek bir şeyler vardır. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nde eşiyile beraber yürüyen ve devrimciymiş gibi yapan eş, evde eşini dövüyor olabilir. Bu durumda, polis yerine “dağ” a şikayet etmek makul bir strateji olarak görülebilir. Yine benzer şekilde, muvazaalı ilişkilerin yoğunluğu bizi muhatabımızın yaydığı “sinyallere” karşı fazlasıyla duyarlı kılar. Zira rahmetli anneannem örneğinde olduğu gibi, karşımızdakine ilişkin varsayımlarımız neredeyse sonsuz olduğundan (kasap, aynı zamanda kasap dışında her şey olabilir), onun en ufak mimik, söz, hal ve tavrı bizi devasa bir yorumlama çabasına iter. Yorumlama ile komplo teorisi veya psikoz arasındaki sınır ise bazen belirsizdir. Her yanınızda subliminal mesajlar görüp, davalarda giyilen tişörtlerde veya gömleklerin markalarında şeytani bir üst aklı görebilirsiniz. FETÖ davalarına ilişkin bu haberler, yandaş medyanın basit ve acemice bir manipülasyonu olarak görülebilir. Ancak burada daha da önemli olan, bu haberlerin doğruluğu veya yanlışlığı değil, bunların yapılabiliyor olması, yani okuyucuların idrak kategorilerinde bir karşılık bulabileceğinin düşünülmesidir. Muvazaalı ilişkiler, etkileşimsel anlamda ontolojik güvensizliğin (ben kimim, o kim, burada ne oluyor? -R.D.Laing) ve kuşkuculuğun en üst düzeyde seyrettiği ilişkilerdir. Muvazaalı bir darbe de zaten ancak böyle muvazaalı bir ülkede olabilir.

Sosyal bilimlerde epistemoloji derslerinde öğrencilere, araştırma nesnelere yaklaşırken nasıl bir tutum izlemeleri gerektiği anlatılır. En iyi formül, ne çok yakın ne de çok uzaktır. Ama aslında bunu tutturana da pek yoktur. Annenizin bir “tutam tuz” ölçüsü gibidir aslında, deneyimle kazanılır. Bazı sorunsallar sizi tüm varoluşunuzda veya hayatınızın bir kırılma döneminde yakalar. Yukarıda ana hatlarını kabaca koymaya çalıştığım sorunsal benim için sanırım böyle. Kendisi “olamamış” ancak “olmak” isteyen binlerce, yüzbinlerce kişiye de hayatı dar etmiş, onların varlıklarını kâh mermiyle, bombayla, zindanla kâh KHK’larla “yok hükmüne” bağlamış bir ülke üzerine çalışıyorum

“**Miş-miş gibi yapmanın, R.Benedict’in tabiriyle, bizde belki de kendince bir “normallik” tesis ettiği, meşru bir kültürel örüntü olarak kendini dayattığı ve gündelik karşılaşmaların neredeyse esas benlik çıktısı haline geldiği bir ülkede yaşamak her zaman kolay değil.**”

“
Mesih yok, ifşa yok,
hepimizin bildiğinden
gram fazlası yok...”

bugün. Böylesi bir durumda epistemolojik mesafeyi ve soğukkanlılığı korumak her zaman kolay değil. Ancak hissiyat, görülecek bir hesabın varlığı, bitmemiş bir hikâyenin ağırlığı bazı şeyleri daha önce görmediğiniz bir şekilde görmeye ve sizi önü alınamaz bir kapışma isteğine de sevk edebilir. Bizim gibi insanların bunun için yazmak, yazmak ve yazmaktan başka bir aracı yok.

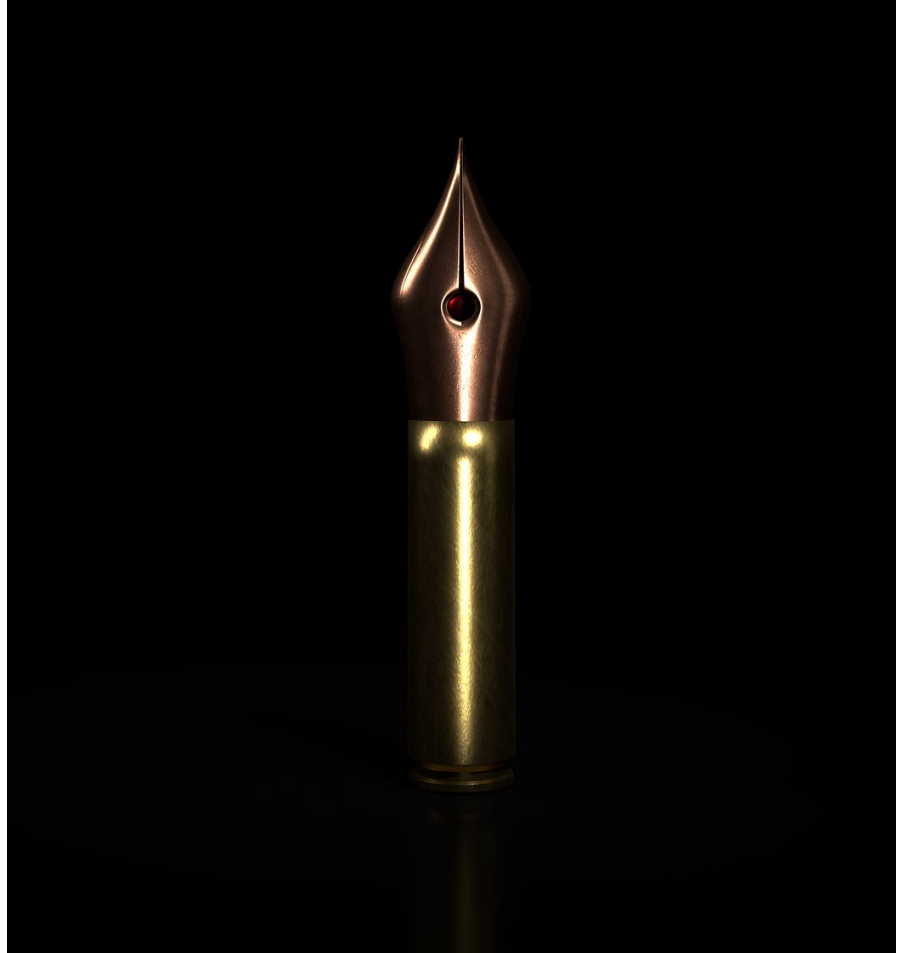
Bunun için öyle bir kalem istiyorum ki, cezbettiği kadar hayal kırıklığına da uğratsın, sinirlendirsın hatta...

Bilmediğimiz hiçbir şeyi kâğıda dökmesin, her gün yaşadığımızı, aşına olduğumuzu dizens sayfalara, ama başka bir mercekle...

Mesih yok, ifşa yok, hepimizin bildiğinden gram fazlası yok...

Kendimizi bulduğunuz kadar cezbedici, ama bu mercek altında bulduğumuz için de bir o kadar lanet okuyacağımız bir deneyim olsun...

“Biz Bizi Biliriz”...

Üniversite dediğin...

Binaları kırmızı halılarla donatmak elbet kitap ve dergi satın almaktan önemli. Konferans ve kongre düzenlemek? İşin mi yok, daha inşaat yapacak şirket yöneticileri!

Yıl 1991. Aylardan Eylül. Annem ve bir arkadaşımın Ankara yollarına düştük, zira yüksek bir puanla Ankara Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümünü kazandım o yıl. Annemler bırakıp döndü, ben adeta üzüntüden yurdun merdivenlerine yığıldım. Ne de olsa ilk defa aileden ayrılmanın verdiği bir hüznün ve iç sıkıntısı var. Öyle bir his ki, her şeyi bir anda bırakıp gitmeye hazırsın. Aklım İzmir'e dönmekte. Bıraksam okulu önümüzdeki sene nasıl olsa Dokuz Eylül Hukuk Fakültesine rahat girerim diye düşünüyorum o günlerde. Oysa hem aileme hem de çevremdeki herkese göre Mülkiye'ye girmiş olmak müthiş bir başarı ve gurur kaynağı, dönmek olmaz.

Bu duygular içerisinde ertesi gün Cebeci'ye gittim. O ilk günlerin şaşkınlığını unutamam. Ders programını buluyorum, ama çok da anlamıyorum, programı anlasam dersliği bulamıyorum... Öyle çaresizlik içinde dolaşırken yolum bugün meslektaşım demekten gurur duyduğum Evren Balta ile kesişiyor. Evren de o yıl Uluslararası İlişkiler Bölümünü kazanmış. O herhangi bir çekingenlik

AYŞEN UYSAL

//

Zaman ve ülke şartları kurumları da insanları da çok yıpratıyor, o nedenle KHK ihraçlarından, yani büyük tırpanı yemeden önce de Mülkiye halen böyle miydi bilmiyorum. Onun değerlendirmesini başkaları yapar. Ben başka yerlerin hiç öyle olmadığını deneyimlediğimi söyleyebilirim ancak.

//

yaşamıyor, zaten Ankara'da yaşıyor olmanın bir rahatlığı var üzerinde. Evren'in rehberliğinde ilk dersimize giriyoruz; iki bölümün ortak dersine. Dört yıllık lisans eğitimim boyunca gireceğim onlarca dersin ilkinde. Ne çok öğrendim o sıralarda. Sadece bilimsel bilgiyi değil, hayatı, dostluğu, dayanışmayı, ahlakı, sorumluluk duygusunu ve en çok da memleketi mesele yapmayı.

Ders anlatma ahlakı diye bir şey olduğunu orada öğrendim mesela. Tıpkı, tam tersini, o ahlakın olmamasının sonuçlarının neler olabileceğini Dokuz Eylül Üniversitesi'nde öğrenmem gibi. Birini üç düzeyde (lisans, yüksek lisans ve doktora) öğrenci olarak, diğerini öğretim üyesi olarak deneyimledim. Mülkiye'de ders saati kısıtlaması olmadan ders yapmayı, her ders kapsamında çok sayıda kitap okumayı, ne kitap sayısından ne de kitapların fiyatından şikayetçi olmamayı öğrendim.

Hocalarımın en yakınlarının cenazelerinden çıkıp sorumluluk duygusuyla derslerini vermeye geldiklerini gördüm. Dört yıl boyunca kendilerinin yerine araştırma görevlilerini derslere gönderdiklerine hiç tanık olmadım (bazı araştırma görevlileri dersimize girsin diye yollarını gözlerdik o ayrı). Düşüncelerimi rahatça ifade edebilmeyi, araştırmayı, soru sormayı, kitaplarla dostluğumu pekiştirmeyi (kitap sevgimi babama ve ilkokul öğretmenim Şaziye Keçeli'ye borçluyum) hep Cebeci'de öğrendim. Sorbonne Üniversitesi'nde ikinci yüksek lisansıma başladığım yıl (1999), siyaset sosyolojisi dersimize giren Jacques Lagroye, "Etienne de La Boétie'nin Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev'ini kim okudu" diye sorduğunda, sınıfta tek okuyan olma gururunu bana yaşatandır Mülkiye.

Zaman ve ülke şartları kurumları da insanları da çok yıpratıyor, o nedenle KHK ihraçlarından, yani büyük tırpanı yemeden önce de Mülkiye halen böyle miydi bilmiyorum. Onun değerlendirmesini başkaları yapar. Ben başka yerlerin hiç öyle olmadığını deneyimlediğimi söyleyebilirim ancak. 2005 yılında Türkiye'ye döndükten sonraki deneyimlerim bana üniversitenin ne olmadığını alenen gösterdi. Birkaç noktadan hareketle içimi dökeceğim.

Her şeyden önce, bir kurum üniversite olmayınca orada bilimsel araştırma da olmaz. Kendince çabalayan tekil örnekler vardır sadece, yoksa bir araştırma kapasitesi ve kültürü yoktur. Bilimsel araştırmanın temeli olan yöntem bilinmez mesela. Yöntem dersi koydurmak için yıllarca uğraşmak zorunda kalırsın. İnsanüstü çaba harcarsın, birkaç kişiye bile olsa bilimsel araştırmanın ne olduğunu öğretmek için. Birlikte çalışmak zorunda bırakıldığın bazı insanlar “bilimsel araştırma nasıl yapılmaz” konulu ders anlatımlarına örnek teşkil ederken...

Bu üniversite olmayan binalarda ders yapıldığı da nadir görülür. Her fırsatta ders yapmamak temel ilkedir. Yapılınca da bir saati geçmez zaten. Orada da ya gezip gördüğün yerlerin fotoğrafları gösterilir ya dedikodu yapılır ya da çocuklarının “başarıları” hikaye edilir. Ya da en fazla bir kitap paragraf paragraf okutturulur. Ders ahlakı bundan ibarettir. Dersi asiste eden araştırma görevlilerini dersin hocası sanan çok sayıda öğrenci mevcuttur, zira dersin hocasını hiç görmemiştir. Durum buyken, bilimsel bir toplantıya gitmeye kalktığınızda önünüze bin bir engel koyarlar. Doğru ya, ne olacaktır dersler? Bu engellerin de sadece gerçekten bilimsel olan toplantılara gidenlerin önüne konulduğunu belirtmeye gerek yok herhalde. Yoksa gezi mahiyetinde olduğu müddetçe bölüm bile boşalabilir, orada sorun yok elbet. Arada kulağına fısıldanır “bir kere onu da götür yurtdışına, hiç sorun çıkarmaz bir daha”! Zira mesele bundan ibarettir!

Henüz yüksek lisans öğrencisi iken başka bölümlerden, başka fakültelerden, hatta başka üniversitelerden dersler alabiliyorken, bu binalarda bölüm dışı ders almak ne mümkündür! Ya bölüm hocasının dersi açılmazsa! Ya öğrencinin gözü açılır da bu işin böyle olmayacağını görürse! Kendisini ders ücreti üzerinden var eden bir yapıda geriye hiçlikten başka ne kalır sonra!

Bir de disiplinlerarasılık tartışması var. Kamu Yönetimi Kamu Yönetimcilerindir elbet! Sosyoloji de sosyologların! Aksi düşünülebilir mi? Bazı bilim kurumları düşünmüş ve çözmüşler bu sorunu on yıllar önce. Pierre Bourdieu Collège de France'daki dersinde, bırakın sosyal bilimleri, fen bilimleri ile sosyal bilimlerin nasıl ilişki halinde olduğunu/olması gerektiğini anlatırdı saatlerce. Ben 2001'de dinledim. Üzerinden 16 yıl geçtikten sonra bile bazılarının disiplinlerarasılık diye bir şey olduğunu anlatamadım/k. Üniversite tabelası asmış çoğu binada işler maalesef böyle yürüyor.

Bir de bu binaların “yöneticileri” var. Bir yandan devlet dairesi misali, emir kulları bunlar, diğer yandan çoktan iflas etmiş bir şirketin CEO'ları. Ancak bu CEO'lar iflasın farkında değil. Devlet dairesi olmak ile şirket olmak arasında aslında çok da fark yok burada. Zira, Weber'e kulak verirsek, devlet de şiddet tekeli elinde bulunduran bir şirket nihayetinde. Bu batmış şirketlerin yöneticilerinin de özellikle son bir yıldır tek işi, devletin baskı ve

//

Henüz yüksek lisans öğrencisi iken başka bölümlerden, başka fakültelerden, hatta başka üniversitelerden dersler alabiliyorken, bu binalarda bölüm dışı ders almak ne mümkündür! Ya bölüm hocasının dersi açılmazsa! Ya öğrencinin gözü açılır da bu işin böyle olmayacağını görürse! Kendisini ders ücreti üzerinden var eden bir yapıda geriye hiçlikten başka ne kalır sonra!

//

//
 Öğretim üyesi derse girmiş ama dönem boyunca bir şey anlatmamış ise bu tercih nedenidir; ya anlatıp da öğrencilere bir şeyler öğretse! Al başına işi! Yayın ve araştırma onlar için üniversitenin reklamını yaparken kullanabilecekleri salt birer istatistik. Kitap, dergi? Binaları kırmızı halılarla donatmak elbet kitap ve dergi satın almaktan //
 önemli.

şiddetini cisimleştirmek. Hukuksuz soruşturmalar, açığa almalar, KHK'lar için hazırlanan listeler, vs.

Onlar “emir eri” olarak her istenileni yapmaya hazırlar, ancak yine de onlara güvenmeyen bir iktidar var. Ağızları ile kuş tutsalar yine de kendilerine yönelik bir güvensizlik hakim. O nedenle her yaptıkları izleniyor ya da onlar izlendiklerini düşünerek hal ve hareketlerine çekidüzen veriyorlar. 12 Eylül dönemini anlatan Uçurtmayı Vurmasınlar filmindeki ünlü sahne gibi: işi yapıp yapmadıklarını kontrol eden, onları kontrol edip etmediklerini denetleyen, vs. birileri var arkalarında. 12 Eylül'den bu yana teknoloji çok gelişti tabii. Artık gözetleme ve denetleme daha farklı yollarla yapılıyor: ortam dinlemeleri var. Ortam dinlenmiyorsa bile onlar dinlendiğine kendilerini inandırmış, ona göre hareket ediyor ve konuşuyorlar! “Sakıncalı” addettikleri kişileri çok gerekince WhatsApp üzerinden arıyorlar ki, maazallah dinlemeye takılıp koltuklarını kaybetmesinler.

Bizim bu CEO'larla da öteden beri hiçbir ortak noktamız yok aslında. Bu insanların bilimle uzaktan yakından ilgileri yok; hatta bir çoğunun bilime alerjisi bile var. Öyle ki, bilimsel faaliyet için bir yerlere gidecekler bin bir zorluk çıkarırken, evine misafir geldi ya da fakültede kahve eşliğinde dedikodu yapacak diye dersini yapmayanları başının tacı bile yaparlar. Dersleri yıl boyu araştırma görevlileri mi vermiş, o konuda en ufak bilgisi olmayanlar mı vermiş, umurlarında değildir.

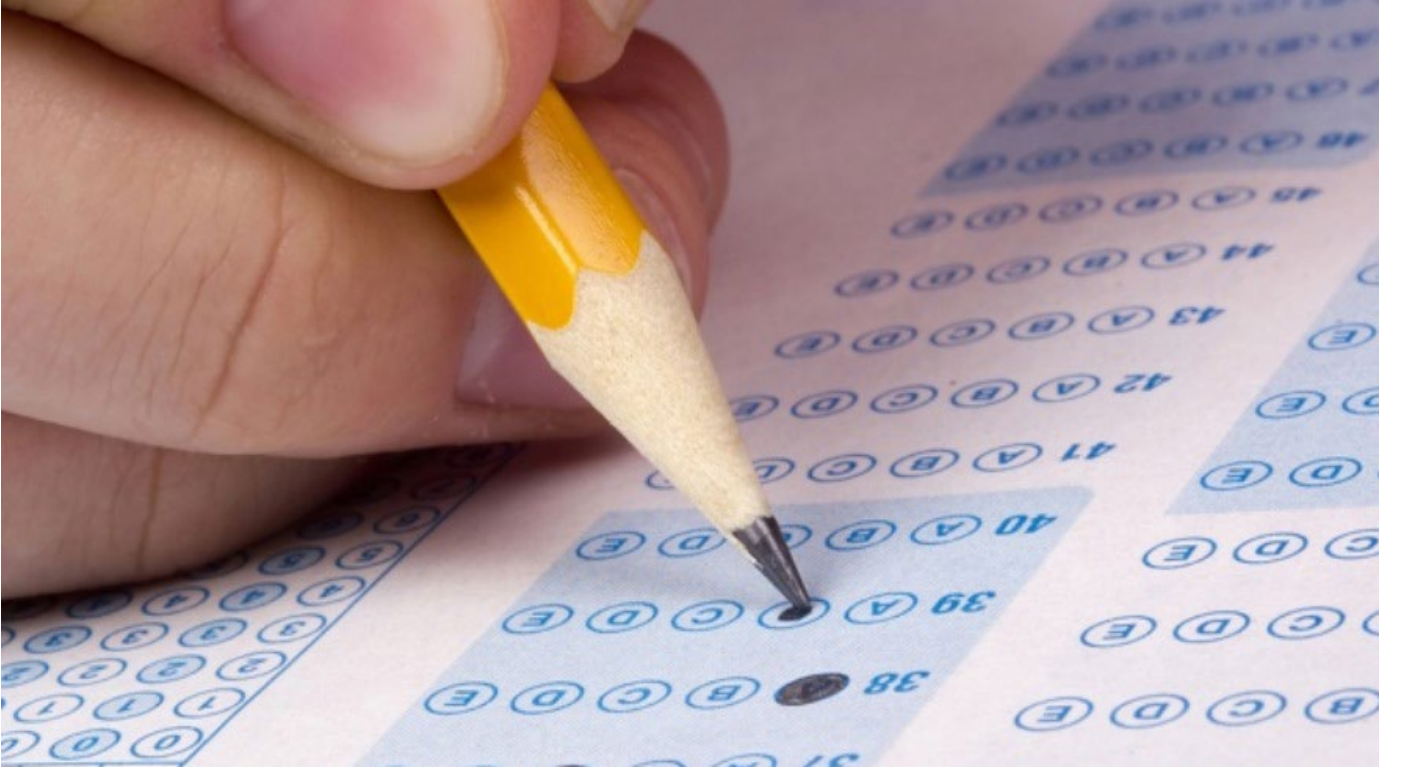
Öğretim üyesi derse girmiş ama dönem boyunca bir şey anlatmamış ise bu tercih nedenidir; ya anlatıp da öğrencilere bir şeyler öğretse! Al başına işi! Yayın ve araştırma onlar için üniversitenin reklamını yaparken kullanabilecekleri salt birer istatistik. Kitap, dergi? Binaları kırmızı halılarla donatmak elbet kitap ve dergi satın almaktan önemli. Konferans ve kongre düzenlemek? İşin mi yok, daha inşaat yapacak şirket yöneticileri! Anlayacağınız üniversiteyi duvara, görkemli kapılara ve halılara indirgemekte beis görmez bu CEO'lar. Bilimsel afişlerin yerini kişisel gelişim seminerlerinin afişleri alır. Şirket için o elzendir zira.

Manzara bu kadar acı. Ve üniversite dediğin salt bir tabeladan ibaret aslında...

Eğitmeyip delirten sistemin adıdır TEOG

Dershaneleri kapatıp, TEOG sistemine geçmenin gerekçesi neydi? Çocuklar daha az yorulsun, birer yarış atı olmasın, daha bilimsel bir eğitim yapılsın diye değil miydi? Peki, çocuklar daha az mı yoruluyor?

TEOG (Temel eğitimden orta eğitime geçiş sınavı) yaklaştıkça çocuklarımızın ruhsal yapıları da olumsuz etkileniyor. Çünkü çocuklarımız haftanın yedi günü okulla ev arasında mekik dokuyor. Her gün 9-10 saat ders yapılan okullarda, hafta sonları da sınav hazırlık adı altında öğretim yapılıyor. Bütün bunlar yetmezmiş gibi her akşam çözmeleri için yüzlerce soruyu içeren testler ödev olarak veriliyor. Üstelik özel okulların çoğunda TEOG hazırlığı, yedinci sınıfta başlatılıyor ve çocuklar cumartesi günleri de okula gidiyorlar. Yedinci sınıf öğrencileri eğitim yılının sonlarına doğru sekizinci sınıf TEOG-1' de sorumlu olacakları konuları öğreniyorlar ve yaz tatiline girdikten hemen sonra, bir hafta ya da 15 gün zorunlu kurslar düzenliyorlar. Bu da yetmiyor; Ağustos ayının ortalarından itibaren sınava hazırlık çalışmalarını başlatıyorlar.

CEMAL ÇAĞLI

//

İnsan merkezli bir eğitim yerine "bilgi" merkezli bir eğitim sisteminde, dini eğitimin gölgesinde bilimsel eğitim olabilir mi? Sınav odaklı bir eğitim sistemi, gencin zihinsel, duygusal gelişiminde sağlıklı bir rol alabilir mi? PISA sonuçlarına göre öğrencilerin okuduğunu anlamakta zorlanması, matematikte, fende başarısız olması ve dünyanın en fazla stresli gençlerinin bizde bulunması tesadüf mü?

//

Bütün bu çalışmalar, koşuşturmalar, paralanmalar, ağlayıp sızlanmalar, test çözmekten, her gün ödev yapmaktan bıkip usanmalar, okuldan nefret etmeler sadece ve sadece 20 soruyu çözmek için (matematik için söylüyorum) yapılıyor!

Dershaneleri kapatıp, TEOG sistemine geçmenin gerekçesi neydi? Çocuklar daha az yorulsun, birer yarış atı olmasın, daha bilimsel bir eğitim yapılsın diye değil miydi? Peki, çocuklar daha az mı yoruluyor? Tam tersine, eskiden dershaneye bile gitmeden sınavı başarıyla bitiren çocuklar, bu defa okul tarafından mecbur bırakılıyor; hafta sonları okul kurslarına gitmedikleri zaman da yaptırım uygulanıyor. Eğitim yerine öğretime ağırlık verilince çocuklar yarışa hazırlanan "tay" olmaktan kurtuldular mı? Hafta sonları, öncelikle özel okulların bulunduğu semtlerde koşuşturan öğrencileri, velileri büyük bir stres içinde gördükçe çocukların ne büyük bir yarış içinde olduğunu fark edebilirsiniz.

BİR İSTATİSTİK YAPILSA...

Peki, okullardaki kurslar yetiyor mu öğrencilerin sınavda başarılı olmaları için? Bir istatistik yapılsa, sınava hazırlanan öğrencilerin yüzde kaçını matematik, fen, Türkçe gibi derslerden ayrıca özel kursa gidiyor?

Diyebilirim ki öncelikle özel okullara giden öğrencilerin ezici çoğunluğu, başta matematik olmak üzere en az iki dersten özel kursa gidiyor! Bu haliyle daha bilimsel bir eğitim mi yapılıyor? Test çözmekten, sınav yapmaktan öteye gitmeyen; eğitim süreçlerinin hiçbir aşamasında öğrencinin ve velilerin görüşlerini almayan, dolayısıyla demokratik olmayan bir eğitim modeliyle "bilimsel" bir eğitim yapılabilir mi?

Hafta sonları bile ellerinden alınmış, dolayısıyla kendini geliştirme imkânı ortadan kaldırılmış öğretmenlerin bulunduğu okullarda bilimsel eğitim yapılabilir mi? İnsan merkezli bir eğitim yerine "bilgi" merkezli bir eğitim sisteminde, dini eğitimin gölgesinde bilimsel eğitim olabilir mi? Sınav odaklı bir eğitim sistemi, gencin zihinsel, duygusal gelişiminde sağlıklı bir rol alabilir mi? PISA sonuçlarına göre öğrencilerin okuduğunu anlamakta zorlanması, matematikte, fende başarısız olması ve dünyanın en fazla stresli gençlerinin bizde bulunması tesadüf mü?

EĞİTİMİN ÖZELLEŞTİRİLMESİNİ DAHA FAZLA KÖRÜKLEDİ

Yaklaşık 1,5 aydır özel okulların neredeyse tümünde yeni konu anlatılmayıp TEOG 2 konularıyla ilgili test çözmeye, sınav yapmaya dayalı bir çalışma içinde olduklarını biliyor musunuz? Yedinci sınıf öğrencilerinin şu anda sekizinci sınıf konularına başladığını biliyor musunuz? Tartışmaya, araştırmaya dayalı olmayan; aktarmaya, ezberletmeye dayalı bir öğretim modelinin çocuklarımızın ruhsal yapısını bozduğunu; on binlerce soru çözmelerine rağmen yoruma dayalı

sorularda başarısız olduklarını söylersem ne dersiniz?

Yapılan eğitimin öğrencide zihinsel, algısal ve mantıksal bir gelişmeye dönüşmediğini somut örneklerle açıklamak isterim. Sonuç olarak iktidar, ilk olarak dersaneleri kapatır gibi yapıp, eğitimin özelleştirilmesini daha fazla körükledi. "Proje okullar" adı altında, gözde Anadolu liselerini işlevsizleştirip, öğrencilerin özel liseleri daha fazla tercih etmesinin önü açıldı. Hafta sonu kurslarıyla okullar, eğitim yeri olmaktan çıkıp, çocuklara test çözdüren dersanelere dönüştürüldü. Etüt çalışmalarına, hafta sonu kurslarına katılmak zorunda bırakılan öğretmenler, eğitim psikolojisinden nasibini alamayan ve sözleşmeli öğretmen uygulamasından dolayı sosyal haklardan ve güvencelerden yoksun bırakılan mağdurlara dönüştürülüyor. Son olarak da gereksiz ve anlamsız yüklemelerle çocuklarımızın psikolojileri, kimyaları bozularak birer robota dönüştürülüyor; hayattan tat almayan, yaşama anlam katamayan, sorgulayamayan, karşı çıkamayan robotlar... Çocuklarımızın çocukluklarının çalınmadığı, demokratik, laik ve özgürlükçü bir eğitim sisteminin hayata geçtiği günleri görmek umuduyla.

“ Gereksiz ve anlamsız yüklemelerle çocuklarımızın psikolojileri, kimyaları bozularak birer robota dönüştürülüyor; hayattan tat almayan, yaşama anlam katamayan, sorgulayamayan, karşı çıkamayan robotlar...”

Popülist liderlerin yeni düşmanı: Akademi

Macaristan, Türkiye ve Rusya'da bugün liberal ve sol eğilimli okullar tehdit altında. Türkiye ve Rusya'da akademik özgürlükleri, en azından yeterince, savunmayan Avrupa ve Amerika, CEU'ya tam desteğini göstermekte.

MURAT KARABAĞ

Türkiye Cumhuriyeti, yerini KHK'lar Cumhuriyeti'ne terk ettiğinden beri toplam kaç akademisyenin görevden alındığını artık sayamıyoruz. En son 686 sayılı KHK ile Mülkiye'nin içi boşaltılmış; Ahmet Haşim Köse, İbrahim Kaboğlu ve Murat Sevinç gibi isimlerin de görevleriyle ilişkileri kesilmişti. Her ne kadar son MGK'da OHAL'in uzatılması tavsiyesi çıkmamış olsa da üniversiteler üstündeki baskının, en azından görünür gelecekte, azalmayacağı bir gerçek.

Türkiye'de bunlar olurken yanı başımızda da işler pek iyi gitmiyor. Kuzeyimizde, St. Petersburg Avrupa Üniversitesi (European University at St. Petersburg), geçtiğimiz yılın sonbaharında yapılan kimi denetlemlerde tarihi binalardaki pencereleri izinsizce değiştirmesi gibi nedenlerle davalık oldu ve Aralık ayında üniversitenin eğitim lisansı iptal edildi; fakat Putin'in "araya girmesiyle" tekrar lisansını geri kazandı. 20 Mart'ta ise üniversitenin lisansı tekrar iptal edildi. Şu anda geleceği muğlak olan üniversite temyizden gelecek kararı bekliyor.

28 Mart'ta, bu defa Macaristan'da Orban hükümeti bir kanun teklifini aniden meclise getirdi. Her ne kadar Şubat ayında Central European University (CEU) aleyhine sözler hükümetin dilinden dökülmeye ve yazılar gazetelerde yer almaya başlamış olsa da, üniversitenin saygın hocalarından Janos Kis'in dediği üzere, "bunların retorikte kalması" bekleniyordu. Teklifte çift diploma veren üniversitelerin her iki ülkede de kampüsünün bulunması veya hükümetler arası anlaşma yapılması gibi maddeler var (ki Amerika'da Trump'ın, Macaristan'da da Orban'ın liberalizm düşmanı olduğunu not etmek gerekli). Dün Macaristan Eğitim Bakanı'na üç defa sorulan "bu kanun teklifinden etkilenen başka üniversiteler var mı?" sorusuna verilen "bu genel bir kanun teklifi, ama başka bir üniversite etkilenmiyor" cevabı CEU'nun, genel olarak da liberal değer ve kurumların, özellikle ve istenilerek topun ağzına konduğunu gösteriyor. Henüz taslağı hazırlanan bir başka yasa teklifinde liberal ve/ya yurt dışından maddi destek alan sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin durdurulmasının önerilmesi uzunca bir süredir bekleniyor.

Rektör Ignatieff dün yaptığı basın toplantısında "Bay Erdoğan üniversiteleri kapatıyor, Bay Putin üniversiteleri kapatıyor. Biz Macaristan'ın da bu listede olmasını istemiyoruz. Biz doğru yolda ilerlemek istiyoruz" dedi. Bir hafta önce, okulun dünyaca ünlü hocalarından Bela Greskovits ile konuşurken "bu sene Türkiye'den yapılan başvurularda patlama var. Gençler ülkeden kaçmaya çalışıyor. Çalışan beyinlerin ülkeden göç etmesi ne acı" demişti. Bir hafta sonra gelen bu haberle üniversitenin geleceğinin belirsizleşmesi acaba kaç Türk öğrencinin hayallerini suya düşürdü?

Avrupa'da üniversiteler, asırlar boyu, siyasetin emrinden bağımsız yaşadılar. Kendilerine karşı çıksa bile krallar üniversitelere dokunmadılar, en fazla kendilerini destekleyecek üniversiteler açtılar. Tüzel kişi olarak kabul edilen ve hem yasal hem ahlaki güvenceye sahip olan bu kurumlar gelişimin kaleleri oldular. 1933'te iktidara geldikten sonra 375 yıllık tarihe sahip ve Hegel, Schelling ve Schopenhauer gibi isimlerin okuduğu veya eğitim verdiği Jena Üniversitesi'ni kendilerine kale seçen Naziler, bugüne bir enkaz miras bıraktılar. Siyasetin akademiye saldırısı, her zaman, ifade özgürlüğünün toplum genelinde azalması gibi sonuçlar doğurdu.

Macaristan, Türkiye ve Rusya'da bugün liberal ve sol eğilimli okullar tehdit altında. Türkiye ve Rusya'da akademik özgürlükleri, en azından yeterince, savunmayan Avrupa ve Amerika, CEU'ya tam desteğini göstermekte. Her ne kadar Türkiye'de pek göz önünde olmasa da çarşamba gününden beri Orban hükümetinin yasa tasarısı Batı dünyasında büyük yankı buldu. Aynı gün Ignatieff'in yaptığı basın toplantısında Hollanda, İsveç, ve Romanya gibi ülkelerin büyükelçilerinin hazır bulunması, en azından CEU için, işlerin düzelmesi umudunu doğursa da popülist liderlerin var olmak için ihtiyaç duydukları ve birini bitirdikçe yenisini buldukları düşmanlar karşısında geri adım atmaktan imtina ettikleri bir gerçek.

CEU kurtulursa sıra Türkiye'ye gelir mi? Şahsen pek umutlu olmasam da ülkemde hep yenilgi yaşadığım için burada bir başarı hikâyesi görmeyi istiyorum. Belki AB sınırları içindeki akademik özgürlüğe saldırının bertaraf edilmesi sonrasında komşulara sızır ve Türkiye üzerinde bir baskıya dönüşür.

Umut olmadan yaşanır mı? Herkes Hakim Olabilir mi? Kesinlikle olur.

//
Okulun dünyaca ünlü hocalarından Bela Greskovits ile konuşurken "bu sene Türkiye'den yapılan başvurularda patlama var. Gençler ülkeden kaçmaya çalışıyor. Çalışan beyinlerin ülkeden göç etmesi ne acı" demişti. Bir hafta sonra gelen bu haberle üniversitenin geleceğinin belirsizleşmesi acaba kaç Türk öğrencinin hayallerini suya düşürdü?"

Herkes hakim olabilir mi?

Halk ne kadar çok yargı süreçlerine katılırsa o kadar güçlü ve bağlayıcılığı yükselen bir meşruiyet gerçekleşir. Türkiye’de ise sorun yasaların ve kurumların lağvı kadar artık mesleklerin de lağvedilmesidir.

Olabilir. Olmalıdır. Fakat Bugünkü sorun başka...

Bütün yüksek öğretim mezunlarına idari hakimlik yolunun açılması eğer deregülasyon ve “yeni ortaçağ”laşma ile beraber gelmeseydi çok yerinde bir gelişme olurdu. Zaten bazı Avrupa ülkelerinde yurttaşlar doğrudan bir hukuk eğitim gerekmeksizin belirli davalarda hakimlik yapabiliyorlar. Fransa ve İngiltere’de vardır örneğin. Hukuk alanında yüksek öğretim şartı yoktur. Heyetli mahkemelerde de yurttaşlardan bir üyenin olması yerindedir. Overlokçu, çımacı, temizlik işçisi fark etmez...

ORHAN GEZİ ERTEKİN

11 TEMMUZ 2018

//
 Şimdi geldiğimiz noktada sömürü bir kez daha hukuk dolayımından kurtulup “zor”a dayanmaya başladı. Hukukun bağlayıcı alanları birer birer deregülasyona tabi tutuldu. Kapitalizm daha açıksözlü bir sürece girdi... //

Çünkü adalet sadece hukuk tekniği ile alakalı değil “meşruiyet”, “değer” ve “rıza” ile ilgilidir. Halk ne kadar çok yargı süreçlerine katılırsa o kadar güçlü ve bağlayıcılığı yükselen bir meşruiyet gerçekleşir. Türkiye’de ise sorun yasaların ve kurumların lağvı kadar artık mesleklerin de lağvedilmesidir.

Deregülasyonun en uç aşamasındayız. Yani kamunun lağvedilmesi...

Yani hukuk-ekonomi dolayımının terkedilmesi...

Bloch, ortaçağın, artık değerın ekonomi dışı zor ile elde edildiği bir süreç olduğunu söylemişti. Modern kapitalizm ise sömürüyü hukuk ile dolayımladı. İşçi emeğini zor yoluyla değil ekonomik bir zorunluluk ile satmak zorundaydı. Böylece işçi bir yandan özgür bir hukuk öznesi oldu ama Diğer yandan da emeğini satmaktan başka çaresi olmayan birisiydi. Modern hukuk işte bu gerilimin üzerine kuruldu.

Şimdi geldiğimiz noktada sömürü bir kez daha hukuk dolayımından kurtulup “zor”a dayanmaya başladı. Hukukun bağlayıcı alanları birer birer deregülasyona tabi tutuldu. Kapitalizm daha açıksözlü bir sürece girdi...

Sadece Türkiye’de değil dünyanın bir çok yerindeki bir gelişmedir bu...

Yeni ortaçağlaşma ile karşı karşıyayız.

Asıl sorun budur...

Tezi olmayan tez, akademinin iflası mı?

Kendisine ait bir tezi olmayan tezini “jüri” karşısında savunan ve tezi onaylanan genç akademisyenin herhangi bir açıklamasını okumadım, ilgili birimlerin kendisi hakkında ne tür bir işlem yaptığını, daha doğrusu işlem yapıp yapmaması gerektiğini de bilmiyorum. Muhtemelen şimdilerde akademik yaşamına devam ediyordur ilgili kişi, gelecekte kendisi de “tez” yönetecek, belki bazı tezlerin jüri üyeliğinde bile bulunacaktır.

Yazılarından yararlandığım pek çok akademisyen var, kendilerine müteşekkirim bu konuda; iyi ki varlar. Kendileriyle aralıklarla görüşebildiğim bazı dostlarım da var bu camiada. Bu böyle ancak akademik çevrenin yazı/bilim işleyişi söz konusu olunca Kapı Bekçisi kitabında Terry Eagleton'ın “Eline evrenin gizemi ile ilgili bir metin verdiğinizde, fark edebileceği tek şey yanlış yere konulmuş noktalı virgül olurdu.” dediği akademisyenleri anımsıyorum bir anda her nedense.

Bu akademik camianın idari işleyişi ise ayrı bir serüvendir, malum. Bilenler bilir, 1980 darbesinin lideri Kenan Evren'in “fahri profesör” unvanını alışının basına yansıyan haberleri, “akademisyenlik” tartış-

HASAN ÖZTÜRK

malarını yeniden gündeme getirmişti vaktiyle. 7 Ekim 2011 tarihli Radikal gazetesinin sürmanşetindeki yazı şuydu: “Alo İhsan... Beni profesör yapın! / Evren, fahri hukuk profesörlüğünü, İhsan Doğramacı’ya verdiği emirle almış.” Adı geçen gazetenin iç sayfasında kıdemli yazar Altan Öymen, “nereden baksan çirkin” cümlesiyle durumu özetleyivermişti. Sosis Köpeklerinin İncelikleri (Alexander Mc Call Smith) adlı roman, akademisyenlerin bu karmaşık statü dünyasını anlamamızı kolaylaştırabilir diye düşünüyorum.

2017’nin son günlerinde ülke gündeme düşen “XIX. Yüzyılda Osmanlıyı Ziyaret Eden Yabancı Yazarların Eserlerinde Osmanlı Hayatı” başlıklı, tez sahibinin hiçbir tezi olmadığı görülen doktora tezi, -örnek gösterilecek bir tez olsaydı medya adını anmazdı o tezin- eski bir akademik yarayı yeniden deşti gibi: Bilimsel bir metinde ilk önce noktalı virgülün yerini görebilen akademisyen, telefonla alınan akademik unvan, sosis köpeklerinin çevresindeki akademik cambazlıklar ve içinde tezi olmayan bir doktora tezi... Öküzün A’sı kitabının yazarı Barry Sanders’in kurmaca metin için söylediği “insanı ustaca kotarılmış bir şakanın darbesiyle sarsar” yargısını doğrulayan alt birimler gibi.

NEREDEN BAKSAN TUTARSIZLIK

Yıllar önce (2003), bir günlük gazetede Coşkun Can Aktan (Prof.) imzalı, benzerleri başka yerlerde de yayımlanabilen türde “Üniversitelerde Kayırmacılık ve Akademik Liyakat” başlıklı bir yazı okumuştum. Akademisyen yazar, toplumsal yaşamda “torpil” uygulamasının olağanlaştığını belirterek ekliyordu: “Yüksek lisans ve doktora giriş sınavları, araştırma görevlisi, yardımcı doçent, doçent ve profesör atamalarında kayırmacılık maalesef oldukça yaygın...” Üniversitelerde akademik eğitimde “düzmece jüriler oluşturularak doktora unvanları” dağıtıldığından söz eden yazar, yardımcı doçentlik sınavlarında “Dekanlıklar, formalite gereği atamayı onaylayacak jüri tayin etmektedir. Jüri üyelerinin birisinin başka üniversiteden olması şartı da kılıfına uydurulmaktadır.” diyordu. Akademisyenin bu yazısından YÖK’ün haberi oldu mu ve öğretim üyesi yazar hakkında, yazısı nedeniyle soruşturma açıldı mı bilmiyorum. Açıkça söylemem gerekirse yenilir yutulur türden olmayan iddialarda bulunan bir öğretim üyesinin, bu iddiaları nedeniyle mahkeme huzurunda kendini savunmaktan ders anlatmaya zamanı kalmamalıydı bence. Kendisi de bir akademisyen olan ve şimdilerde akademi dışında görevlendirilen Hüseyin Yayman da “Atamalarda akademik liyakat ve yeterlilik yerine güvenlik raporları öne çıktı.” başlıklı bir yazısında (2007), sorunun gözden kaç(ırıl)an bir yönüne, “fişleme” ahlaksızlığına dikkat çekmişti o zaman. Kendisine iddialarının dayanağı soruldu mu ve bu tür etik dışı uygulamalardan bugünlerde kurtulduk mu, bilemiyorum. Doçentlik tezinde son hakkına gelmiş birisinin, son çare olarak ahababı bir vekilden jüriyi etkileyecek bir yardım istediğini duyduğumda garipsemişim ben de. Türlü gerekçelerle üniversitelerin bilimsellik niteliğine gölge dü-

//

Doçentlik tezinde son hakkına gelmiş birisinin, son çare olarak ahababı bir vekilden jüriyi etkileyecek bir yardım istediğini duyduğumda garipsemişim ben de.

//

//

Hatırlayınız ki vaktiyle intihal (çalıntı) suçlamasıyla mahkemelik olan bazı akademisyenler vardı, dişe dokunur sonuçlar çıkmadı bu soruşturmalardan. Suçlananlardan biri, YÖK'ün siyaseten amiri konumundaydı belki bu nedenle YÖK, "akademik hırsızlık" olmadığını söylemiş ve "noktalama yanlışı" olduğu yönünde "cin ali serisi masallar" anlatmıştı o günlerde. Diğer bir akademisyen koltuğundan olmuştu yanlışı hatırlamıyorsam -afilli söyleyişle hafızam beni yanıltmıyorsa-. Bu da geçer...

//

şüren örnekler çoğaltılabilir elbette, gerek yok buna. (Hiç olmazsa, "Muhafazakâr Düşünce" dergisinin "Akademide Sorun Ne?" (Ocak-Şubat-Mart, 2013, sayı 35) dosya konulu özel sayısına bakabilir ilgilenenler.)

Kendisine ait bir tezi olmayan tezini "jüri" karşısında savunan ve tezi onaylanan genç akademisyenin herhangi bir açıklamasını okumadım, ilgili birimlerin kendisi hakkında ne tür bir işlem yaptığını, daha doğrusu işlem yapıp yapmaması gerektiğini de bilmiyorum. Muhtemelen şimdilerde akademik yaşamına devam ediyordur ilgili kişi, gelecekte kendisi de "tez" yönetecek, belki bazı tezlerin jüri üyeliğinde bile bulunacaktır. Kendisi o konumlara gelinceye dek bugünküler çoktan unutulmuş olacak. Hatırlayınız ki vaktiyle intihal (çalıntı) suçlamasıyla mahkemelik olan bazı akademisyenler vardı, dişe dokunur sonuçlar çıkmadı bu soruşturmalardan. Suçlananlardan biri, YÖK'ün siyaseten amiri konumundaydı belki bu nedenle YÖK, "akademik hırsızlık" olmadığını söylemiş ve "noktalama yanlışı" olduğu yönünde "cin ali serisi masallar" anlatmıştı o günlerde. Diğer bir akademisyen koltuğundan olmuştu yanlışı hatırlamıyorsam -afilli söyleyişle hafızam beni yanıltmıyorsa-. Bu da geçer...

KURMACA MI GERÇEK Mİ?

Okuyanlar bilir, Tahsin Yücel, Sonuncu adlı romanıyla bir Türkiye gerçeği anlatmıştı bize. Tezi olmayan tez gibi bir kitap vardı romanında ve bir de okumadığı kitaba eleştiri yazarlar. Romanın kahramanı Selami Harici, kırk yıllık yazma uğraşını yalnızca bir adet basılan "Serencam" adlı kitabıyla sonlandırır. Kırk yıllık uğraş tamamladığında yazarı seksenlerini aşmış "Serencam", büyük harfle başlamış ve sonundaki tek noktayla bitmiştir. Kitaptaki "tek büyük harf" ve "tek nokta" dışında önemli bir ayrıntı da bütünlüğün bozulacağı kaygısıyla kitaptan tek bir sözcüğünün bile çıkartılamayacağıdır ki bu nedenle yayıncı bulmakta pek çok sorunla karşılaşılır. İstanbul'da hatırı sayılır semtteki dairelerden biri satılarak basılan "Serencam" kitabının yirmi sekiz dosyalık yazısı, yirmi dört bin yedi yüz on sekiz sayfalık bir kitapla somutlaşır. Yalnızca bir adet basılan ve baskı tekniğiyle, anormal boyutuyla, cildiyle görenleri hayrete düşüren "Serencam", bir ömür, "kitap sahibi yazar" olmayı düşleyen Selami Harici'nin de ölüm nedenidir. Kitabını basılı biçimiyle gördüğü günün ertesinde ölen yazarından sonra yazarın eşi, ardından küçük oğlu, ondan sonra da torunu aracılığıyla anlatılan/korunan kitap, bakar/okurlar ve eleştirmenlerin oluşturduğu "piyasa" için paha biçilemez bir "nesne" değerindedir.

Yazarı dışında kimsenin baştan sona oku(ya)madığı "Serencam", yazarının torunu için günlük gazetede köşe yazılarında kullanılacak bir kaynak olur. Kitabı okuyan olmadığından Seren Can takma adıyla, her gün kitabın bir bölümünü köşe yazısı olarak gazeteye veren torun Lami'nin kurnazlığını fark eden de olmaz bir süre. Neyse ki uzun sürmez bu kurnazlık. Bir başka gazeteci, "Aşır ki usta

desinler” başlığıyla yayımlanan yazısında “Seren Can’ın ‘Emek’ adlı yazısının ‘sözcüğü sözcüğüne ve virgülü virgülüne’ Karl Marks’ın Das Kapital adlı ünlü yapıtının dördüncü bölümünden alındığını, daha doğrusu, Marks’ın adı bile anılmadan Seren Can imzası altında köşe yazısı olarak yayımlandığını, yani kesinlikle çalındığını” yazınca işler karışır. Güç durumunda kalan Seren Can, “Burası Türkiye” çıkışmasıyla kendini savunur: “Aşırmak yalnızca kimi seçkin bilim adamlarımızla kimi büyük romancılarımızın ayrıcalığı değil herhalde?” der. Seren Can’ın, aşırma şakalarını birden çok kere yapmış olmasıyla anlaşılır ki “bunca insan çağdaş bir gazetecinin köşe yazısı diye Montaigne’in, Voltaire’nin, Pascal’ın, Montesquieu’nün, Balzac’ın, Huysmans’ın, Karl Marks’ın, Nietzsche’nin, hatta Platon’un elinden çıkmış yazıları okumuşlar”dır. Yani, dede Selami Harici’nin de kendine ait bir sözü yoktur kitabında.

Romandaki sözle söylenirse evet, burası Türkiye... Çalıntı yazı sonrası ortalık karışınca köşe yazarını, “Seren Can’ın yaptığıın köşesinde dünyanın en büyük düşünürlerinden birini ağırlamak, bir de bundan yararlanarak bu büyük düşünürün ülkemizde ne ölçüde tanındığını anlamaya çalışmak olduğu” biçimindeki bir savunmayla koruyan gazete patronlarına benzer biçimde üniversitesi de genç akademisyenini, tezi olmayan ve alıntı -belki hiç okunmayacak- tezi için korusa ne çıkar ki? Hatırlayınız ki (Prof./milletvekili) “Necla Arat’ın 218 sayfalık tezinin sadece 20 sayfa kadar tutan kısmının orijinal olduğu tespit edilememekle beraber, geri kalan 200 sayfalık kısmı tamamen intihalden ibaret” (2010) olduğu yazılmıştı. Evet, burası sahiden Türkiye... Ömer Seyfettin’in “Forsa” öyküsündeki kürek mahkûmu yaşlı adam gibi yerden taşı alıp kafamıza mı vursak yoksa uyanmak için?

ÖZÜN ÖZÜ

YÖK, dışarıdan gelen eleştiri ve suçlamalardan önce konuşulan, bütün bir camiaya mal edilemeyecek tez nedeniyle kendi içine bakmayı deneyebilir. Sorun, bir tezin bütünüyle alıntılardan oluşmasından öce akademik camiada kendisi olarak yazma özgürlüğünün olup olmadığıdır bence. Belki de adı geçen tez, akademinin yolun başındaki akademisyeni silikleştiren uygulamalarına bir tepkidir. Genç akademisyenler ne yazıp getirseler üstlerine, “sen bunu nasıl söylersin, sen kendin bir şey söyleyemezsin, sen ancak söylenenleri söylersin” türündeki tepkilerdir gördükleri, bu da açıkça “kendin olma” demektir. Genç akademisyen de kendisi olmamış, ne var bunda şaşılacak. Bu böyle değildir, abartıyorsun diyenler varsa sözlerim için yüksek lisans ve doktora öğrencilerini içtenlikle şöyle bir dinlemelidirler. Bence sorun, bir tez nedeniyle günah keçisi bulup sıyrılmama olmalıdır.

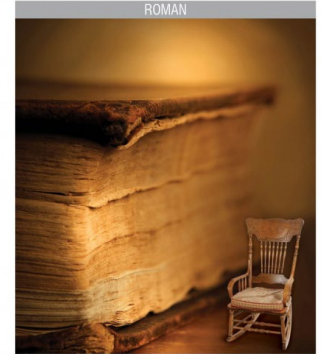
Belgesel yapımcıları, hayvanlar âlemi için çekim yaparken onları daha yakından görebilmek için, özel kameralar yerleştirdikleri yapaylarını, doğal ortama bırakıp sonra da değerlendiriyorlar elde

//

Genç akademisyen de kendisi olmamış, ne var bunda şaşılacak. Bu böyle değildir, abartıyorsun diyenler varsa sözlerim için yüksek lisans ve doktora öğrencilerini içtenlikle şöyle bir dinlemelidirler. Bence sorun, bir tez nedeniyle günah keçisi bulup sıyrılmama olmalıdır.

TAHSİN YÜCEL SONUNCU

GAN
ROMAN

Sonuncu, Tahsin Yücel, 336 sayfa,
Can Yayınları, 2017

//

Sahi, üniversitelerin tanıtım bültenlerinde ulusal ve uluslararası bilimsel çalışmalar yerine üniversitenin havuzunun, bahçesinin, kantininin, yıl sonu eğlencesi görüntülerinin öne çıkarılma nedenini merak eder miyiz hiç?

//

etiklerini. YÖK de benzer bir uygulamayla görebilir mi akademik camianın mobbinglerini, genç akademisyen üzerindeki kişisel hegemonyayı, yazı-yayın yerine gece dersleri ve sınav görevleri için kıran kırana savaşı, yolun başındaki gençleri sekiz beş mesai imzasıyla kurumda tutmayı görev bilen işletme memuru zihniyetli enstitü müdürlerini, siyasal ortama taş çıkartacak kulisçiliği, yazarının unvanı dışında bir niteliği olmayan kitapların sınıf yoklama listeleriyle satılıverdiğini, asıl işi olan akademik çalışmayı bir yana bırakıp da ikbal için siyasilerin kuyruğuna yapışan akademisyenleri...

Sahi, üniversitelerin tanıtım bültenlerinde ulusal ve uluslararası bilimsel çalışmalar yerine üniversitenin havuzunun, bahçesinin, kantininin, yıl sonu eğlencesi görüntülerinin öne çıkarılma nedenini merak eder miyiz hiç? Akademik camianın “hakemli” dergileri vardır, bu kimsenin okumadığı dergilerde yazısı yayımlananlar puan alırlar YÖK’ten. Bu işin naylon faturaya benzer biçimde bir kazanç aracına dönüştürüldüğü haber olmuştu geçen yıllarda. Peki, bilir miyiz genç akademisyenler ne kadar beklerler/bekletilir de, ne kadar para istenir onlardan puan beklentili “akademik” yazılarının yayımlanması için?

Bakın, hazırlayanının sözü olmayan bir tez, nerelere götürdü sözü. Sanat gibi bilim de bir aşk meselesi, yalnızca “çalışma” ile olacak gibi değil. Tedavi için gittiği Avrupa’daki izlenimlerini Alp Dağlarından adıyla yazan Yakup Kadri’nin, “ Onları [Avrupalıları] bu kadar ileri götüren, bizi bu kadar geri bırakan onların bizden daha zeki, daha iradeli, daha üstün yaratılışlı olmaları değildir. Farkın sebebi bize delilik gibi görünen onlardaki istek, neşe ve rahatlıktır.” diyor ya aynen öyle bir durum bu.

Üniversite ve hocaları

Madem ki sosyoloji insan özgürlüğünün bilimidir ve Saint-Simon'un dediği gibi "toplum iştir/emektir/çalışmaktır", mevcut sürece ilk ve en büyük karşı çıkışın öncelikle sosyologlardan ve toplum bilimcilerden gelmesini beklemek hiç de haksızlık değildir.

Zaman zaman bazı üniversite hocaları, ülkenin kimi sorunları üzerine türlü türlü laflar ediyorlar ve ben, elbette ki en azından eski bir üniversite mensubu olmamdan dolayı bu tür söylemlerinden çok utanıyorum. Utanmamın nedeni, tabii ki ülkenin sorunları üzerine bir takım laflar etmeleri değil, fakat söylediklerinin devletin resmi ideolojisinden bir adım öteye gidememesi. Üstelik bunu bir de bilimsellik adına yaptıklarını düşününce utancım bir kat daha artıyor. Ne var ki bu utancımı, ifade özgürlüğünün en temel akademik ilke olduğunu, özerk, demokratik, bilimsel bir eğitim veren üniversite uğruna mücadele eden hocaların/asistanların/üniversite emekçilerinin aslında düşündüğümde daha fazla olduğunu görmek bir miktar gidermekle birlikte, utancım, barış talebinden dolayı üniversitelerinden atılan bilim insanlarının varlığını hatırlayınca tekrar depreşiyor, bu sefer, kendi (eski) hocalığımdan bile gerçekten çok

MUSTAFA KEMAL COŞKUN

//

Marx, "her şey apaçık olsaydı, daha doğrusu, her şey bize görüldüğü gibi olsaydı, bilime gerek kalmazdı" diyerek, bilim insanının herkesin zaten doğrudan doğruya duyumlayıp algıladıklarını tasvir etmekle yetindiği ölçüde daha önceden doldurulmuş basit bir plaktan öteye gidemeyeceğini ifade etmektedir ki, bu durum, söz konusu olan doğa bilimleri değil de sosyal bilimler ise, bilim adamının çaldığı bu plağın doğrudan doğruya egemenlerce doldurulmuş olabileceğine de işaret etmektedir.

utanıyorum.

"Bana ne canım, ben böyle değilim, üstelik böyle de düşünmüyorum/davranmıyorum, dolayısıyla neden utanayım ki" diye düşünüyüm diyorum, bu sefer de karşıma, televizyonlara çıkıp bu atılmaların ne kadar da isabetli olduğunu anlatan üniversite "hocaları" geliyor, adeta yerin dibine geçiyorum. Tam da burada aklıma, üniversitenin, herkesin çok da iyi bildiği üzere, 12 Eylül sonrası uygulanan politikalar sayesinde, yani 1402 sayılı yasayla zaten olabildiğince yaralanmış olduğu, OHAL rejiminde KHK'larla atılan üniversite hocalarının sayısının o dönemi aratır hale geldiği, buna rağmen bu yaraların açılmasının baş sorumlusu olanların önünde "bilim insanı" olarak el pençe divan durmak iğrençliği geliyor, büsbütün tiksiniyorum. Bütün bu olanların sadece destekleyicisi değil, doğrudan doğruya sorumlusu olan rektörleri/dekanları da aklıma getirince, insanlığımdan da utanıyorum.

Bu duruma gelmiş bir "bilim insanının", beyinden değil de omurilik soğanından konuştuğunu, olmadı Auguste Comte'un üç hal yasasının tam da orta evresine denk düşen bir düşünsel geriliğin içine düştüğünü bir kez belirttikten sonra, artık bilim insanı olma niteliğini tümünden kaybetmiş olduğunun, yok eğer böyle olmamışsa, en azından bilim etiği meselesinden ne kadar uzakta durduğunun ortaya çıktığını da vurgulayalım. Marx, "her şey apaçık olsaydı, daha doğrusu, her şey bize görüldüğü gibi olsaydı, bilime gerek kalmazdı" diyerek, bilim insanının herkesin zaten doğrudan doğruya duyumlayıp algıladıklarını tasvir etmekle yetindiği ölçüde daha önceden doldurulmuş basit bir plaktan öteye gidemeyeceğini ifade etmektedir ki, bu durum, söz konusu olan doğa bilimleri değil de sosyal bilimler ise, bilim adamının çaldığı bu plağın doğrudan doğruya egemenlerce doldurulmuş olabileceğine de işaret etmektedir. Marx'ın söylediği gibi bilim, her şey apaçık olmadığı, yani her şey bizim anlamlandırdığımız/gördüğümüz gibi olmadığı için vardır. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse ilk aklıma gelen, buradan bakınca dünyanın güneş etrafında değil de güneşin dünya etrafında dönüyormuş gibi algılanmasıdır: bu, insanın dünya güneş etrafında dönerken tümüyle edilgen olmasından kaynaklanan bir durumdur. Diğer taraftan söz konusu olan doğa bilimleri değil de sosyal bilimler ise bu durum daha karmaşık bir hal alır. Zira toplumsal gerçeklik, doğaya ait olandan bütünüyle farklı olarak insanlar tarafından yaratılmış ve yine insanlar tarafından değiştirilebilen bir gerçeklik olduğuna göre/olduğu ölçüde, insanlar arasındaki eşitsiz güç ve sömürü ilişkileri de verili olduğuna göre, içi, egemenler tarafından belirlenme olasılığı da genellikle daha ağır basan bir gerçekliktir. Bu anlamda özellikle sosyal bilim, herhangi bir toplumsal gerçekliği veriler aracılığıyla sadece tasvir etmekle yetinmeyip, bu gerçekliği belirleyen toplumsal güç ilişkilerini de anlamaya çalışmak demektir.

Bu çerçevede bilim insanı, daha da özel olarak sosyal bilimci, tanım gereği gerçeğin peşine düşen insandır ve tam da bu nedenle her kim gerçeğe ihtiyaç duyuyorsa tam da onun yanında olmalıdır. İşte

bu noktada artık şunu söyleyebiliriz ki, söz konusu olan ülkenin ekonomik, siyasal, toplumsal vb. sorunları olduğuna, devletin ve egemen sınıfların bu konudaki yaklaşımları da az çok belli olduğuna göre, sosyal bilimcinin yapacağı şey, bu sorunları çevreleyen toplumsal güç ilişkilerini ve bunu etkileyen faktörleri bütün açıklığıyla ortaya koymak olacaktır: ister veriyle ister başka bir yolla, ama mutlaka gerçeğin ortaya çıkmasına ihtiyacı olanların yanında. Söylemeden geçmek bu kadar yazdığımıza haksızlık olurdu: Bugün gerçeğe ihtiyacı olanlar, sömürülen, grevleri ertelenen, olmadı yasaklanan işçiler ve emekçiler, erkek egemen sistemde evlere kapatılan, öldürülen ve her türlü tacizi yaşayan kadınlar, başka haklarını geçtim kendi dilini bile konuşamayan Kürtler, kentsel dönüşüm denilerek mülksüzleştirilen gecekondu sakinleri, ve bu sistem altında ezilen, ve aklınıza her türlü hakkı gasp edilen her kim geliyorsa onlardan başkası değildir. Mesele böyle kavranmadığında, üniversitelerde ekonomik, siyasal ve toplumsal sorunlar üzerine çalışmak, söz söylemek, fikir üretmek, devlet ne kadar izin verirse o kadar mümkün olacak, tersi yapıldığında ise “müsveddelikle”, olmadı “devlete sadakatsiz” olmakla, “ajanlıkla”, “casuslukla”, bunlar da olmadı “anti-Türk” olmakla suçlanacaktır.

Tabii bütün bunlar olurken aslında işin bir de politik (1) bir yanının olduğu da ortaya çıkar: öyle bilimsel unvanla filan bir şeyin olmadığına, daha doğrusu bilimsel unvanın bir takı/gösteriş ya da süs aracı olduğunun, aslında her şeyin siyasal ölçütlerle gerçekleştiğinin farkına varır, utancımızdan bir kez daha kıpkırmızı kesiliriz. Zira bilim, egemenlerin ihtiyacı her neyse ona hizmet eden bir faaliyete dönüşmüştür. Üniversiteyi bu türden bir yapıya çeviren anlayış, üniversite hocasını her “höt” dendiğinde korku içinde yerlere kapanan, yukarıdaki güç her ne ise onu hissettiğinde biat eden, girdiği kap her ne ise doğrudan doğruya onun şeklini alan bir sıvıya, güçsüz bir varlığa çevirmiştir. O sıvı, egemenin istediği yöne doğru akar. Bu durumda doğal olarak bazı üniversite hocaları, aramış oldukları gücü, siyasal iktidar odağı olarak gördükleri kimseler her kimse bizzat onlara yaklaşarak bulmayı tercih edeceklerdir. Bu durumun zorunlu sonucu, “güçlü” olanın ve sadece onun hizmetkârı olmaktan başka bir şey değildir. Dolayısıyla, bu duruma düşmüş “bilim insanları”, geçilmesi gereken bir köprü olmaları sayesinde bir güç elde eder ve bununla gurur duyar. Tam da bu noktada yeri gelmişken genç akademisyenlere küpe olsun diye belirtelim ki, bu köprüyü/köprüleri geçebilmek için olmadık taklalar atanların kendileri de, daha da ileride geçilmesi gereken birer köprü durumuna gelmiş olacak, söylemeye bile gerek yok, kendilerini her şeyin otoritesi saydıkları oranda başkalarının otoritesi karşısında da ezilip büzüleceklerdir. Bu noktada artık şunu söyleyebiliriz ki, böylesi bir “hoca”, bilimsel/akademik ölçütleri bir kenara bırakmış, kimin siyasal iktidarına uygun ise onun emri altına girmiş, kimin satın alma gücü daha fazla ise onun hizmetinde olan bir “bilim insanı”dır. Gözümüzün önünde bütün bunlar olurken, üstelik bir de üniversitede çalışmışsanız, elbette ki utanmamak elde değildir.

“
Zira bilim,
egemenlerin ihtiyacı
her neyse ona hizmet
eden bir faaliyete
dönüşmüştür.
Üniversiteyi bu türden
bir yapıya çeviren
anlayış, üniversite
hocasını her “höt”
dendiğinde korku
içinde yerlere kapanan,
yukarıdaki güç her ne
ise onu hissettiğinde
biat eden, girdiği kap
her ne ise doğrudan
doğruya onun şeklini
alan bir sıvıya,
güçsüz bir varlığa
çevirmiştir.”

//

Madem ki sosyoloji insan özgürlüğünün bilimidir ve Saint-Simon'un dediği gibi "toplum iştir/emektir/çalışmaktır", yukarıda anlattığımız sürece ilk ve en büyük karşı çıkışın öncelikle sosyologlardan ve toplum bilimcilerden gelmesini beklemek hiç de haksızlık değildir.

Bugün üniversite hocaları ülkede barış meselesi üzerine çalıştığı, düşündüğü, yazdığı için eleştirilmekle kalmayıp cezalandırılıyorrsa, üniversitelerdeki demokratik ortam ve ifade özgürlüğü üzerine yeniden düşünmenin gereğini vurgulamak gerekir. Tam da burada sosyoloğun ve bütün toplum bilimcilerin önemi bir kez daha ortaya çıkar: Madem ki sosyoloji insan özgürlüğünün bilimidir ve Saint-Simon'un dediği gibi "toplum iştir/emektir/çalışmaktır", yukarıda anlattığımız sürece ilk ve en büyük karşı çıkışın öncelikle sosyologlardan ve toplum bilimcilerden gelmesini beklemek hiç de haksızlık değildir. Bunun farkına hâlâ varamamış bir toplum bilimci, eğer kötü niyetli değilse, nasıl diyeyim, kel bir adamın eczacıdan istediğinin kıl dökme ilacı olmadığını farkına varamayacak derecede saflık içerisinde.

(1) Burada politik olmakla kastettiğimiz güncel ya da reel politikadaki güç ilişkileridir, yoksa bilimin genel anlamda aynı zamanda politik bir içeriğinin olması değil.

Sistematiik Şekilde itibarsızlaştırılan meslek: Öğretmenlik

Toplumun yarı aydını sayılan ve eve iş götüren nadir meslek çalışanı olan emekçi öğretmene, toplumsal hiçbir olaya doğrudan veya dolaylı katılım ya da yorum yapma alanı dahi bırakılmamış, öğretmenler sindirilip açlık ile terbiye edilir konuma düşürülmüştür.

Ülkemizde, eğitim bileŐenlerinin önemli bir ayağı olan öğretmenin ve mesleğinin kimyası ile oynanmaya yeni bir çalıŐmayla devam ediliyor. Bilindiği üzere geçen hafta, öğretmen performans değerlendirmesi adı altında akıl tutulması mı yoksa kurnaz bir “akılcılık” mı diye tanımlanır bilinmez, yeni bir düzenleme hiçbir eğitim camiası ile paylaŐılmadan sessiz sedasız pilot olarak belirlenen illerde uygulanmaya başlandı.

Malumunuzdur ki Türkiye eğitim başarı sıralamasında üçüncü dünya ülkelerinin gerisine düşmüş bir konumda. Düşmüş diyorum çünkü cumhuriyet tarihinde her ne kadar tek tip, tek dil ve tek merkezli

MURAT BAŞKARA

//

Eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirebilecek yetkinlikten uzak olması bir yana, mevcut öğretmenlerin bir çoğunun herhangi bir eğitim fakültesinden mezun olamayışları, öğretmenlerin ekonomik olarak emeklerinin karşılığını alamayışı (Türkiye’de her üç öğretmenden ikisi farklı bir işle uğraşmak durumunda kalmaktadır.), mesleki çalışma alanlarının darlığı, hizmet içi eğitim çalışmalarının işlevsizliği vb sorunlar, eğitim bileşeninin öğretmen ayağını yetersiz kılmaktadır.

bir eğitim sistemi benimsenmiş olsa bile tarihi koşullar içerisinde öğretmenin mesleki yeterliliğinin büyük etkisi ile başarının bugünden daha iyi olduğu söylenebilir. Toplumun kutsalı sayılabilecek bir konumdan, hiçbir şey olamıyorsan öğretmen ol yaklaşımına düşmüş olması öğretmenlik mesleği açısından vahim bir durumdur.

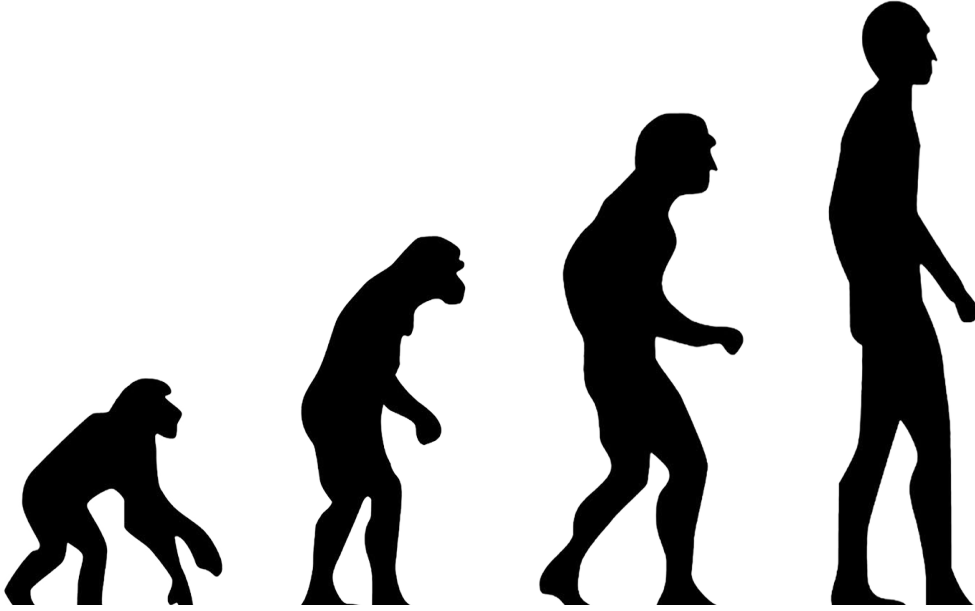
Doğrusu öğretmenin mesleki yeterliliği sadece ülkemizde değil bir çok Avrupa ülkesinde de üzerinde önemle durulan bir konu olmuştur. Mesleki açıdan öğretmenin yetersizliğinin sebebi, araştırmayan, bilimsel kaygı taşımayan ve tüketen toplumun bir parçası olan öğretmenin kendisinden kaynaklı olmak ile birlikte, daha çok eğitim sisteminin yetersizliğinden kaynaklıdır. Eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirebilecek yetkinlikten uzak olması bir yana, mevcut öğretmenlerin bir çoğunun herhangi bir eğitim fakültesinden mezun olamayışları, öğretmenlerin ekonomik olarak emeklerinin karşılığını alamayışı (Türkiye’de her üç öğretmenden ikisi farklı bir işle uğraşmak durumunda kalmaktadır.), mesleki çalışma alanlarının darlığı, hizmet içi eğitim çalışmalarının işlevsizliği vb sorunlar, eğitim bileşeninin öğretmen ayağını yetersiz kılmaktadır. Ayrıca Avrupada öğretmenlik mesleği özerk bir yapı konumuna doğru giderken, ülkemizde tam aksine mülakata dayalı atamalar ile liyakat esas alınmadan öğretmen alımı yapılmaktadır. Bu yeni düzenleme ile de öğretmenleri denetleyecek olan yine mülakatlar ile görevlendirilen idarecilerdir.

Toplumun yarı aydını sayılan ve eve iş götüren nadir meslek çalışanı olan emekçi öğretmene, toplumsal hiçbir olaya doğrudan veya dolaylı katılım ya da yorum yapma alanı dahi bırakılmamış, öğretmenler sindirilip açlık ile terbiye edilir konuma düşürülmüştür. Ayrıca bir çok eğitim uzmanının da birer itibarsızlaştırma olarak da gördüğü bu tür düzenlemelerin yanı sıra, ülkenin en tepesinden ve bunun etkisiyle sıradan vatandaşına kadar koro halinde ve sistematik olarak öğretmenleri aşağılayan ve inciten söylemler, öğretmeni psikolojik ve ruhsal olarak derinden etkilemektedir. Meslek onuruna yönelik bu söylemler öğretmeni sınıf ortamında dahi dinlenilmeyen, öğrenci üzerinde etkisiz bir konuma düşürmüştür. Bu denli içi boşaltılan bir meslek haline getirilen meslek çalışanlarının, üzerine düşen misyonu yerine getirmesini beklemek, gerçekçi bir yaklaşım değildir.

En nihayetinde eğitimdeki başarısızlığın sebebini sadece bir bileşene bağlamak ve onu da yanlış bir okuma ile yapmak acı bir durumdur. Araştıran, sorgulayan, kendini ve mesleki yetkinliğini geliştiren öğretmen yetiştirmek ancak bilimin perspektifinde, özgür düşünce ve özerk öğretmenlik mesleği yaklaşımı ile mümkün olabilir.

Çocuklarımıza ne öğreteceğiz?

Evrım tartışması özünde “maymundan gelmek” ya da “Adem ve Havva'nın çocukları ensest ilişkiye mi girdi?” türünden karikatürleştirmelerden daha kritik bir noktaya temas ediyor. Bu ülkenin çocuklarına nasıl bilim öğreteceğiz?

SELÇUK ORHAN

Türkiye’de halk ve devlet arasında ne zaman bir anlayış boşluğu oluşsa hemen bir evrim tartışması patlıyor. Sudaki bulanıklık mide bulandırmaya başladığında hava değişikliği olarak böyle bir tartışma yaratılıyor.

Sözelimi 19 Mart 2009’da Ali Kırca tarafından sunulan “Siyaset Meydanı” programının gündemi evrimdi. Celâl Şengör, iki ilahiyatçıyla birlikte çıkıp hazır bulunan ilahiyat öğrencilerini şoka uğratmıştı. Şengör, ustalıkla ve hiç yerinmeden en budalaca soruları bile yanıtladı. Zavallı öğrenciler karşılarında ilk kez ciddi ve konusuna hakim bir bilim adamı görmenin şaşkınlığı içindeydi. Bu programın kayıtları Youtube’da bulunabilir.

İlahiyat fakülteleri, lisans düzeyinde eğitim verir; ne düşündükleri ya da neye inandıkları bir yana, lisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerin temel bilim kültürü ve bilimin yöntemleri konusunda o derece cahilce yetişmesi yürek burkucudur.

Aynı yıl, Ağustos ayında Sansürsüz'de Yiğit Bulut yönetiminde evrim yeniden tartışıldı. Küfür kıyamet...

Evrım tartışmalarıyla birlikte koşut giden birkaç mesele daha var: Yıllardır herkese dert olmuş bir hadis kavgası... Hadislere itibar edilmeli mi? Kur'an tek kaynak olarak yeterli? İki tartışma aslında aynı derdin sonucudur; yazının devamında bunu da açıklamaya çalışacağım.

2012 Mart'ında bu sefer Beyaz TV'de evrim tartışılmış. Heyecanlı hakaretlerle dolu bu programlar da gündem olmuş. 2015'te ve 2016'da evrim tartışmaları yeniden gündeme gelmiş. Kısacası evrim tartışması bir çeşit iç sıkıntısı... Biraz biçim biraz yüz değiştirerek ekrana taşınabiliyor.

MAYMUNDAN GELEMİYEN MUHAFAZAKARLIK

Evrım tartışması özünde "maymundan gelmek" ya da "Adem ve Havva'nın çocukları ensest ilişkiye mi girdi?" türünden karikatürleştirilmelerden daha kritik bir noktaya temas ediyor. Bu ülkenin çocuklarına nasıl bilim öğreteceğiz?

Hani komplo teorilerine meraklı birisi kolaylıkla bu tartışmaların bir çeşit "muhafazakarlık" testi olduğunu iddia edebilir; toplumun ne kadar muhafazakarlaştığını, din/bilim ilişkisini nasıl görmek istediğini ölçmenin bir yolu olarak görebilir.

Böyle bir amaca hizmet etmiyorsa bile bu tartışmalardan pekala toplumun nereye yöneldiğini ya da yönlendirildiğini tahmin etmek imkanı olabilir mi?

Gerçekten, zaman içinde bu tartışmaya katılanların profili görece muhafazakarlaştı diyebiliriz. Celal Şengör gibi açıkça ateist

//

Hani komplo teorilerine meraklı birisi kolaylıkla bu tartışmaların bir çeşit "muhafazakarlık" testi olduğunu iddia edebilir; toplumun ne kadar muhafazakarlaştığını, din/bilim ilişkisini nasıl görmek istediğini ölçmenin bir yolu // olarak görebilir.

// Tartışılacak “daha önemli” şeylerin olduğunu söyleyip sıvışan Nuray Mert’in bu sorumsuzluğunu anlamakta zorlanmıyorum. Türkiye’de yerleşikleşmiş düşünce tembelliğinin, kolaya kaçmanın ve kişilik çözülmesinin // bir örneği.

olduğunu beyan etmiş keskin isimler daha az görünürken Caner Taslaman gibi modern inançlılar ağırlığı oluşturuyor. Deniz Ergi Ersoy örneğindeki biyoloji profesörleri ancak naiflikleri ölçüsünde yer bulabiliyor.

SİNEK KÜÇÜK AMA EVRİM MİDE BULANDIRIR

Bugünlerde evrim konusunun lise müfredatından çıkarılmasıyla tartışma yeniden alevlendi. Aslında tartışmanın tarafları ve içeriği konusunda hemen hiçbir ilerleme yok. Sanki sürekli aynı turnusoldan geçiyoruz.

Önce Nuray Mert evrim teorisinin bilim olarak kabul edilmesine karşı olduğunu yumurtladı. Üstelik “bugünkü maymunlar neden insan olmuyor?” seviyesinde kabul edebileceğimiz “sadece bir teori” ifadesini allayıp pullayarak. Gelen tepkilere “Hacc” suresinden bir ayetle başlayan bir yazıyla karşılık verdi: “Sizin Allah’ın dışında tapmakta olduklarınız, hepsi bir araya gelseler de bir sinek bile yaratamazlar.”

Yazıda “sığ pozitivist yaklaşım”ların modasının geçtiğini ifade etti; hatta yazıyı bitirirken evrimin de tıpkı din gibi inanç meselesi olan bir dogma sayılabileceğine ilişkin bir şeyler ekledi.

Yani Nuray Mert’e göre Allah’a inanmayanlar da bir şeye tapıyor. Sanırım “sığ pozitivism”e tapıyor bu insanlar... Artık bize ezberlettikleri bu yafta, uzun yıllardır Türkiye’de entelektüellerin uğradığı en haksız eleştirilerden biridir. Din karşısında eleştiri anlamına gelebilecek her söz, bir görüş olarak değil “bir inanç” olarak kodlanır. Üstelik dinin önerdiği inanç “bizim”ken, bu karşı görüş ithal edilmiş ve daha değersiz bir inanç olarak sunulur.

Tartışılacak “daha önemli” şeylerin olduğunu söyleyip sıvışan Nuray Mert’in bu sorumsuzluğunu anlamakta zorlanmıyorum. Türkiye’de yerleşikleşmiş düşünce tembelliğinin, kolaya kaçmanın

ve kişilik çözümlerinin bir örneği.

Bununla birlikte asıl soru hâlâ boşlukta kalıyor: Çocuklarımıza ne öğreteceğiz? Müfredata neyin gireceğine nasıl karar vereceğiz?

EVİRİM KARŞITLARINDAN EVRİMİ ÖĞRENMEK

Kendi çocukluğuma dönüp düşünüyorum. Evrim teorisiyle ilk olarak Vehbi Vakkasoğlu'nun "Öğretmenin Not Defteri" başlığıyla yazdığı kitaplarda karşılaştım. Her çocuk gibi bilime meraklıydım. Okumaya belki her çocuktan biraz daha ilgiliydim. Muhafazakar bir aile çevresinde büyüdüğüm için Jules Vernes ya da Enid Blyton'ların arasına "büyükler" mutlaka böyle dini ve milli değerli kitaplar sokuştururdu.

Kısacası bütün bu tür bayağı çocuk literatürünü okudum. Gönül rahatlığıyla bayağı diyebilirim; çünkü ideolojik hedeflerle son derece sorumsuzca yazılmış bu tür şeyleri okutmanın çocuk istismarı olduğuna inanıyorum.

Vehbi Vakkasoğlu, Almanya'da çalışmış bir din öğretmeni. İslami bir anlayışla yazdığı kitaplarda çocukları din konusunda bilgilendirmeyi ve elbette etki altına almayı hedefliyor. Öğretmenin Not Defteri, bir öğretmenin öğrencilerinin sorduğu birtakım soruları yanıtlamış gibi kurgulanmış. Bunlar dinle ilgili birtakım kuşkuları da içeriyor, örneğin "Her şeyi Allah yarattıysa Allah'ı kim yarattı?" türü şeyler. Buna benzer soruları örneğin Caner Taslaman da cevaplamaya çalışıyor ama – yukarıda Allah var (!) – Vehbi Vakkasoğlu kesinlikle daha iyi.

İşte evrim teorisi üstüne ilk bilgilerimi bu kitaptan aldım; muhtemelen Almanya'da görev yaptığı için Vehbi Vakkasoğlu bütün bu evrim/din tartışmalarına daha sık muhatap olmuştur. Kitaptaki tartışma heyecansızdı; ama bir endişe de uyandırmıyordu. Doğal seçilime gelene kadar her şey iyi gidiyordu. Neredeyse Darwin'in "maymuna benzediği için" bu teoriyi uydurduğuna bile inanacaktım; ama doğal seçim açıklamasıyla taşlar yerine oturdu.

DÜŞÜNCENİN DOĞAL SEÇİLİMİ

Ki bütün mesele de budur: Bilim tarihinde taşların yerine oturduğu anlar nadirdir. Newton'ın kafasına düştüğü söylenen elma, John Dalton'un "Quaker" dostlarına atom modelini açıklayışı, Einstein'ın ışık hızında ilerleyen bir trende aynadaki görüntünün akıbetini düşünmesi...

Evrim teorisi, bilim tarihinin en büyük sıçramalarından biri. Karşıtlarından dinlemek bile bana keyif veriyor... İçimden geldiği gibi söyleyeceğim: Evrim teorisinin karşıtları; sığ, bayağı, bazen kendilerinin bile inanmakta zorlandıkları abuk subuk argümanlar uyduruyorlar.

//

Kısacası bütün bu tür bayağı çocuk literatürünü okudum. Gönül rahatlığıyla bayağı diyebilirim; çünkü ideolojik hedeflerle son derece sorumsuzca yazılmış bu tür şeyleri okutmanın çocuk istismarı olduğuna inanıyorum.

//

//
Ancak evrim
karşıtlarının silahlarla
ilgili sıkıntısı olduğunu
hiç görmedim. Tanklara
ya da savaş uçaklarına
hayran olanlarına
çok rastladım. Bilimin
araçsal yönünden
hiçbir rahatsızlıkları
yoktur; hatta
mümkünse bilim onlar
için böyle bir çeşit
zanaat olmalıdır- ne
de olsa Tanrı'yı bile bir
zanaatkar gibi hayal
ederler.

Düşünün: Nuray Mert gibi eğitilmiş bir entelektüel "sinek bile yaratamazlar" a sarılmış. Bundan daha aşağı bir düşünsel pozisyon düşünemiyorum. Bu kafaya göre, Özel Görelilik Kuramı'nı tartışmak için ışık hızına çıkmamız ya da Waterloo Savaşı'nın gerçekleştiğini bilmek için zaman makinesi icat etmemiz gerekir.

TEKNOLOJİSİNİ AL AMA AHLAKSIZLIĞIYLA

Sanırım Gorki'nin sözü: "Zaferden sonra metafizik iyidir ama savaştan önce size kesin bir bilim gerekir." Şöyle de yorumlanabilir: Elinizdeki bilgiyi gerçek hayatta sinayacaksınız bilime sırtınızı vermemelisiniz. Ya da daha da açıklarsak: "Sağlığınız iyiyken hadisleri savunabilirsiniz. Ama karnınız ağrıyorsa deve sidiği içmek yerine reçetede yazan ilacı denersiniz."

Bugünün evrim karşıtları sırtlarını genellikle bilimin kesinliğine ilişkin – eh yine Batı'dan alınma – eleştirilere dayıyorlar.

Batı kültürü zengin bir eleştiri geleneğine sahip, bu doğru. Bilim tarihi de bir masumiyet hikayesi değildir. Hiroşima bilimin sonucudur, Auschwitz de öyle. Öte yandan anestezi ve antibiyotiklerin fena kazanımlar olmadığını da inkar etmemek gerek.

Bilimsel bulgular, doğayı ve evreni elimizden geldiğince nesnel yöntemlerle incelememiz sonucu oluşur. Sonuçlar ahlaken doğru ya da yanlış değildir. Elde edilen sonuçlara göre araçlar ve çözümler geliştiririz. Maalesef bunların çoğu silahlar... Ne ekersek onu biçeriz...

Ancak evrim karşıtlarının silahlarla ilgili sıkıntısı olduğunu hiç görmedim. Tanklara ya da savaş uçaklarına hayran olanlarına çok rastladım. Bilimin araçsal yönünden hiçbir rahatsızlıkları yoktur; hatta mümkünse bilim onlar için böyle bir çeşit zanaat olmalıdır- ne de olsa Tanrı'yı bile bir zanaatkar gibi hayal ederler.

Bilim, son derece kısıtıcı biçimde eleştirilmiştir; fena da olmamıştır bu- bilim adamlarının sorumluluğu artmıştır bu sayede. Öte yandan bilimin eleştirisi denen şey çoğunlukla – bilimle aynı olmayan – "aydınlanma"nın eleştirisidir.

YANILMA PAYININ BÖLÜŞÜLEMİYEN MİRASI

Bilimin yanılma payı yok mudur? Kimse yoktur diyemez. Ancak bilimin yanılma payının olması belli bir konudaki bilim-dışı gelişigüzel yaklaşımları daha doğru ya da haklı kılmaz.

Evet, bilim ancak olumsal, yani doğruya mümkün olan en yakın ölçüde açıklamalara girer. Tanımı gereği böyledir. Ama bu keyfi yorumlar üretebileceği ve bunları sorumsuzca halka sunabileceği anlamına gelmez. Bulgularını defalarca sınımadan geçirmeli ve bütün bu işlemi kapsamlı ölçümlemelerle desteklemelidir.

Kendi adıma iddiasını hiçbir sınımadan geçirmeden, sadece basit

akıl yürütme yoluyla ortaya sürenlerden çok yöntemli ve çoklu sına-
madan geçmiş bilgiye rağbet ediyorum. Pi sayısını tam hesaplayama-
mış olabilirsiniz; ancak dairenin çevresinin çapına oranının Pi'ye eşit
olmadığını söylemek için bunu öne sürmek yeterli değildir.

Peki, dünyayı ve canlı yaşamı bir Tanrı'nın yarattığını söylemekle
bütün bunların uzaylıların kurguladığı bir simülasyon olduğunu söy-
lemek arasında inanılabilirlik açısından ne gibi bir fark var?

Öte yandan, birisi meyve sineği ile insan DNA'sının arasındaki ben-
zerlikleri ve farkları belirlediğinde, bunları başka canlıların DNA'sıyla
anamlı bir hiyerarşi içinde gösterebildiğinde bir fark koymuş oluyor.
İşte bilim o değerli küçük farktan kaynaklanıyor ve o farkın oluşması
150 yılı aşan bir süre boyunca binlerce insanın çalışmasıyla gerçekle-
şebiliyor.

Evrin teorisi üstüne yazılmış bu standartta milyonlarca makale
mevcuttur; dileyen Google Scholar'a girip arayarak sonucu görebilir.
Evrin teorisini destekleyen deneyler de mevcuttur. Çok da uzağa git-
meye gerek yok; insanlar sinek yaratamıyor ama sadece birkaç kurt
türünden yüzlerce irili ufaklı köpek türü oluşturmayı başarmışlar...

Kısacası inanç başka, bilim başkadır. Sorun Mert'in ve benzer de-
mode liberallerin söylediği gibi insanların bilimi putlaştırmalarında
yatmıyor. Sorun, inancın önerdiği şeyi bilimin desteklememesinde
hatta neredeyse açık biçimde aykırı düşmesinde...

YALANDAN KORKMAM EVRİMDEN KORKTUĞUM KADAR

Karşıtları, bilimin sınırlarının tüketildiğini, insanın gerçeğini bilimin
ötesinde aramasının imkanlarını sorguluyorlar. Bunun nasıl olduğu-
nu sorduğunuzda, ikinci dereceden polinomların türevini almayı bil-
meyen birisi karşınıza çıkıp size Heisenberg Belirsizliği ile ilgili ders
vermeye kalkıyor. Bu da bana hep karşılaştığım bir istismar biçimini
anımsatıyor: Yalancılık.

Evet, yalancılık.

Maalesef bilim karşıtlarının çoğu yalan söylüyorlar. Su içer gibi yalan
söylüyorlar, inandıkları din ya da kutsalları her neyse, onun üstüne
oturup gerine gerine yalan söylüyorlar. Bu yalanları en güzel evrim
teorisi üstüne söyledikleri ortaya döküyor.

Düzelteyim. Evrim karşıtlarının çoğu yalan söylemiyor. Hepsi
yalan söylüyor.

Örneğin neredeyse evrim karşıtı hemen her yayında şu iddiaya rast-
larsınız: Batıda artık evrim öğretilmiyor. Müfredattan çıkarıldı. Batı
üniversitelerinde artık evrimin geçersiz olduğu kabul edildi.

//

**Maalesef bilim
karşıtlarının çoğu
yalan söylüyorlar.
Su içer gibi yalan
söylüyorlar, inandıkları
din ya da kutsalları her
neyse, onun üstüne
oturup gerine gerine
yalan söylüyorlar. Bu
yalanları en güzel
evrim teorisi üstüne
söyledikleri ortaya
döküyor.**

Yalan... Milyonlarca makale var, neredeyse bütün üniversitelerde evrimci biyoloji eğitimi veren kürsüler var.

Fosil kayıtlarında ara türlerin olmadığını söylüyorlar. Yalan... Karbon 14 testi ya da başka yöntemlerle ilgili olmayan bilgiler üretiyorlar. Şarlatanlığa bile gerek duymuyorlar. Sadece, kelimenin tam anlamıyla gözünüzün içine baka baka yalan söylüyorlar.

Darwin'in Yahudi olduğunu – ne ilgisi varsa! – söyleyip bir taşla iki aşağılık yalan söylemeye çalışanlar var.

Evrim teorisinin “sınanabilir” olmadığını, dolayısıyla bilimsel olamayacağını söylüyorlar. Yalan...

Olmayan üniversite isimleri, olmayan profesör isimleri uydurup onların ağzından da yalan söylüyorlar... Ki – herhalde kendilerinden daha muteber gördükleri için – bu uydurmalar da hep Batılı isimler oluyor.

Yanlış demiyorum, yalan. Yalan söylüyorlar işte.

Son zamanlarda da tartışmanın bazı tarafları evrimin İslam'a aykırı olmadığını söylüyorlar. Evet bazılarında bir manevra çabası var. Sizce içten içe buna inanıyorlar mı? Umarım inanıyorlardır; çünkü bu da apaçık bir yalan.

Hassas ayar, akıllı tasarım... Bunların hepsi ABD'de yeni kuşak Hristiyan tarikatlarınca tüketilmiş temelsiz boş iddialar. Hiçbir geçerlilikleri de yok.

SAHİHLİĞİN DAYANILMAZ HAFİFLİĞİ

Gelelim hadislerle ilgili sancıya; yanılmıyorsam bu konuya yakın zamanda kafayı takanlardan ilki merhum Yaşar Nuri Öztürk'tü.

Büyük şöhret kazanmasına karşın İslamcılar arasında hiçbir zaman tam benimsenmedi; halbuki 80'den önce Hareket gibi dergilerde yazmış, siyaseten çekirdekten bir din adamıydı. Zeki bir adamdı ancak dini popülist bilim gibi kurgulamaya çalışırken “Doğrusu, biz insanı karışım olan bir sperminden yarattık.” türü ifadelerle meâl yazacak kadar savruklaşabiliyordu.

Dinde bir yenileşme yaratmak isteyen kim olursa olsun, önce hadislere bir savaş açıyor. Edip Yüksel, İhsan Eliaçık, Yaşar Nuri... Bugünlerde Caner Taslaman. Hadis karşıtları Kur'an'ı tek ölçü kabul etmeyi öneriyor.

Karşılarında, gelenekten din adamları var: Hadisler olmadan Kur'an'ın anlaşılamayacağını söylüyor, hadislerin de dinin özü olduğunu kabul ediyorlar.

//

Dinde bir yenileşme yaratmak isteyen kim olursa olsun, önce hadislere bir savaş açıyor. Edip Yüksel, İhsan Eliaçık, Yaşar Nuri... Bugünlerde Caner Taslaman. Hadis karşıtları Kur'an'ı tek ölçü kabul etmeyi // öneriyor.

“
Çünkü toplumsal bilinçaltımızda şu yazılıdır: Din elden giderse birliğimiz dağılır, parça parça oluruz, çoluğumuz çocuğumuz ortada kalır.”

Tartışmanın din tarihindeki köklerine girmeyeceğim; meraklısı bulup bu konuda bolca literatür okuyabilir. Bana göre bu tartışmanın bugün için ne ifade ettiği önemlidir:

Kur'an'ın kaynak olarak yeterli olduğunu savunanlar, bireyle inancı arasından çekilmeyi öneriyor. Herkes açıp Kur'an'ı okur ve anlayabilir, anladığı gibi de uygular diyor. Akla uygun biçimde yorumlandığında Kur'an'ın insanlık için yol gösterici kitap olarak yeterli olduğunu savunuyorlar.

Hadisçiler ise Kur'an'ın hadisler yardımı olmadan tam olarak anlaşılamayacağını, ibadetlerin bile doğru dürüst yapılamayacağını savunuyor; örneğin Kur'an'da namazın nasıl kılınacağı tarif edilmez, diyorlar. Bunlar için hadislere başvurmak gerekir ve elbette hadisleri açıklayabilecek bir uzmana. Fıkıh, tefsir ya da hadis uzmanlarına.

Yani tartışmanın özü şu: Dinde, insanların tabi olacağı bir otorite olmalı mı? Olmamalı mı?

GEVİŞ GETİRİLEN MODERNLİK

Kısacası bu tartışma tamamıyla anlamsız değil. Diyanet'in en büyük bütçelerden birini aldığı, Sünni İslam'ı bir ideoloji olarak benimsemiş bir devlette otoritesiz din olabilir mi? Tartışma sadece iman tazeleme işlevi görüyor. Ne Caner Taslaman'ın ne de Yaşar Nuri'nin bu konuda söylediğinin hükmü yok. Kalıcı olmuyor, bir yere de varmıyor.

Varsa ne olur? Tartışmanın ikinci aşaması başlar: Kur'an ayetleri elenmeye, cımbızlanmaya ve değiştirilmeye başlar ve din yavaş yavaş tasfiye olur. Bu nedenle din vardır ve tek otoritesi devlettir noktasında çoğunluk ikna oluyor. Devlet Kur'an'ı nasıl okumamızı isterse öyle okuruz.

Çünkü toplumsal bilinçaltımızda şu yazılıdır: Din elden giderse birliğimiz dağılır, parça parça oluruz, çoluğumuz çocuğumuz ortada kalır.

İNSANIN TAPUSU KİMDE? EVRİM Mİ? DİN Mİ?

Evrimin gündeme getirilmesi de özünde bir din tartışmasıdır. Modern biyolojinin “Tanrı” gibi bir sorunu ya da araştırma alanı yoktur. Yaratılış denen şeyin kavramsal olarak ne olduğu bile belli değildir.

Bütün tartışmalarda dikkat ederseniz Darwin dışında bir bilim adamının adı zikredilmez; sanki modern biyoloji Darwin'le başlamış ve bitmiştir. Darwin'i de alternatif ve elbette yalancı bir peygamber gibi konumlama çabası vardır.

Bu tartışma bilimin içeriği üstüne hiç değildir; özünde, tam da Nuray Mert'in ısrarla yaptığı gibi, evrimin de bir “inanç sorunu” olduğunu ikrar etmek üzere gerçekleşir.

Lafı da çok dolandırmaya gerek yok. Evrim ile kastedilen açıkça

//
 Aslında işin ucunda Ortaçağ skolastizminin yeniden yaratıldığını öngörebiliriz: Halkın bilimle ilişkisi otoritenin izin verdiği ölçüde kalır. Halka verilen şey bellidir: Öğrenilmeyen ama ezberletilen bir din ya da bir çeşit din/bilim kokteyli.

bilimdir. Bilimin, “sığ pozitivizm” türü kolaycı yaftalarla bir inanç meselesi olarak sunulmasından başka bir niyete bağlanmaz.

Eğer cidden nereden geldiğimiz, nereye gittiğimiz gibi metafizik soruların peşinde olsaydık, herhalde öncelikle kutsal kitapları tartışmamız ve bu kitaplardaki açık çelişkileri masaya yatırmamız gerekirdi- ki o durumda muhtemelen halkın değerlerini tahkir etmekten ötürü hakim karşısına çıkabilirsiniz. Ya da en azından bu konuda Hristiyanlığın, Museviliğin, Budizmin ve diğer dinlerin açıklamalarını tartışıyor olurduk.

Kısacası, iktidar açısından bu tür bir tartışma halkla toplumu bir ayara çekmek için bir araçtır. Bu tür polemiklerle, bilimin ne kadarının makbul olduğu ya da dine nasıl inanılacağı konusunda bir rehber oluşur.

Aslında işin ucunda Ortaçağ skolastizminin yeniden yaratıldığını öngörebiliriz: Halkın bilimle ilişkisi otoritenin izin verdiği ölçüde kalır. Halka verilen şey bellidir: Öğrenilmeyen ama ezberletilen bir din ya da bir çeşit din/bilim kokteyli.

Asıl soru hâlâ boşluktur: Çocuklarımıza ne öğreteceğiz?

Okullar açıldı, bölgesel eşitsizlikler devam ediyor

Ülkemizdeki tarihsel bölgesel eşitsizlikler, yeni ders yılında da devam ediyor. Üstelik bu eşitsizlikler KHK'lar sonrasında daha da artmış. Hem toplumsal adalet hem de uzun vadeli kalkınmamız için bu eşitsizlikleri çözmemiz gerekiyor. Zira bu sorun Doğu'nun ve Türkiye'nin gelişmesi için elzem önem taşıyor.

Yeni öğretim yılı başladı, ama eğitim tartışmaları devam ediyor. Yeni müfredat, artan İmam Hatipleşme, din eğitiminin öne çıkması, TEOG'un kaldırılması ve yeni üniversite sınavı sistemi doğal olarak epey konuşuldu. Fakat belki de kanıksandığı için daha az konuşulan bir sorunumuz daha var. Eğitimimizdeki bölgesel eşitsizlikler bu sene de devam ediyor. Üstelik KHK'larla öğretmenlerin sistematik olarak işten çıkartılması, bölgesel eşitsizliklerimizi bu sene daha da arttırmış. Çünkü KHK'lardan en çok Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı Güneydoğu Anadolu'daki iller doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmiş.

CEM OYVAT

HASAN TEKĞÜÇ

04 EKİM 2017

// Tabii sıralamada bir de İstanbul var! Eğitime talebin yüksek olduğu, fakat aşırı nüfus nedeniyle eğitim olanakları sınırlı kalan İstanbul; öğretmen başına düşen öğrenci açısından Türkiye ortalamasının çok gerisinde, neredeyse Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun illeriyle aynı seviyede kalıyor. //

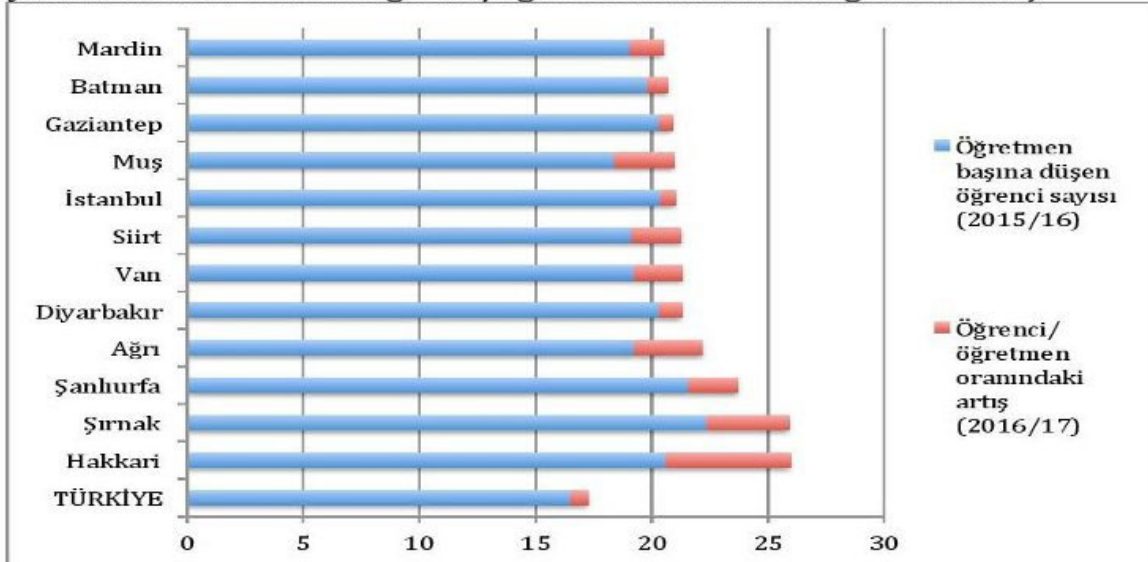
Bu durumu aşağıdaki Grafik 1'de de görebiliriz. Grafik 1, öğretmen başına düşen öğrenci sayısında en geride olan illeri ve bu konudaki Türkiye ortalamasını gösteriyor. Grafiğin mavi kısmı 2016 için öğrenci/öğretmen oranlarını gösterirken, kırmızı kısmı ise 2016'dan 2017'ye öğretmen başına düşen öğrenci sayısındaki artışı işaret ediyor. Yani sütunların kırmızı ve mavi kısımlarının toplamı, 2017 yılı için öğretmen başına düşen öğrenci sayısını göstermekte.

Grafikte “olağan şüpheliler” hemen dikkat çekiyor! Hakkari, Şırnak, Şanlıurfa eğitim olanakları bakımından en kötü iller, ve bu illeri Ağrı ve Diyarbakır takip ediyor. Dahası öğrenci/öğretmen oranı anlamında en kötü olan illerin hemen hepsi Güneydoğu Anadolu veya Doğu Anadolu'da olan iller. Şu tabloya bakarak, daha önceki yıllarda açıklanan (fakat şimdi nedense açıklanmayan), YGS'deki en başarısız iller tablosunda, Hakkari ve Şırnak'ın en aşağılarda olmasına şaşırılmamalıdır.

Tabii sıralamada bir de İstanbul var! Eğitime talebin yüksek olduğu, fakat aşırı nüfus nedeniyle eğitim olanakları sınırlı kalan İstanbul; öğretmen başına düşen öğrenci açısından Türkiye ortalamasının çok gerisinde, neredeyse Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun illeriyle aynı seviyede kalıyor. İstanbul'daki özel okul yoğunluğunu da hesaba katarsak, durumun İstanbul'un devlet okullarında çok daha kötü olduğunu tahmin etmek zor olmaz.

Ayrıca hikayenin dahası da var! KHK'larla büyük miktarda öğretmenin işten çıkartılmasına paralel olarak, Türkiye genelinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı artmış. Fakat KHK'lar, en çok da eğitimde zaten en geride olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki illeri etkilemiş. Zira öğrenci-öğretmen oranı Hakkari'de 5.3, Şırnak'ta 3.5 kadar artmış. Aslında başta Diyarbakır ve Bat-

Grafik 1: 2016 yılı için öğrenci/öğretmen oranı en kötü olan 12 il ve 2017 yılında KHK'lar sonrası öğrenci/öğretmen oranlarında görülen artış

Kaynak: Millî Eğitim İstatistikleri'ne dayalı kendi hesaplamalarımız

man olmak üzere bazı başka illerde de, eğitime ciddi zarar verecek sayıda öğretmen KHK'larla işten çıkartılmıştı. Ancak siyasi iktidar, bu işten çıkartmaların kendi seçmen kitlesine ve tabii oy potansiyeline de zarar verdiğini düşünmüş olacak ki, başta 2 bin 234 öğretmenin görevine iade edildiği Diyarbakır olmak üzere birçok ilde KHK'yla işten çıkarılan öğretmenler görevine iade edildi. Bu görevlere iadeler olmasa öğretmen başına düşen öğrenci oranı Batman'da 3.1 veya Diyarbakır'da 3.5 kadar artacaktı mesela. Lakin işten çıkarılan öğretmenlerin pek görevine iade edilmediği illerdeki eğitim, KHK'ların gazabına uğramaktan kurtulamadı.

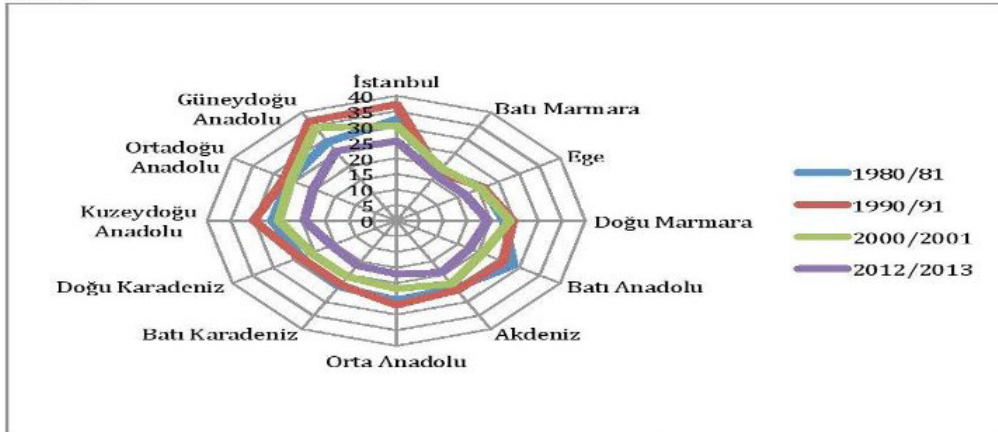
TARİHSEL EŞİTSİZLİKLER

Eğitim alanındaki bölgesel eşitsizlikler, esasen tarihsel olarak devam eden dengesizliklerin bir yansıması. Grafik 2'deki örümcek ağı, TÜİK sınıflamasına göre farklı dönemlerdeki bölgesel eğitim eşitsizliklerini yansıtıyor. Grafikte örümcek ağının daha uzağındaki noktalar, öğretmen başına düşen öğrenci sayısının daha yüksek olduğunu gösteriyor.

Grafik 2'ye göre bütün dönemler için İstanbul ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi öğrenci başına düşen eğitim girdileri anlamında en gerideyken; onları genellikle Kuzeydoğu Anadolu ve Ortadoğu Anadolu bölgeleri takip ediyor. Kuşkusuz özellikle silahlı çatışmaların görüldüğü ve PKK'nin bilhassa öğretmenleri hedef aldığı 1990'larda Doğu-Batı arasındaki eşitsizlikler çok artmış. Fakat mesele sadece PKK meselesi de değil. Zira Grafik 2'ye göre Güneydoğu Anadolu, PKK'nin asker ve sivilleri sistematik olarak hedef almadığı 1980/81 döneminde de öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bakımından geride kalmış. Ayrıca öğretmen başına düşen okul çağındaki çocuk sayısındaki (eğitimde olsun, olmasın) bölgesel farklılıklar daha da büyük. 1980/81 dönemi için öğretmen başına düşen okul çağındaki çocuk sayısı en düşük olan iller 95.2 ile Hakkari ve 78.1 ile Ağrı ve Van. Bu illerdeki sayı, 1980/81'de aynı oranın 44.4 olduğu İstanbul'un çok gerisinde kalmış.

Bunun yanında Grafik 1 ve Grafik 2'nin sevindirici bir tarafı da var,

Grafik 2: Farklı dönemlere göre bölge bazında öğrenci/öğretmen sayısı oranı

Kaynak: Millî Eğitim İstatistikleri'ne dayalı kendi hesaplamalarımız. TÜİK'in Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması'na dayalı grafikte Güneydoğu Anadolu, Gaziantep, Adıyaman, Kilis, Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin, Şırnak, Batman ve Siirt'i; Ortadoğu Anadolu, Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli, Van, Muş, Bitlis ve Hakkari'yi; Kuzeydoğu Anadolu ise Erzurum, Erzincan, Bayburt, Ağrı, Kars, Iğdır ve Ardahan'ı kapsıyor.

“
Özellikle 2000'lere kadar devlet söylemi Kürt meselesinin bir kalkınma sorunu olduğunun ve ancak bölge halkının eğitilmesiyle çözülebileceğinin altını çiziyordu.”

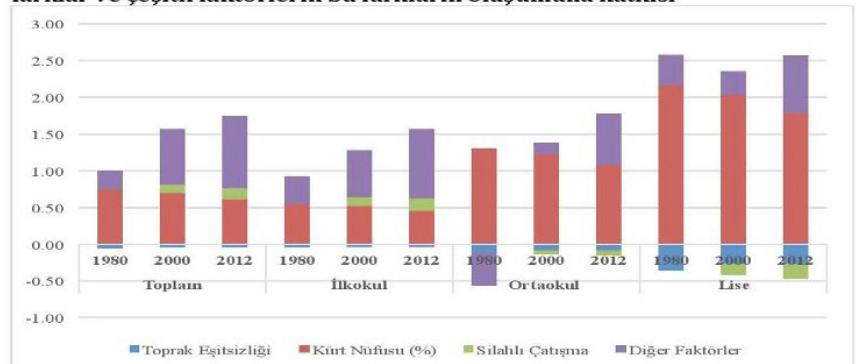
zira 1990'lara ve 2000'lerin başına göre 2012/13 ve 2016/17 yıllarında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bütün bölgelerde epeyce düşmüş. Bu durumun AKP döneminde, dünya konjonktürünün de etkisiyle görülen yüksek büyümenin ve artan eğitim harcamalarının yanında, 1990'ların sonunda 8 yıllık eğitime geçilmesinin de bir etkisi olduğunu unutmamalıyız. Zira eğitim verileri gösteriyor ki, branş öğretmenlerinin daha yoğunluklu, yani esasen öğretmen talebinin daha fazla olduğu, ortaokul ve liselerdeki okullaşma oranları 8 yıllık eğitim sonrasında zıplamış (1).

EŞİTSİZLİKLERİN KAYNAĞI NE?

Eğitim yatırımlarındaki bölgesel eşitsizliklerin kaynağını, bu yıl içinde Greenwich Politik Ekonomi Araştırma Merkezi tarafından yayımlanan “Eğitime Çifte Kıskaç: Güneydoğu Anadolu’da Toprak Eşitsizliği ve Etnik Çatışma” isimli makalemizde inceliyoruz (2). Güneydoğu Anadolu (Gaziantep, Adıyaman, Kilis, Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin, Şırnak, Batman, Siirt) ve Ortadoğu Anadolu’yu (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli, Van, Muş, Bitlis, Hakkari) 1980-2012 dönemi için Türkiye’nin kalan kısmıyla karşılaştırdığımız çalışmamızdaki ekonometrik bulgularımız, bilhassa ortaokul ve liselerde öğrenci başına düşen öğretmen sayısındaki eşitsizlikleri büyük ölçüde Kürt nüfusu oranı ile açıklıyor (Grafik 3). Yani kişi başına düşen gelir, kentleşme oranı, toprak eşitsizliği, nüfus yoğunluğu, nüfustaki büyüme ve hatta PKK saldırılarının yoğunluğunu göz önünde bulundurduğumuzda bile; Kürt nüfusun oranının öğrenci başına düşen öğretmen sayısını düşürdüğünü buluyoruz. Benzer bir sonuç okul çağındaki her çocuğa düşen öğretmen sayısı için de geçerli. Demek ki, öğretmenlere verilen bütün ek maaşlar veya devletin zorunlu hizmet uygulamalarına rağmen; Kürtlerin yoğunluklu bulunduğu illerdeki eğitim yatırımları yetersiz kalmış.

Bu durum gerçekten enteresan! Çünkü makalede de anlattığımız gibi, Dersim’in sömürge gibi görülmesini tavsiye eden Fevzi Çakmak Raporu ve benzeri birkaç başka devlet raporunun dışında, özellikle 2000'lere kadar devlet söylemi Kürt meselesinin bir kalkınma sorunu olduğunun ve ancak bölge halkının eğitilmesiyle çözülebileceğinin altını çiziyordu. Üstelik devletin bu bağlamda uyguladığı politikalar da var (yatılı okullar, taşınmalı eğitim, okula

Grafik 3: 100 öğrenciye düşen öğretmen sayısı için Güneydoğu Anadolu ve Ortadoğu Anadolu’daki illerle, Türkiye’nin kalan illeri arasındaki ortalama farklar ve çeşitli faktörlerin bu farkların oluşumuna katkısı

Kaynak: Oyvatt ve Tekgüç (2017), Double Squeeze on Educational Development: Land Inequality and Ethnic Conflict in Southeastern Turkey, Greenwich Political Economy Research Centre Greenwich Papers in Political Economy No. 49

giden çocuklara doğrudan gelir yardımları vs.). Ama ilginçtir, bütün bunlara rağmen bölge, eğitim girdileri anlamında geri kalmaya ve bu gerilik devletin raporlarında yine ve yine belirtilmeye devam ediyor. Mesela MEB'in daha 2015'teki yıllık raporunda bile, yedi kez "bölgesel farklılık" vurgusu yapılıyor.

Özetle, ülkemizdeki tarihsel bölgesel eşitsizlikler, yeni ders yılında da devam ediyor. Üstelik bu eşitsizlikler KHK'lar sonrasında daha da artmış. Hem toplumsal adalet hem de uzun vadeli kalkınmamız için bu eşitsizlikleri çözmemiz gerekiyor. Zira bu sorun Doğu'nun ve Türkiye'nin gelişmesi için elzem önem taşıyor.

(1) Bu durumu Hasan Tekgüç'ün Yurttaşlık Derneği'nin Saha Dergisi'nde yayınlanan "Türkiye'de Okullaşma ve Ortalama Eğitim" makalesinde de görebiliriz.

Makaledeki Şekil 1 gösteriyor ki, 1997 sonrasında ortaokuldaki okullaşma oranında hızlı bir zıplama olmuş. Bu durumun sonraki dönemde lisedeki okullaşma oranını etkilemiş olması hayli mümkün.

(2) Merak edenler "Double Squeeze on Educational Development: Land Inequality and Ethnic Conflict in Southeastern Turkey" başlık makalemize buradan ulaşabilir:

Proje okullar ve gelecek

Her şey eninde sonunda aklın yolunda birleşir. Çünkü akıl, bilim, özgürlük, sevgi, paylaşım hepsi kaynağını mutlak doğadan alır.

TUBA TORUN

Her şeyin başı eğitim... İşte bu sebeple, özellikle AKP iktidarı 'Yeni Türkiye' dediği her neyse, en önemli stratejik hamlelerini, baskıyı, kadrolaşmayı bu alanda yapıyor. Ama bunu yaparken, akıl dışı uygulamalar ve eğitimin temel ilkelerine aykırı tutumlar sebebiyle, sık sık sistem değişiyor. Bu iktidarın elinde eğitim sistemi çocuk oyuncağına döndü ve geri dönüşü çok zor büyük zararlara yol açtı. Ve hala devam ediyorlar. Yeni yeni projeler uydurulup deneniyor. Çocuklar artık sadece birer denek. Eğitime her an her dakika bir şekilde müdahale var. Yeni gündem 'proje okullar'.

NEDİR PROJE OKUL?

2014-2015 eğitim-öğretim yılının başında, aralarında Kadıköy Anadolu Lisesi, Çağaloğlu Anadolu Lisesi, İstanbul Erkek Lisesi, Galatasaray Lisesi, Kabataş Anadolu Lisesi, Vefa Lisesi gibi efsaneleşmiş, bu ülkeye dolu dolu aydınlar vermiş liselerin de bulunduğu 155 başarılı okul, 'Dershane Yasası' olarak da bilinen bir yasa ile proje okul kapsamına alındı. Geçtiğimiz 1 Eylül'de yayımlanan yönetmelikle hali hazırda, aynı okulda sekiz yılını tamamlamış olan öğretmenler tayin ediliyor. Bu okullarda öğretmen ve yönetici

//

Geçenlerde bir arkadaşım; “Yahu” dedi, “Bizim çocuk geçen okuldan eve geldi, Anne sana bir şey soracağım, ülkemizde her an savaş olabilirmiş, o zaman hepimiz dışarı çıkıp savaşmalıyız, diyelim ki bu akşam savaş çıktı, biz nasıl savaşaacağız, silahımız yok?” //

atama yetkisi doğrudan ‘Milli Eğitim Bakanı’na verildi. Dikkatinizi çekerim Milli Eğitim Bakanlığı değil, bakanı!

Bu uygulama ile neyin hedeflendiğini bilmem açıklamama gerek var mı? Ülke boğazına kadar çamura batmış, hak ve özgürlükler aylardır askıda, akla kara birbirine girdi, hak kayıpları diz boyu, millet aç, dört bir yanımız savaş, biz fırsattan istifade ülkenin beyin okullarındaki öğretmenleri tayin ediyoruz!

DAHA FAZLA NEYİN OLMASI GEREKİYOR?

Avrupa Konseyi AKP Hükümeti’ne OHAL’e son ver çağrısı yapmış, çünkü temel hak ve özgürlükler bu kadar süre askıya alınamaz demiş. Evet doğru... Lakin düşünen kesim OHAL ilan edildiği an amacın FETÖ’yü bitirmekten çok daha öte olduğunu farkındaydı. Yazının konusu eğitim, dışına taşmak istemem, fakat bu kapsamda şunu söyleyebilirim; bu bitmeyen OHAL sürecinde 1 Eylül KHK’sı ile bugün bir sürü öğretmen, sırf Eğitim Sen üyesi olduğu için ihraç ediliyor. Yoksa Eğitim Sen, KESK ve her türlü laik, demokratik, sol sendikalaşma bitirilmeye mi çalışılıyor?

FETÖ İLE TÜM BUNLARIN NE İLGİSİ VAR?

Milli Eğitim Bakanı öğretmen ve yönetici atayacakmış. Bu bakan daha evvel Savunma Bakanlığı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı yapmıştı biliyorsunuz, şimdi de Milli Eğitim Bakanı oldu. Çünkü bu ülkede aşçı bir kişi Ekonomi Bakanı, marangoz bir şahıs Adalet Bakanı, Turizm Bakanı İçişleri Bakanı, Başbakan da Cumhurbaşkanı yahut bunların tam tersi ve de her şey olabilir. Sonra da liyakat liyakat diye bağırırız. Kimse de kimseyi duymaz, duysa da umrunda olmaz. Deli saçması değil de ne?

Şimdi mesela bu sistemler falan değiştirilirken, kişilerin umurlarında olan en son kişiler yine çocuklar, öğrenciler. Okul açılır açılmaz hepsinin eline 15 Temmuz cuntasıyla ilgili birer kitapçık tutuşturulmuş. Tamam öğret de, bunun yolu yöntemi var. Hepsinin psikolojisi bozuk. Geçenlerde bir arkadaşım; “Yahu” dedi, “Bizim çocuk geçen okuldan eve geldi, Anne sana bir şey soracağım, ülkemizde her an savaş olabilirmiş, o zaman hepimiz dışarı çıkıp savaşmalıyız, diyelim ki bu akşam savaş çıktı, biz nasıl savaşaacağız, silahımız yok?”

Hadi buyur.. Verin bakalım cevabını nasıl veriyorsanız. Çocuğun algıları allak bullak olmuş zaten, güven müven kalmamış, o yolda görünce tokatladığımız Suriyeli çocuktan da çok farkı yok. Çocukta ülke kavramı savaşla bitişik. Savaş onun için artık normal. Ülke elden gidiyorsa savaşmak zorundasın. Ölüm artık o çocuklar için kutsal. Barışla sevgiyle yaşamak değil, tehlike halinde ölmek esas. E hani Hasan Sabbah’ın adını lanetlemiştik?

Okullarda laik, bilimsel, akılcı, özgürlükçü eğitim olsun diye yıllarca mücadele verildi, veriliyor. Laiklik, anayasada yer alan bir ilke,

bir kural. Yani laikliğe aykırılık taşıyan her şey anayasaya da aykırı, dolayısıyla suç. Fakat bugün, laikliği savunanlar gözaltına alınıyor, tutuklanıyor. Yapılan tüm değişiklikler ve uygulamalar apaçık laikliğin aksine hizmet ediyor. Keşke yanılıyor olsam; fakat lütfen bana söyleyin, okullarda zorunlu din eğitimi verilmesinin temel hak ve özgürlüklere aykırı olduğu hatta suç olduğu, bu konuda bir dolu AİHM kararı olduğu söylenirken ve zamanında bu mesele tartışılırken, şu an düzine düzine imam hatip açılmasını, öğretmenlerin atanmadığı için tekrar ilahiyat fakültesi okumasını, zira din öğretmenlerinin asla atanma sıkıntısı yaşamadığını, hatta okul yöneticilerinin genellikle imam hatipli yahut din öğretmeni olmasını nasıl açıklayabiliriz?

Ben soru sormaya devam edeceğim.

Bu ülkeye 3 milyon Suriyeli'yi vatandaş yapmayı düşünüyorsunuz da, eğitime bu kadar önem veriyorsunuz da, ana dilde eğitimi niçin hiç ama hiç konuşmuyorsunuz? Bu çocuklar Türkçe öğrendiğinde zaten 15 yaşına falan geliyorlar, o saatten sonra çocukları nasıl eğitmeyi düşünüyorsunuz? Sonra da terörist oldu, hırsız oldu, katil oldu, hapishanelerde yer kalmadı diye niçin ağlıyorsunuz? Bu insanlar suç işlesin, dilencilik etsin, evde en az üç çocuk yapsın, üresin de üresin diye mi herhangi bir girişimde bulunmuyorsunuz?

Dogmatik düşünce her daim sorgulayan, düşünen, dolayısıyla çok okuyan beyinlerden korkar. Dünyada, her türlü okuma, okul, bilim ve araştırma, kısaca eğitimle ilgili ne varsa son sıralardayız. Bundan daha büyük bir utanç olabilir mi? Yüzümüz kızaracağına, fırın üstüne fırın ekmek yiyeceğimize, ülkenin akli dimağı açık insanlarını yetiştiren en önemli okullarına müdahale etmeyi tercih ediyoruz. Neden?

Bu ülkede Ensar gibi dehşetengiz vakalar yaşanmışken ve yaşanmaya devam ederken, hangi pisiği kaldırsan altından kökten dinci-bağnaz-yobaz kafalar çıkıyorken, çocuklara daha ve daha çok felsefe, bilim, mantık okutup, laik eğitimi kesin ilke haline getirmek gerekiyorken, mesela Arapçayı seçmeli ders yapmak neden?

SORACAK NE ÇOK SORU VAR...

Ülkenin yarısı ülkenin hali sebebiyle aşırı derecede üzgün, umutsuz, karamsar. Ben şu "umut" meselesine çok takık değilim. Umutsuz olunmasında sakınca yok, tüm o şikayet edilenler için harekete geçilmemesinde sakınca var. Umudumuzu kaybetmeyelim denip denip duruyor da, sen istersen dünyanın en umutlu insanı ol, o çok şikayet ettiğin şey için kılıcı kıpırdatmaya üşeniyorsan, oturduğun yerde mızıldanmaktan başka bir şey yapmıyorsan, banane senin umudundan, neye yarar yani..

Ama şunu biliyorum; tablo ne kadar kara olursa olsun, hiçbir şey sonsuza dek kara kalmaz. Her şey eninde sonunda aklın yolunda

//

Bu ülkede Ensar gibi dehşetengiz vakalar yaşanmışken ve yaşanmaya devam ederken, hangi pisiği kaldırsan altından kökten dinci-bağnaz-yobaz kafalar çıkıyorken, çocuklara daha ve daha çok felsefe, bilim, mantık okutup, laik eğitimi kesin ilke haline getirmek gerekiyorken, mesela Arapçayı seçmeli ders yapmak neden?

//

“Aydınları içeri tıkabilirsiniz; fakat kitapları dünyanın bir ucuna gitmiş bir kere, yok edemezsiniz. Özgürlüğü haykıranın dilini koparabilirsiniz, fakat daha evvel konuştukları evrene dağıldı artık, silemezsiniz.”

birleşir. Çünkü akıl, bilim, özgürlük, sevgi, paylaşım hepsi kaynağını mutlak doğadan alır. Bu sayılanlardan şaşan her şey, var olmak için bir süre debelenip debelenip dursa da, sonunda yok olmaya mahkumdur.

Bir gün İran da akla ve özgürlüğe dönecek. Suudi Arabistan da öyle. Suriye de, Irak da, Yemen de.. Dikkatli bakın, ordalar, görürsünüz.

Çünkü, su toprağa nasıl ki hapsedilemezse, düşünceler de kelepçelenemez. Ülkenizi yakabilirsiniz fakat bu dünya herkesin. Akılla, bilimle, sanatla, özgürlükle beslenmiş koskoca bir tarih var, onu yakamazsınız. Aydınları içeri tıkabilirsiniz; fakat kitapları dünyanın bir ucuna gitmiş bir kere, yok edemezsiniz. Özgürlüğü haykıranın dilini koparabilirsiniz, fakat daha evvel konuştukları evrene dağıldı artık, silemezsiniz. Diyorum ya; akıl, bilim, özgürlük, sevgi, paylaşım bunlar kaynağını doğadan alır, kozmos var oldukça bunlar da var olacak, bunları savunan söyleyen insanlar hep olacak ve çoğalacak. Biz görmeyelim mühim değil, önemli olan o mücadeleyi vermek. En azından verdiği mücadeleyle çoluğuna çocuğuna örnek olabilmek.

'Bizim küçük çaresizliğimiz'

Bu yazının gayesi, olsa olsa bu ülkenin çorak akademik ikliminde her biri çok kıymetli olan tüm imzacılara da tabiatıyla sirayet etmiş "Türkiye usulü akademik aklı" tartışmaya açmak ve mümkünse buradan daha güçlü bir dayanışma çıkarmaktır.

"Akıl sahipleri edep sayar susmayı. Ama konuşmaya çalış gerek-
tiğinde. Zarar verir iki şey akla; konuşulacak zamanda susmak;
susulacak zamanda konuşmak." der İranlı şair Sadî-yi Şîrâzî; biz bu
yazıyı yazarken konuşma zamanının geldiğine kanaat ettik. "Neden
kanaat ettik" sorusunun cevabını yazıda vermeye çalışacağız zaten;
amma velakin yazıya başlamadan önce bir hususa dikkat çekmek
isteriz.

Öyle ki, yüzlerce barış imzacısının neredeyse temel yurttaşlık hakla-
rı ellerinden alınarak fakültelerinden ihraç edildiği, bir o kadarının
yurt dışında sürgün hayatı yaşamak zorunda bırakıldığı ve tüm
imzacıların bir tür "sivil ölüme" mahkûm edildiği bu istibdatikli-
minde, muktedirlerin yüzüne hakikati vuran ve -bize göre- Türkiye

**TEBESSÜM YILMAZ
TUNCAY ŞUR**

//
 Dememiz o ki,
 sınıfsal-etnik ve dinsel
 aidiyetiniz, cinsel
 yöneliminiz ve cinsiyet
 kimliğiniz sizin
 Türkiye’de akademi-
 de var olabilmeniz için
 hatırı sayılır bir engel
 ve/veya avantajdır.
 Bir de tüm bunların
 üstüne akademiye
 “anlatacağım bir
 derdim var” diye
 gelerseniz işiniz daha
 //
 zorlaşır.

akademi tarihinde bir dönüm noktası olan barış çağrısını eleştiriye açmak değildir bu yazının amacı. Bizlerin de imzacısı olduğu barış metni, bu coğrafyada hiçbir imtiyaza sahip olmayan, tedrici fiziksel ve kültürel ölüme mahkûm edilmiş bir halk için akademiden yükselen ve oldukça gecikmiş bir sestir, akademik ve entelektüel bir sorumluluktur. Ve birçok arkadaşımızın ve hocamızın da sıklıkla ifade ettiği gibi “bugün olsa yine” diye sahiplenmesi gereken bir metindi.

Ve yine bu yazının amacı, bu metne imza atan herhangi bir dostumuzu veya meslektaşımızı doğrudan şahsi bir eleştiriye konu etmek değildir. Bu yazının gayesi, olsa olsa bu ülkenin çorak akademik ikliminde her biri çok kıymetli olan tüm imzacılara da tabiatıyla sirayet etmiş “Türkiye usulü akademik aklı” tartışmaya açmak ve mümkünse buradan daha güçlü bir dayanışma çıkarmaktır.

Belki son on yılda bir miktar değişmiş olsa da Türkiye’de akademi-
 de var olmak, kahir ekseriyetle sınıfsal pozisyonunuzla ilgilidir. Bu sınıfsal pozisyona etno-politik, etno-dinsel ve cinsiyet kimlikleri de eklenince, vaziyet biraz daha netleşir. Dememiz o ki, sınıfsal-etnik ve dinsel aidiyetiniz, cinsel yöneliminiz ve cinsiyet kimliğiniz sizin Türkiye’de akademi-
 de var olabilmeniz için hatırı sayılır bir engel ve/veya avantajdır. Bir de tüm bunların üstüne akademiye “anlatacağım bir derdim var” diye gelerseniz işiniz daha zorlaşır.

Kolonyal bir geçmişe sahip olanların hikâyelerini ya da başka bir ifade ile dışarıda bırakılanların, “haricilerin-sapkınların” hikâyelerini hep başkaları, “normal” olanlar anlatmıştır ki hikâyelerini anlattıkları kişilere “harici-sapkın” diyenlerdir aynı zamanda onlar. Türkiye’de de bu durum aşağı yukarı aynıdır; madunun hikâyesi ya görmezden gelinir ya da madun kimliğinden sıyrılarak bir hikâyeye dâhil edilir. Yukarıda, son on yılda bir miktar değişimden bahsettik; (şüphesiz bu ampirik bir veriye dayanmayan kişisel bir gözlemin ürünü) bu değişime iki türlü bir gözlemlerle yaklaşacağız.

İlki, madun kimliği ile akademiye dahil olmaya çalışan ama madunluğunun farkında olarak, kendi hikâyesini ikinci ve üçüncü şahısların bölük pörçük ve çoğu zaman yalan yanlış anlatısından kurtarma gibi bir dert edinmiştir. Ancak bu zordur; çünkü hem sınıfsal olarak en alttan geliyordur ve bu akademi gibi entelektüel donanım gerektiren (“ideal” bir akademiden bahsediyoruz burada) bir alana dezavantajlı bir giriş yapması demektir. Dil bilmiyordu mesela, resmi kayıtlarda yurttaşı sayıldığı ülkenin ana dilini bile ilkokulu bitirdikten sonra öğrenmiştir, yurt dışı deneyimi yoktur ve sınıfsal durumu “entelektüel sıçrayışı” önünde bir engeldir hep. Hele tüm bunlara Etno-politik, etno-dinsel ve cinsiyet kimliği de eklenirse “idealleri” artık devletin kendisi ile muhataptır, kısacası işi çok zordur.

İkinci gözlem ise, sınıfsal olarak her zaman aşağıdan gelmeyen ve fakat neredeyse tüm Rus romanlarına sirayet etmiş olan “memuri-

// Profesörlükten
 aşağı inen bir unvan
 hiyerarşisidir söz
 konusu olan. Bu
 hiyerarşi aşağıya doğru
 inince işler daha da
 kızıdır. En çetin olduğu
 alan, “Yrd. Doç.” ve
 onun altında kalan //
 skalada gerçekleşir.

yet kapma” arayışının bir neticesi olarak akademiye dahil olan ve “memuriyetin” gerektirdiği rutine bağlı kalarak maaşlı ve mutlu ve “makbul” bir yurttaş olarak hayatının geri kalanını öngörülebilir bir formatta planlayıp yaşayan “akademisyenlerdir”. İkinci tür gözleme dahil edilebilecek yeni “akademiklerin” zaten akademinin mevcut haliyle, oradaki işleyişle pek de bir problemleri yoktur. Maaş yatar ve yapılması gerekenler (tez, zamanı gelince birkaç bildiri ve çoğunlukla fakülte dergisinde yayınlanan birkaç makale) “usulünce” yerine getirilir. Yazılıp çizilenler başta kendileri olmak üzere kimsenin “başını ağrıtmayacak” ve başta devlet olmak üzere kimseyi “kızdırmayacak” muhtevadadır.

Tekrar ilk gözleme dönelim; bu ilk gözleme dâhil ettiğimiz “akademikler” dertlidirler en hafif tabirle, 1990’ların kırım ikliminden, Kürdistan’dan gelmiştir bazıları mesela ve adı bir coğrafi yön olarak tanımlanan coğrafyalarının isimlerini söylemeye çok heveslidirler. Dahası, Kürtlüğün veya adına “sorun” denilen sistematik Kürt kıyım ve inkârının “az gelişmişlikle” ilgili olmadığını, “muhtemel ve müstakbel” bir sosyalist devrimle çözülmeyeceğini bilirler. Ve dahası, kendileri ile ilgili yazılıp çizilenlerin çoğunun bilinçli ya da bilinçsiz bir tahriften teşekkül olduğunu görürler.

Alevi ve dolayısıyla “sapkın” olduklarını gururla ifade edip, “o hikâye sizin bildiğiniz gibi değil” diyenlerdir, yoksul mahallelerden gelenler, kadınlar, LGBTİ bireyler, cinsel kimliği ile var olmak isteyenlerdir ve nihayet söylediğimiz gibi kendi hikâyelerini kendileri yeni baştan yazmak isteyenlerdir.

İşte bu yüzden heyecanlıdırlar, her şeyi yazmak isterler, her şeyi okumak isterler ama yine dedik ya akademi dezavantajlıdır onlar için, hep kaçırıldığı bir vagon vardır. Tüm bunlara “Türk akademisindeki” hiyerarşi de eklenince işler bir miktar daha zorlaşır. Buradaki hiyerarşi bir tür “bilgi hiyerarşisi” değildir aslında, daha çok astlık-üstlük temelindedir. Profesörlükten aşağı inen bir unvan hiyerarşisidir söz konusu olan. Bu hiyerarşi aşağıya doğru inince işler daha da kızıdır. En çetin olduğu alan, “Yrd. Doç.” ve onun altında kalan skalada gerçekleşir. Hele (kadrosuz) doktora öğrencisi ya da kadrosuz doktorsanız meslektaş bile sayılmanız. Meslektaş sayılmamanın “akademide bir koltuk” sahibi olma ile arasındaki ilişki bir kez daha Türkiye’de akademisyenliğin memuriyet ve maaş ile rabitasını gösterir-artık işleri çok zordur bu heyecanlı gençlerin.

Betimlemeye çalıştığımız bu akademi içinde, 11 Ocak 2016 tarihinde 1128 imza ile deklare edilen “Bu Suça Ortak Olmayacağız” metnine imza atanlar ve sonraki bini aşkın imzacı, yani toplamda iki bini aşkın akademisyen ve araştırmacı (tabii hepsi kadrolu ve maaşlı değil ama) buldukları üniversite ve fakültelerde bir tür “vaha” idiler. Ne var ki maalesef bu belirlemeden naçizane tasvir etmeye çalıştığımız halin mezkûr metne imza atanlarda bulunmadığı sonucunu çıkarmak mümkün değil.[1] Bu toplam içerisinde de bir hiyerarşi vardır. Ancak lineer bir hiyerarşi değildir bu; çok

katmanlıdır, zamana, mekâna ve kişi ve konuma göre değişir ki çok katmanlılığı da buradan gelir zaten.

Bahsi geçen katmanlı hiyerarşi dahilinde bazıları hep daha kırılıgandır, daha önemlidir, onların muhatap olmak zorunda kaldıkları şeylere katlanmaları daha nâmümkündür. Bu çok katmanlı hiyerarşinin en altında doktora öğrencileri vardır (tabii herhangi bir okulda kadrosu olmayanlar), öyle ki “aaaa sen de mi” denilebilecek kadar. Devamında yine kadrosu olmayan doktorlar ve sonrasında da asistanlar. Şüphesiz bu üçlemenin kendisi de kendi içinde hiyerarşiden teşekküldür. Örnekse, Bingöl Üniversitesi’ndeki bir asistanla Cebeci Kampüsü’ndeki aynı değildir. Hangisi olduğu tahmin edileceği üzere, biri daha kırılıgandır. “Taşradaki genç kırılıgan arkadaşlarımız” sık sık taşralı olmayanların dilinde yankılanıp durur durmasına ama söz konusu taşralı genç arkadaşlar cümlelerin öznesi değildir hiçbir zaman.[2]

Aslında bu yazıyı bize yazdıran en önemli nedenlerin başında barış imzacısı olduğu için işinden atılan ve yine barış imzacısı olduğu için iş bulamayan ve hikâyesini ancak ölümüyle birlikte duyduğumuz Mehmet Fatih Traş’tır. Ölümü karşısında bile ortak ve güçlü bir tepki oluşturamadığımız, taziye evine gitmek için dahi en tecrübeli olanların bu kutsal vazifeyi üstlenmesini arzuladığımız, gerontokrasinin ve statülerin derin sularında boğulduğumuz, ölümünün bile bizleri eşitleyemediği Mehmet Fatih Traş. Traş da yukarıdaki katmanlı hiyerarşinin altında olanlardandı, yaşadıklarından kimsenin, hiçbirimizin haberi yoktu. Traş gibi daha kaç kişinin olduğunu bilmiyoruz.

Öyle ki onun ölümünden (aslında tepeden aşağıya doğru inen bir siyasi-idari marifetle öldürülmesi) sonra aynı ya da benzer durumda olan kaç kişinin olduğu bilgisinin edinilme gerekliliği ortaya çıktı. Kaç işsiz doktor var, kaç işsiz doktora öğrencisi, kaç işsiz asistan ve ne durumdalar? Bir malumat yok bu konuda. Barış bildirisinden bu yana yoğun ve tabi olarak görünmez bir emekle koşuşturan birkaç imzacı doktora öğrencisinin takribi verilerine göre sekiz yüzden fazla lisansüstü öğrenci ve asistan imzacı var, bunların dört yüzden fazlası kadrosu olmayan doktora öğrencileri. Yani mevcut halde iş bulamadan işten atılan dört yüzden fazla doktora öğrencisi. Bugüne dek KHK ile ihraç edilenlerin ise yaklaşık 1/3’ini oluşturuyor imzacı öğrenciler. Atıldıkları ya da buldukları üniversitelerde her türlü taciz ve mobbinge maruz bırakılan bu öğrenciler çoğu kez dayanışma ağlarının da dışında kalıyorlar/bırakılıyorlar.

Kendi “önemsiz” dertlerini, “hocalarının büyük dertleri” karşısında dillendirmeye çekiniyor, otosansür uyguluyorlar. Hal hatır sorulduğunda bile mahcup oluyor çoğu kez “taşradaki genç ve kırılıgan arkadaşlarımız”. Sahi bizler neden genç ve kırılıgandık da diğerleri sadece hocaydı mesela? Yoksa biz meslektaş olarak düşünülüyor muyduk? Rüştünü ispat edememiş, vasileri aracılığıyla

“ Ölümü karşısında bile ortak ve güçlü bir tepki oluşturamadığımız, taziye evine gitmek için dahi en tecrübeli olanların bu kutsal vazifeyi üstlenmesini arzuladığımız, gerontokrasinin ve statülerin derin sularında boğulduğumuz, ölümünün bile bizleri eşitleyemediği Mehmet Fatih Traş.”

//

Herkes çok şaşırđı,
 “ah nasıl olur, oysa
 yalnız da değildi,”
 diyenler oldu,
 bazılarımız pek de
 şaşırmadı. Biraz klişe
 olacak ama kalabalıklar
 içinde yalnız
 kalmayı ya da yalnız
 bırakılmayı nicedir
 deneyimleyenlerimiz
 vardı ne de olsa.

seslerini duyurmaya çalışan sessiz bir güruh olmak mıydı payımıza düşen? “Bu Suça Ortak Olmayacağız” bildirisini kimin nerede imzaladığını bilmeden eşit özneler olarak imzaladık. En azından öyle olmasını umdu pek çoğumuz, olamadı.

Barış bildirisini imzalayanların çoğunluğu kadınlar oluşturuyordu. Bu bile başlı başına bir kırılmaydı çoğumuz için, sevindik. Ancak bu demek değildi ki metne imzasını koyanlar arasında cinsiyetçiler, türcüler, şiddet uygulayan, şiddet ve tacize arka çıkanlar yoktu. En öfkeli ya da sevinçli anlarda cinsiyetçi ve türcü küfürlere sarılanlar, egemenin diliyle konuşmaya başlayıveriyorlardı aniden. Bu dil karşısında kendisini tacize uğramış hissedenlerimizse ya susması, susmuyorsa da kendilerine çekilecek “şimdi sırası değil” derslerini sineye çekmesi bekleniyordu.

Aynı metne imza atmamız, herkesin aynı yolun yolcusu olduğu anlamına gelmese de yine de oturup konuşmak, yüzleşmek, özleştirme için bir fırsat olarak değerlendirdik çoğumuz bu birlikteliği. Birlikte üretmenin, dönüştürmenin yolları üzerine kafa yorduk, başka bir akademi mümkündür; “Sözümüzün arkasındayız”, barışın bilgisini üretmek istiyoruz dedik çeşitli çalışma grupları ve komisyonlar kurduk. Metni imzalayanlar hız kesmeden hedef gösterilirken, birkaç istisnası dışında tamamı kadın olan hukuk komisyonundaki gönüllü avukatlarımız ve hukuk alanındaki imzacı dostlarımız gecelerini gündüzlerine katıp bizlere hukuki destek sağladılar. Tüm bu komisyonlar ve toplantı organizasyonları kadınların ancak bilhassa genç ve görece güvencesiz pozisyonlarda çalışan kadınların görünmez emeği üzerinden işliyordu. Bir de işin duygusal emek boyutu vardı ki, aman ha evlerden uzaktı!

Mehmet Fatih’in bir burs başvurusu için risk değerlendirme raporuna yazdıklarını okuduk sonra. Her gün pek çok imzacı öğrenci arkadaşımızdan duyduklarımıza benzer şeyler yazmıştı aslında Mehmet Fatih. Herkes çok şaşırđı, “ah nasıl olur, oysa yalnız da değildi,” diyenler oldu, bazılarımız pek de şaşırmadı. Biraz klişe olacak ama kalabalıklar içinde yalnız kalmayı ya da yalnız bırakılmayı nicedir deneyimleyenlerimiz vardı ne de olsa. Traş, verdiği derslerin karşılığı olarak aldığı aylık 94 Avrodan bahsediyordu o değerlendirmede, onun prekaryer pozisyonuna değil de adının başında “Dr.” kısaltması olmadan anılmasına takılmıştı bir kısmımız. Mehmet Fatih doktorasını vermişti. Mehmet Fatih Traş, düz bir Mehmet Fatih Traş değildi, bu devlete ve kötülüklerine inat onu Dr. Mehmet Fatih Traş olarak uğurlamalıydık.

Peki, ya üniversitelerin idari pozisyonlarında (Erasmus ve Bologna ofisleri gibi) çalışmak durumunda kalan ya da özel kurumlarda çalışan ve imzadan dolayı işlerinden atılan, KHK’lerle ihraç edilen arkadaşlarımız?[3] Onları ne uğurlayanlar oldu ne de işsiz kalışları e-mail gruplarını meşgul etti. Bazen bir iki dostun üzüldüğü “yazık oldu” demesiyle yetinmek durumunda kaldılar.

“İşlerimizden atılmadan önce ve hatta bazı arkadaşlarımız atılmaya başlamışken dahi tutunmaya çalıştığımız o bölümler ve kürsüler, kadro alabilmek için kıyasıya mücadele ettiğimiz fakülteler ne eskiden birer vahaydı ne de şimdi.”

Peki, ya bizim bir bildiri aracılığıyla söylediklerimizi uzun yıllardır söyleyen ve bunun için disiplin cezalarıyla okullardan uzaklaştırılan, hapis cezalarıyla ve hatta hâkim karşısına dahi çıkarılmadan aylarca tutuklu kalan öğrenci dostlarımız? Neden onların davalarını adliye koridorlarında yalnızca aileleri, öğrenci dostları ve bazen de birkaç “hoca” takip ediyordu da barış isteyen bu kadar akademisyen ve araştırmacı o çok sevdikleri öğrencilerine vakit bulamıyordu?

Çeşitli burslarla Türkiye dışına çıkanlar için işleyen dayanışma ağları neden imzacı öğrenciler için işleyemiyordu mesela? Neden yüksek lisansı ve/veya doktorası yarım kalanlar, okudukları programlardan atılanlar el yordamıyla bir şeyler yapmaya çalışırken CV'lerimizin “top 5 akademisyenler”inkilerle yarışması bekleniyor ve kapanan her kapı bizim başarısızlık hanemize yazılıyordu? Kendi çabalarıyla yurtdışına çıkmayı başarmışların sayısı bir elin parmaklarını geçmezken -bu yazıyı kaleme alanlardan biri de dahil olmak üzere-, bu arkadaşlarımızın kaç o cümle içinde kullanmayı çok sevdiğimiz “taşra üniversitelerindendi” acaba?

Cebeci’de polis şiddetine direnenler, “buralar hep tarihi” derken diğerleri, hadi cümle içinde kullanalım, taşra üniversiteleri, hep dutluk muydu mesela? İstanbul’dan Ankara’ya destek gönderirken hep bir ağızdan okunan Mülkiye Marşı içimizdeki küçük militaristlere selam çakıyor olabilir miydi örneğin? Her birimizin belli ölçülerde parçası olduğu ve her gün yeniden ürettiği hiyerarşik ağları görmek neden bu kadar zordu bir kısmımız için?

İşlerimizden atılmadan önce ve hatta bazı arkadaşlarımız atılmaya başlamışken dahi tutunmaya çalıştığımız o bölümler ve kürsüler, kadro alabilmek için kıyasıya mücadele ettiğimiz fakülteler ne eskiden birer vahaydı ne de şimdi. Kimimiz içeriden dönüştürme umuduyla, kimimiz sadece “garanti bir işi olsun” diye, bazımız da adımımızın önüne gelecek mini minnacık o kısaltmalar için istedi belki de akademisyen olmayı.

Yazının başında değindiğimiz gibi Türk(ıye) akademisi hiçbir zaman sınıf ve statülerden azade bir yer olmadı, hele hele bir vaha hiç olmadı. Uzun yıllar boyunca ağırlıklı olarak Türklüğün bilgisini üreten, azınlık kimliklerini ezmeye, sindirmeye çalışan, biat etmek istemeyenleri de öğütmeye çalışan bir eril makine gibi işledi. İsteriz ki bu yazı böğrümüze oturan taşları dökmeye imkân veren bir kanal açsın. Akademide kadın olmak, LGBTİ olmak, Kürt olmak, Ermeni olmak, ateist olmak ve daha nicesini konuşalım, olamıyorsak da olamayış hallerimizi konuşalım...

[1] Bu yazıyı kaleme almamıza vesile olan tartışmalar, yazışmalar, konuşmalar Barış İçin Akademisyenlerin farklı illerdeki toplantılarında cereyan eden konuşmalardan, çeşitli e-mail ve anlık mesajlaşma gruplarındaki yazışma ve tartışmalarından doğmuştur. Dolayısıyla "Bu Suça Ortak Olmayacağız" barış bildirisine imza koyan tüm imzacıları kapsamamaktadır -kaldı ki derdimiz genele dair söz söylemektir.

[2] Bu yazıyı kaleme alan iki kadrosuz doktora öğrencisinin de doktoralarını İstanbul ve Ankara'daki üniversitelerde yaptıklarını anımsatmakta fayda var.

[3] KHK ile ihraç edilen Mutlu Arslan'ın yazısı için bkz. <http://mulkiyehaber.net/akademiden-ihracimin-asiri-siradan-hikâyesi/>

Dünyanın en güçlü silahı: Eğitim

Sistem, kendine uygun insanı yaratmak için eğitimi örgütler. Sistemin eğittiği insan, sistem içi düşünür. Bu anlamda sistem dışı düşünen ve farklı bir dünya kurmak isteyenler, kendi eğitim örgütlenmelerini başardıkları ölçüde sistemin alternatifini yaratabilirler ki buna "iç eğitim" demek doğru olur.

CEMAL ÇAĞLI

Hayatın hiçbir alanı gösterilemez ki eğitimden bağımsız olsun.

Toplumların nasıl yönetildiği, eğitimin nasıl yapıldığıyla ilişkilidir. Yani bir toplumun eğitim politikalarına bakarak, o toplumun nasıl bir devlet yapısına sahip olduğunu anlayabiliriz. Terside doğrudur.

Bunun böyle olması da doğaldır; çünkü son tahlilde üst yapı, alt yapı tarafından belirlenir. Eğitim üst yapıdır ve onu belirleyen üretim araçlarının kimler tarafından ve nasıl kullanıldığıdır.

Kapitalist sistemlerde üretim araçlarının sahibi aynı sınıf olmasına

rağmen, eğitim yöntemlerinin ülkelere göre farklılık göstermesi, o ülkelerdeki kapitalist sistemlerin geçirdiği evrelerin farklılığından kaynaklanmaktadır.

Eğitim, dünyanın en güçlü silahı olduğu için egemenler öncelikle eğitimi yönetirler. Çünkü insanları değiştirmek, şekillendirmek, yöneterek sisteme uygun insanları yaratmak ancak ve ancak eğitim eliyle mümkündür.

Sistem, kendine uygun insanı yaratmak için eğitimi örgütler. Sistemin eğittiği insan, sistem içi düşünür. Bu anlamda sistem dışı düşünen ve farklı bir dünya kurmak isteyenler, kendi eğitim örgütlenmelerini başardıkları ölçüde sistemin alternatifini yaratabilirler ki buna “iç eğitim” demek doğru olur.

İnsanı merkezine alan eğitim sistemi ile, bilgiyi merkezine alan eğitim sistemleri birbirinin zıddıdır. Biri insanın varoluşuna uygun bir amaç güderken, diğeri insanı sömüren ve birey olma hakkını gasp eden bir sınıfı koruma amacı güder.

Nasıl bir eğitim sistemi insanlığın gelişimine katkıda bulunur, ko-yar sorusunu öncelikle sormak gerekir. Bir insan hakkı olan “eğitim hakkı”nın nasıl bir devlet yapılanmasıyla hayata geçebileceği sorusunu da beraberinde sormak şarttır. Bunun da yolu devletin sosyal ve demokratik nitelikler kazanmasıyla mümkündür.

“Bir çocuktan katil yaratan” bir sistemi sorgulamak için öncelikle sorgulayıcı bir eğitime gereksinim vardır.

İnsanın düşüncesini ne belirler, sorusuna doğru yanıt verebilmek için yorumlayan ve sorgulayan bir zihinsel alt yapı oluşturmaya çok ama çok ihtiyaç vardır.

İnsan algıladığı kadar yorumlar, yorumladığı kadar algılar. Her algı ve yorum kendine kaynak oluşturan bir zeminle toplum hayatına girer.

Demek oluyor ki her sistem, kendine uygun insanı yaratmak için öncelikle sınıfsal çıkarlarına uygun bir algıyı ve o algıya uygun bir zemini yaratarak işe başlar. Çünkü insan nasıl algılsa öyle yorumlar, nasıl yorumlarsa öyle yaşar. Günümüzde buna algı yönetimi ya da toplum mühendisliği deniyor.

Toplumsal yaşam biçimi, yerleşik davranışların binlerce kez tekrarıyla oluşur. Bu davranışlar ya yaşanılarak öğrenilir ya da yaşamı denetim altında tutan sistem tarafından öğretilir.

Kabul ettiğimiz davranışlar, kabul ettiğimiz düşünceler tarafından belirlenir. Kabul ettiğimiz düşünceler ise eğitim yoluyla zihnimize kazılır.

İnsanın varoluş felsefesi mutlu olmak üzerine kuruludur ama

“Demek oluyor ki her sistem, kendine uygun insanı yaratmak için öncelikle sınıfsal çıkarlarına uygun bir algıyı ve o algıya uygun bir zemini yaratarak işe başlar. Çünkü insan nasıl algılsa öyle yorumlar, nasıl yorumlarsa öyle yaşar. ”

//

“Kahrolsun gerici eğitim” diyenler nasıl bir eğitim getireceklerini; üniversite sınavlarına karşı çıkanlar, sınavsız bir üniversiteye öğrenci yerleştirmenin nasıl olacağını, YÖK kapatılmalıdır diyenler, özerk bir üniversitenin teorisiyle yetinmeyip pratiğinin nasıl olacağını bir program dahilinde topluma kavrottıklarında ancak bir taban yaratabilirler.

mutlu olmak için dünyaya gelen kişi çoğu kez mutsuz oluyorsa bir sorun var demektir. Öte yandan, yaşamak için dünyaya gelenler zamansız ve sırasız ölüyorlarsa yine bir sorun var demektir. İnsanın temel fizyolojik gereksinimleri, içinde bulunduğu toplum tarafından karşılanmıyorsa sistemi sorgulamak gerekir.

Bin bir zorlukla okula gönderdiğimiz çocuklarımız, yaşama yönelik güçlü amaçları yoksa ve yaşama bir anlam katamıyorlarsa; yaş aldıkça algıları yaşlarıyla ters orantılı olarak azalıyor eğitim amacını, yöntemi ve yönetimiyle ilgili ciddi sorunlar var demektir.

Var olan sorunları çözmek yerine yeni sorunlar, ihtiyaç gidermek yerine yeni ihtiyaçlar yaratılıyorsa ve üretmek yerine tüketim teşvik ediliyorsa, bütün bunları gerçekleştiren sistemi sorgulamak gerekiyor.

Hiçbir din, ırk, mezhep, cinsiyet, düşünce ayrımı bilmeden dünyaya gelen insanlar, günün birinde kendini ırk, din, mezhep, cinsiyet ayrımı ve düşünce kavgası/çatışması içinde buluyorsa; yaşamayı kendine hak görürken ölümü başkasına dayatıyorsa; barış içinde yaşamak dururken savaşlar tarafından kuşatılıyorsa; özgürlüğü savunurken tutsak oluyorsa; bireysel hak ve özgürlükleri anayasal güvence altına alınmıyorsa; katılımcı bir demokrasi yerine baskıcı, otoriter bir devlet yapısıyla karşı karşıyaysa bütün bunların sebeplerini bilmek gerekir.

“Kahrolsun gerici eğitim” diyenler nasıl bir eğitim getireceklerini; üniversite sınavlarına karşı çıkanlar, sınavsız bir üniversiteye öğrenci yerleştirmenin nasıl olacağını, YÖK kapatılmalıdır diyenler, özerk bir üniversitenin teorisiyle yetinmeyip pratiğinin nasıl olacağını bir program dahilinde topluma kavrottıklarında ancak bir taban yaratabilirler.

4 +4 + 4 eğitim modeline karşı çıkanların, sekiz yıllık kesintisiz eğitimin yol açtığı olumsuzlukları bilerek, asıl sorunun eğitimin demokratik olmamasından kaynaklandığını görüp ülkenin koşullarına uygun bir eğitim modeli oluşturmakla yükümlü olduklarını bilmeleri gerekir.

Demokratik bir eğitimi savunmak yetmez, çünkü devlet demokratik değilse demokratik bir eğitimin mümkün olmayacağı gerçeğine uygun olarak demokratik bir mücadeleyi örgütlemek gerekir.

Münferit vakalar silsilesi

2013 Kasım'ında Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ile Gündem Çocuk Derneği arasında "Okullarda Fiziksel Güvenlik Standartları Protokolü" imzalandı. Bu protokol uyarınca, eğitim süreç ve ortamlarında fiziksel güvenlik eksikliği sebebiyle çocukların yaşamını kaybetmesine neden olan ve değişim gerektiren on madde belirlenmişti.

"Böyle kaza görülmedi! Sınıfın kapısı ile hastaneye kaldırıldı" diye bir haber karşıladı bugün bizi. [Hürriyet Gazetesi'nin haberinde](#) yaşananlar "Zil çalınca teneffüse çıkmak isteyen öğrencilerin oluşturduğu kalabalıkta sınıf kapısının kolu bir öğrencinin koluna saplandı. Aydın Büyükşehir Belediyesi İtfaiyesi kurtarma ekiplerinin yardımı ile ilkokul öğrencisi sınıfın kapısı ile hastaneye kaldırıldı" diye özetlenmiş.

DİLEK KUMCU

““Böyle kaza görülmeyi” veya “münferit vaka” nitelemelerini kimi zaman yetkili ağızlardan, kimi zaman medyadan duyuyoruz, görüyoruz. Ama biliyoruz ki bunlar münferit vakalar değil; bu ve benzeri kazalar hep oluyor. ”

Çocukların gün içerisinde uyanık olduğu saatlerin çoğunu geçirdikleri yer okullar, yani yaşadıkları yer aslında. Evlerinde prizleri kontrol altına alan, düşmesin diye peşlerinde dört dönen ebeveynlerinden ayrı kalıp, devlete emanet edildikleri yer okul, çocuklar için. “Böyle kaza görülmeyi” veya “münferit vaka” nitelemelerini kimi zaman yetkili ağızlardan, kimi zaman medyadan duyuyoruz, görüyoruz. Ama biliyoruz ki bunlar münferit vakalar değil; bu ve benzeri kazalar hep oluyor. Mesela çocuklar, lavabonun üzerine düşmesi ve boğazını kesmesi yüzünden, 6 yaşındayken yaşamını kaybediyor. Mesela işitme engelli bir çocuk, kaçan topu almak için çabalarırken bahçe duvarındaki kaçak elektrik akımına kapılıp hayatını kaybediyor. Ya da çatının sıvası düşerek, demir kapıya sıkışarak ölüyorlar. Çocukların yaşamını kaybetmeye devam ediyor, her gün onlarca çocuk okullardaki fiziksel güvenlik yetersizliğinden yaralanıyor.

Bu son haberin içeriğinde ise çocuğun okuduğu okuldan ismine kadar çocuğun bir çok kişisel verisine erişebiliyorsunuz, çocukların yer aldığı konulardaki haberleştirme başka bir yazının konusu olsun diyerek yaşananlara daha dikkatle bakmak gerekiyor...

MEB VE FİZİKSEL GÜVENLİK

Okullardaki fiziksel güvenlik eksikliği Milli Eğitim Bakanlığı'nın da dikkatle değerlendirdiği konular arasında. 2013 Kasım'ında çocukların okullarda güvenli bir eğitim alabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ile Gündem Çocuk Derneği arasında “Okullarda Fiziksel Güvenlik Standartları Protokolü” imzalandı. Bu protokol uyarınca yapılan çalışmalarda eğitim süreci ve ortamlarında fiziksel güvenlik eksikliği sebebiyle çocukların yaşamını kaybetmesine neden olan ve değişim gerektiren on madde belirlenmişti. Kayar demir kapılar; açık ve kapalı spor alanlarında bulunan kale, pota ve direkler; merdiven korkulukları, güvenlik kafesleri ve çitler; okul alanı içindeki ve yakınındaki elektrik, PTT,

su kuyuları, inşaat ve foseptik çukurları; okul alanı içindeki istinat duvarları; çatılar ve kalkan duvarlar; ıslak hacimlerde kaymazlık; elektrik tesisatına müdahaleler; eşya ve tesisat ekipmanlarının montajı çocukların yaşamını yitirmesinde öne çıkan alanlar.

Bu alanlar dikkatle değerlendirildiğinde sosyo-ekonomik seviye ile ilgisinin olmadığını söylemek mümkün. Aynı günde, Ankara Hoşdere Caddesi'nde bulunan bir okuldaki 8 yaşındaki çocuk, açık spor alanında yaralanırken, Aydın Efeler'deki çocuğun koluna kapı kolu saplanabiliyor.

Protokol sonrasında, oluşturulan bir ekip okullardaki tespit ve eksiklikleri öğretmen ve yöneticilere rapor olarak sunarken ikinci bir ekip de öğrencilerle birlikte çalışmalar yaparak eksiklikleri veya riskleri tespit etmeye çalışmıştır. Bu çalışmaların ürünü olarak Okullarda Fiziksel Güvenlik Standartları Kılavuzu hazırlanmış ancak olağanüstü hal bu çalışmaların devamını etkilemiştir.

EĞİTİMİN AMACI

Her çocuğun hakkı olan eğitim, çocuğa yaşam becerileri kazandıracak, çocuğun insan haklarının hepsinden tam olarak yararlanma kapasitesini güçlendirecek ve uygun insan hakları değerlerini içeren bir kültürü yaygınlaştıracak nitelikte olmalıdır. Eğitim sistemi değişse de çocukların eğitim süreç ve ortamlarında sahip oldukları hakları değişmiyor. Çocukların eğitim süreç ve ortamdaki haklarının neler olduğu konusunda bilgilendirilmeleri, ebeveynleri başta olmak üzere tüm yetişkinlerin çocukların hakları ve hak arama yolları Eğitim Reformu Girişimi'nin 2007 yılından itibaren kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte odaklandığı konulardan. İlköğretimde Haklarımız Var! İlköğretimde Haklar ve Hak Arama Yolları Kılavuzu hukuki okur-yazarlığı olmayan tüm yetişkinler için, Eğitimde Haklarımız Var! kitapçığı da çocuklar için değişen mevzuata rağmen yararlı.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin uygulanmasını izlemek amacıyla oluşturulan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, eğitim ile ilgili 2001 yılında yayınladığı Genel Yorum'unda eğitimin amacını "becerilerini, öğrenme ve diğer alanlardaki kapasitelerini, insan olarak saygınlığını, öz saygısını ve kendine güvenini geliştirerek çocuğun güçlendirilmesi" olarak tanımlıyor. Komite, eğitimin örgün okul eğitiminin çok ötesine geçerek, çocuklara tek tek veya toplu olarak kişiliklerini, yeteneklerini ve becerilerini geliştirme, toplum içinde eksiksiz ve doyurucu bir yaşam sürdürme imkânlarını veren yaşam deneyimlerini ve öğrenme süreçlerini kapsamakta olduğunu değerlendiriyor.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme çocuklara tanıdığı haklar bakımından bütüncül değerlendirilmelidir. Eğitim hakkı, sözleşmenin genel ilkeleri olan ayırım gözetmeme (madde 2), çocuğun yüksek yararı (madde 3); hayat, hayatta kalma ve gelişme hakkı (madde 6) ve görüşlerini ifade etme ve bu görüş-

"Her çocuğun hakkı olan eğitim, çocuğa yaşam becerileri kazandıracak, çocuğun insan haklarının hepsinden tam olarak yararlanma kapasitesini güçlendirecek ve uygun insan hakları değerlerini içeren bir kültürü yaygınlaştıracak nitelikte olmalıdır. "

“ Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin ulusal yasalar veya politikalarda resmi anlamda benimsenmedikleri sürece, bu ilkelerin eğitim politikalarında etki sağlaması ” güçtür.

lerin dikkate alınmasını sağlama hakkından (madde 12) bağımsız yorumlanamayacağı gibi ana babaların hakları ve sorumlulukları (maddeler 5 ve 18), ifade özgürlüğü (madde 13), düşünce özgürlüğü (madde 14), bilgilendirme hakkı (madde 17), özürlü çocukların hakları (madde 23), sağlık amaçlı eğitim hakkı (madde 24), eğitim hakkı (madde 28) ve azınlık gruplara mensup çocukların dilsel ve kültürel hakları gibi (madde 30) maddeler de eğitim hakkı ile beraber değerlendirilmesi gereken maddelerdir.

Aslında tüm bu maddelerde tanınan hakların bölünemez olduğu dikkate alındığında ulaşılan sonuç, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin ulusal yasalar veya politikalarda resmi anlamda benimsenmedikleri sürece, bu ilkelerin eğitim politikalarında etki sağlaması güçtür.

Eğitim politikalarının ise bir anlamda çocuk politikası olduğunu dikkate alarak, yaşanan vakaların tek olmadığını ve tüm çocukların yaşamlarını tehdit ettiğini dikkate alarak, çocukların yaşamlarını güvence altına alacak bileşenlerden oluşması gerekiyor.

KHK'lar ülkesinde 60 aylık çocuk olmak

Çocuklar kamu hizmetinin görülmesindeki nesnelere değil. Eğitim onlar olduğu için olan bir kamu hizmeti. Yani çocuklar eğitim hakkının sahibi.

TEMMUZ'DA ÇOCUK OLMAK

15 Temmuz gecesinin çocuklara olan etkisi belki de çok uzun yıllar sonra çıkacak. O gece yaşanan korkunç olaylarda çocukların yaşadığı korkunun boyutlarını, güven, huzur gibi temel değerlerinin ne kadar sarsıldığını ve yaşadıkları travmanın etkilerini henüz net bir şekilde göremiyor ya da pek azını görebiliyoruz.

Ancak bu son süreçte, çocuklar barış içinde yaşamamanın ne olduğunu, terör ne terörist kim sorularını hayatlarında bizzat kendileri yaşayarak deneyimlediler. Kimisinin komşusu, kimisinin öğretmeni, kimisinin bir akrabası, kimisinin anne-babası ya ihraç edildi, ya gözaltına alındı, ya tutuklandı...

DİLEK KUMCU

Çocukların yaş gruplarına göre güvendikleri esas kişiler hayatlarından çıktı. Bu hayattan çıkış sürecinde televizyon başta olmak üzere yoğun bir bilgi, görüş, analize maruz kaldı çocuklar. Sahip oldukları potansiyeli gerçekleştirici kitapları, oyunları öğreneceklerine bir sürü terör örgütünün adını, yöneticisini öğrendiler.

Olağanüstü halin ne demek olduğunu 90'ların çocuklarından sonra şimdiki çocuklar da öğrendiler. Bu olağanüstü hal biraz daha farklıydı tabii. Anne babalarının neden 15 Temmuz gecesi para çekmeye koştuğunu, ekmek makarna aldığını anlamadılar, çünkü sokağa çıkma yasağı anlamlandırabilecekleri kadar uzun sürmedi.

EYLÜL'DE ÇOCUK OLMAK

Yaz ayları geçip Eylül olduğunda 60 aylık çocuklar, olağanüstü halin yanı sıra 15 Temmuz Darbe Teşebbüsü'nün en vahim görsellerini, en vahim sonuçlarını öğrenerek başladılar eğitim-öğretim hayatlarına. Olağanüstü hali öğrenerek okula başlayan çocuklar, okulda ikinci konu olarak da kanun hükmünde kararnameyi öğrendiler. Aslında onlar okula başlamadan yayımlanan kanun hükmünde kararname ile kimi sınıfların, kimi branşların öğretmenleri kamu hizmetinden çıkarılmışlardı. Arada dönen bazı öğretmenleri olsa da pek çoğu gitmişti, ihraç edilmişti bile. İnsan hakları hukukçusu Şenal Sarıhan'ın yaptığı çalışmaya göre 12 Eylül döneminde 3.854 öğretmen ihraç edilirken, 15 Temmuz sonrası ise toplamda 60.532 öğretmenin ihraç edilmesiyle sonuçlandı.

Günlük yaşantılarının çoğunu geçirdikleri okullarına gittiklerinde çocukların yaşadığı sadece öğretmenin değişmesi olmadı elbette. Onlar okulda öğretmenlerinin artık gelmeyeceğini çünkü "terörist" olduğunu duydular, öğrendiler. Çocukların özellikle ilkokulda anne-babasından bile üstün tuttuğu öğretmenlerinin terörist olarak nitelendirilmesinin çocuklarda yarattığı etkinin yanı sıra bu yaşanan sürecin çocukların eğitim hakkını nasıl etkilediği ise bugüne kadar üzerinde çok durulmayan ama son derece önemli bir konu.

ÇOCUĞUN EĞİTİM HAKKI

Çocuğun eğitim hakkı uluslararası hukukta temel insan hakları belgelerinde ilk düzenlenen haklardandır. İlk düzenlenişinden itibaren ailenin içinde bir öge olarak çocukları ele alan perspektifle ailenin sorumluluğu olarak düzenlenen eğitim hakkı, 20. yüzyılın ortalarından itibaren çocukların "birey olarak eğitim hakkına sahip olmasını" düzenlemiştir.

Uluslararası insan hakları belgelerinde eğitim hakkı; eğitim hakkı ve eğitim özgürlüğünü ifade eder şekilde yer almıştır. Eğitim hakkı ve eğitim özgürlüğü ile ilgili maddeler incelendiğinde; herkesin herhangi bir ayrımcılığa uğramadan ücretsiz temel eğitimden yararlanması eğitim hakkı olarak yer bulurken, çocuklara verilecek eğitimin türü hakkında öncelikle anne ve babaya seçme hakkının tanınmasını eğitim özgürlüğü olarak ifade edilmiştir. Hakların bö-

//

Arada dönen bazı öğretmenleri olsa da pek çoğu gitmişti, ihraç edilmişti bile. İnsan hakları hukukçusu Şenal Sarıhan'ın yaptığı çalışmaya göre 12 Eylül döneminde 3.854 öğretmen ihraç edilirken, 15 Temmuz sonrası ise toplamda 60.532 öğretmenin ihraç edilmesiyle sonuçlandı.

//

// Okulun var olması demek sadece tip projelerle ülkenin her yerine aynı binanın kondurulmuş olması değil, okul çağına gelmiş çocuklara uygun sayıda ve çeşitlilikte okulların var olması anlamına gelmektedir. Nitekim okul dediğimiz de zaten öğrencisi ve öğretmeni ile yaşayan bir varlık haline gelir.

lünmezliği ve bütünlüğünün yanı sıra eğitim hakkı ve eğitim özgürlüğü birbirini tamamlayan bir bütündür.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocuklara en geniş hak kataloğunu sağlayan, Amerika Birleşik Devletleri dışında Birleşmiş Milletlere kayıtlı 194 devlet tarafından onaylanmış, yürürlüğe girdiği andan itibaren ülke anayasaları başta olmak üzere ulusal mevzuatı dönüştürücü güce sahip, çocukların eğitim hakkını da düzenleyen, Türkiye'nin de taraf olduğu bir uluslararası belgedir. Sözleşme'nin çocukların hayatında sağladığı somut fark, hakların bir bütün olarak yorumlamasıdır.

Eğitim hakkının Türkiye Cumhuriyeti'nin de insan haklarına saygılı, sosyal bir hukuk Devleti olmasının da sonucu olan en önemli unsuru fırsat eşitliği temelinde gerçekleşmesidir. Fırsat eşitliğini en basit anlatımıyla her çocuğun ayrımcılığa tabi olmadan aynı olanaklara erişmesi olarak tanımladığımızda, çocukların okula erişmelerinin ilk adım olduğu açığa çıkmaktadır.

Birleşmiş Milletler Eğitim Hakkı Özel Raportörleri eğitim hakkından yararlanabilmeyi "4A şeması"na göre değerlendiriyorlar. 4A şeması ismini, eğitim hakkının gerçekleşmesindeki kavramların İngilizce karşılıklarından alıyor. Mevcudiyet (availability), erişilebilirlik (accessibility), kabul edilebilirlik (acceptability), uyum sağlayabilme (adaptability) kavramları bağlamında yapılan inceleme eğitim hakkından etkin olarak yararlanabilme derecesini görünür kılıyor.

Kanun Hükmünde Kararnemelerle öğretmenlerin ihraç edilmesi konusu çocuklar bakımından 4A şemasındaki iki kavram esas alınarak değerlendirilebilir. Mevcudiyet eğitimin var olması anlamına geliyor. Eğitimin var olması demek, okulun var olması, öğretmenin var olması demek. Okulun var olması demek sadece tip projelerle ülkenin her yerine aynı binanın kondurulmuş olması değil, okul çağına gelmiş çocuklara uygun sayıda ve çeşitlilikte okulların var olması anlamına gelmektedir. Nitekim okul dediğimiz de zaten öğrencisi ve öğretmeni ile yaşayan bir varlık haline gelir. Öğretmenin var olması ise öğretmenlerin statüsünü ilgilendiren işe alım, işçi-memur hakları, sendikal özgürlükler konularının değerlendirilmesi anlamına gelmektedir.

ŞUBAT'TA ÇOCUK OLMAK

Geçen hafta çıkan 686 sayılı KHK ile 2.585 öğretmen daha kamu hizmetinden çıkarıldı. Milli Eğitim Bakanlığı'nın bir sınıf öğretmeni başına ortalama 25 öğrenciyi, branş öğretmenlerinde 17 öğrenciyi esas aldığını dikkate alarak hesapladığımızda 2585 öğretmenin hepsinin sınıf öğretmeni olduğu varsayımında en az 64.625 öğrencinin, 43.945 çocuğun öğretmeni geçen hafta değişti.

Cuma günü okula giden ortalama 50.000 çocuk pazartesi tekrar okula geldiklerinde öğretmenleri yoktu. 686 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Karar-

“ Herhangi bir öğretmen formasyonuna sahip olmayan kişilerin de olduğu listeden öğretmen görevlendirilmesi yapılması sadece bir kamu hizmetinin devamının sağlanması gayesinin güdülmesinden kaynaklanmaktadır. ”

name ile eğitim-öğretim dönemi devam ederken öğretmenlerin değişmesi öncelikle eğitimin mevcudiyeti ilkesini ihlal eder niteliktedir. Öğretmenlerin sınıf öğretmeni olduğu varsayımında hali hazırda Milli Eğitim Bakanlığı'nın uyguladığı yöntem ilk olarak İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri aracılığıyla eğitim-öğretim yılı başında eğer ki ücretli öğretmen alımı için liste oluşturulmuşsa o listeden öğretmen görevlendirilmesi yapılması şeklindedir. Listenin oluşturulması ilçe milli eğitim müdürlüğünün inisiyatifinde olup istediği zaman yapılabilir. Branş öğretmenlerinde ise liste uygulaması olduğu gibi ders saati dikate alınarak ek görevlendirme de yapılabilmekte. Bu görevlendirme yapılana kadar öncelikle dersler boş geçmekte, yani eğitim-öğretime fiili ve mecburi bir ara verilmiş olmaktadır.

Herhangi bir öğretmen formasyonuna sahip olmayan kişilerin de olduğu listeden öğretmen görevlendirilmesi yapılması sadece bir kamu hizmetinin devamının sağlanması gayesinin güdülmesinden kaynaklanmaktadır.

Eğitim çocuklar için kilit öneme sahip bir haktır. Eğitim hakkından yararlanamayan çocuk genellikle diğer haklarından da yararlanamamaktadır. Öğretmen formasyonuna sahip olmayan kişilerin görevlendirildiği durumlar veya fiili olarak ara verilmesi, çocukların eğitim hakkından etkin olarak yararlanmasının önünde bir engel olarak yer alıyor. Çocuklar kamu hizmetinin görülmesindeki nesnelere değil. Eğitim onlar olduğu için olan bir kamu hizmeti. Yani çocuklar eğitim hakkının sahibi. Ve bu yüzden sadece bu yüzden devletin güvenliği, anayasal düzenin devamı gözetilip korunurken çocukların üstün yararı da gözetilmelidir. Alınacak tedbirlerin, uygulanacak yaptırımların sonuçlarının çocukları en az etkiler şekilde planlanması gerekir. Bilinmelidir ki; okul kapısından içeri girmekle çocuklar sahip oldukları insan haklarını kaybetmiyorlar.

Düş yiyen kertenkele

Düşleri yenilmiş bir kertilenkele olma, at şu üzerindeki ölü toprağını, dans et, satranç oyna, ıslık çal. Pandomim sesin yasaklanmasından çıkmadı mı? Ortaçağ karanlığı olmasaydı Rönesans olur muydu? Giardino Bruno engizisyon tarafından diri diri yakılmasaydı, bugün papa laiklik iyidir der miydi?

Büyüyünce ne olacaksın sorusuna bizim kuşak; öğretmen, doktor, mühendis, asker, polis, avukat yanıtları verirdi. Kimse büyüyünce bol yıldızlı general olacağım, insanları asacağım demezdi. Barış Manço olmak isteyen de çıkardı ama genel anlamda dizi oyuncusu, futbolcu, şarkıcı, manken olmak isteyen pek yoktu. Mafya o zaman da vardı ama hiçbir çocuk büyüyünce, beyaz kadın ticareti yapacağım, bakkalı, kasabı haraca bağlayacağım, haraç vermeyenleri dövüp, kurşun sıkacağım, silah alıp satacağım, tüm bunları yaparken de sözde vatanseverlik nidalarıyla ortalığı kanla, şiddetle tehdit edeceğim diye hayaller kurmazdı. Politikacı olmak isteyen çıkmazdı, adı üzerinde politik-acı. Kim insanların acılarıyla beslenen meslek sahibi olmak ister ki? Mesela polis olmak isteyen, hırsıza, katile, tecavüzcüye dur demek, onları yakalayıp mahkemeye çıkarmak için bunu seçerdi. Avukat, savcı, hâkim olmak isteyen bunu adalet

UĞUR AFLAY

12 ŞUBAT 2017

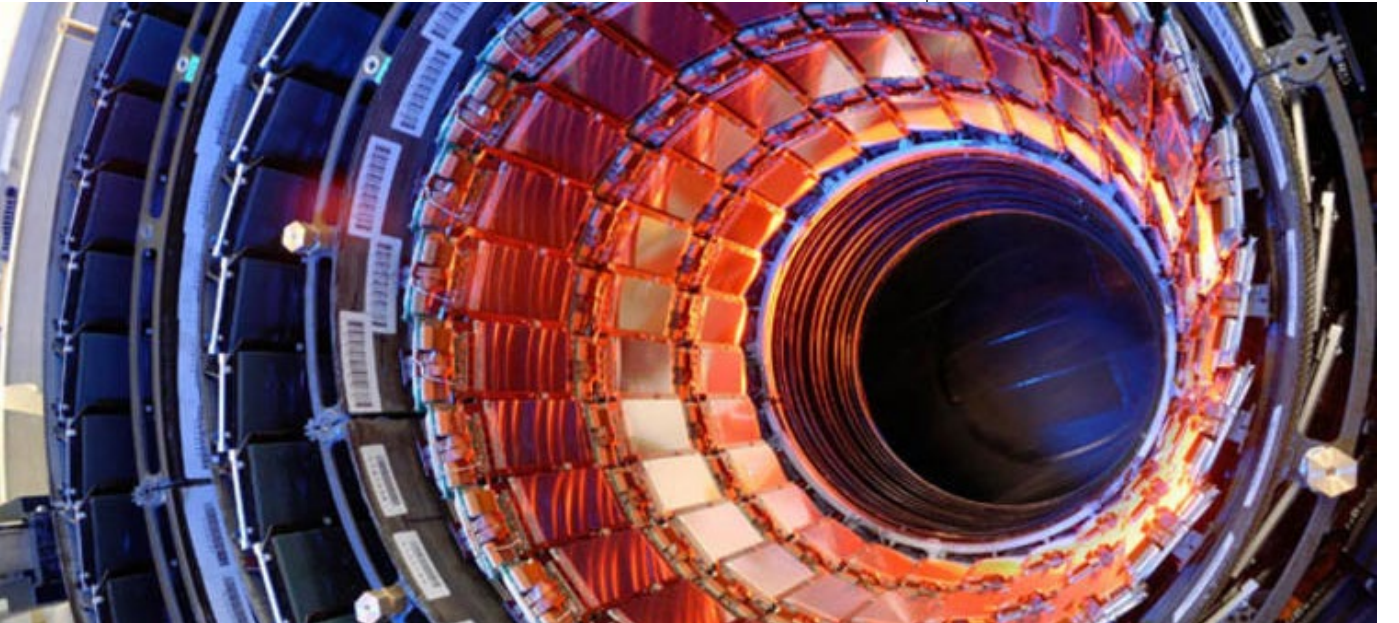
sağlamak, masumları suçlulardan korumak için isterdi. Asker olmak isteyen herkes çizgi roman kahramanı Yüzbaşı Volkan olarak askerliğe başlayıp, aynı rütbeden emekli olmak isterdi. Çocuktuk işte, fazlaca masum düşünüyorduk, çirkinliğe, çirkeflığe kapalıydık veya hayalperesttik.

ÜNİVERSİTE VE MESLEK

Milli Eğitim Bakanımız ataması yapılamayan öğretmenlere başka mesleklere yönelmelerini tavsiye ettiğinde aklıma nerede okuduğumu anımsamadığım bir istatistiksel veri takıldı. Türkiye’de üniversite mezunlarının yüzde 85’inin sahip oldukları diploma dışında bir meslek icra ettiklerini ileri sürüyordu bu çalışma. Üniversite mezunu işsizliğinin pek çok farklı nedeni olabilir. İki temel nedenden birincisi gereksinimden fazla bu eğitimi almış kişi sayısı ve ikincisi eğitimin gerçekçi olmamasıdır. Peki, bunun sorumlusu, gerekli alt yapıyı oluşturmayan ve gereksinimin kat be kat fazlası öğrenci alan devlet midir, devleti baba olarak gören, ‘bu bölümü açıp bu kadar öğrenci aldığına göre planlama dâhilindedir, beni sokak ortasında bırakıp, başının çaresine bak demez’ diye umutlarının peşinde koşan gençler midir? Çok uzun süredir, ılımlı ve sosyal devleti ötelemeyen Ren Kapitalizmi’nin (AB’nin) kapısında bekliyoruz ama Henry Ford tipi Vahşi Kapitalizmin, düş yiyen kertenkelenin, gençlerimizi tüketmesini izliyoruz.

Üniversite sınavı 86-87 de bugünkü sistemden hem tarz hem puanlama olarak farklıydı. Benim sınava girdiğim yıl Hacettepe Türkiye’nin ilk Nükleer Enerji Mühendisliği’ni açtı ve sadece 10 kişi aldı. Geleceğin mesleği idi. 500-600 puanla küçük dağları ben yarattım havasıyla gezerken, 700 kusur puanla bu bölüme yerleşenlere, kesin genetik oynama var ya da uzaylı faktörü, böyle bir puan olamaz, öyle bir puanı alan normal insan hiç olamaz diyorduk. O on kişiden sadece biri, ele güne ayıp olmasın diye Küçük Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi’ne yerleştirildi. Diğer dokuz muhtemel uzaylı, bir olasılık pazarda nükleer limon satmaya yönlendirildi. Oysa küçük bir destekle, şu anda CERN’de Higgs bozonu peşinde koşuyor olabilirlerdi.

“ O on kişiden sadece biri, ele güne ayıp olmasın diye Küçük Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi’ne yerleştirildi. Diğer dokuz muhtemel uzaylı, bir olasılık pazarda nükleer limon satmaya yönlendirildi. Oysa küçük bir destekle, şu anda CERN’de Higgs bozonu peşinde koşuyor olabilirlerdi.”

“
Nadir sayıda insanın
sahip olabileceği
bir beyniniz vardır
lakin seçtiğiniz yol
pek erken ve pek
hazırlıksızdır, kendinizi
taş devrindeki
bir elektronik
mühendisinin
yalnızlığında
bulursunuz.”

ÜÇÜ BİR ARADA DİPLOMA

Biyomedikal mühendisliği geleceğin en iyi mesleği idi. 4 yıllık okulu bitiriyordunuz, 3 diploma sahibi oluyordunuz, biyonik kollar, organlar, tıp ve mühendisliğin sınır tanımayan okyanusunda kaybolmalar. Kaybolmak. Evet, kayboldular çünkü hiçbir meslek odası her biri için ayrı üniversite varken üçü bir arada diplomalara onay vermedi. Konuşlandırılacak sayıdan çok daha fazlası mezun oldu ve eğitim teorik ağırlıklıydı. Kâğıt üzerinde her türlü formüller, hesaplamalar gayet mükemmel yapılıyordu ama örneğin tıbbi bir cihazın kalibrasyonundan bihaber diler. Biyonik organ yapmak isteyen gençlere şirketler basitçe “bana ne senin düşlerinden tomografi cihazını kurup çalıştır yeter” diyordu ama bu okulda öğretilmiyordu.

Bir ilaç tanıtımcısıyla tanışmıştım. Yeni başlamıştı ve davranışları çok da bu işlerin içinde olmadığını düşündürüyordu. Biraz laflayınca gerginliği azaldı ve sözcükler daha kolay döküldü. Fizik bölümünü bitirmişti. İşini severek yapanlardandı ve iyiydi, bunun üzerine hocası ilgi duyduğu alanda yüksek lisans yapmasını önermişti. Kuantum fiziği. Bunu da kolayca tamamlayınca sıra öğretim üyeliğine gelmişti ama bir sorun vardı. Herhangi bir partiyle, tarikatla bağlantısı yoktu ve yalakaılığı bilmiyordu. Oysa bu maalesef kuantum fiziği bilmekten çok daha önemliydi. Beyninde çılgın teoriler, kollarında dünya nüfusunun yüz binde birinin belki anlayabileceği kitaplarıyla kendini sokakta bulmuştu. Ağır bir depresyondaydı, para kazanmak isteyen birinin tercihi olamazdı kuantum fiziği, o kısmen kendini güvende hissedebileceği ve her yeni bilgi tanecikleriyle çocuklar gibi mutlu olabileceği bir mekânı hedeflemişti. Şu anda yapmakta olduğu iş ise ticareti, satmayı, cilalı ambalajla kaplanmış sözcükleri gerektiriyordu.

DÜŞLEDİKLERİMİZ VE GERÇEKLER

Bu genellikle başımıza gelir, düşlediklerimiz ve gerçekler birbirinden farklıdır. İnsanları iyileştireceğim, hastalanmalarını önleyeceğim diye idealist düşüncelerle doktorluğa başlar, sonraki yıllarda akıllanır ve bugünü başımı derde sokmadan nasıl bitireceğim sorununa odaklanırsınız.

Ölü Ozanlar Derneğini izler, öğretmen olmak için ruhunuzda yanan ateşle çabalar, sonrasındaysa kendinizi defter doldurmak, saymak, müfredata uygun hayal gücünden yoksun ders anlatmakta bulursunuz.

Nadir sayıda insanın sahip olabileceği bir beyniniz vardır lakin seçtiğiniz yol pek erken ve pek hazırlıksızdır, kendinizi taş devrindeki bir elektronik mühendisinin yalnızlığında bulursunuz.

Ya pes edersiniz ve bırakıp gidersiniz ya da itaat eder rahat edersiniz, her iki yol da genellikle depresyondan geçer.

İş ve işçi bulma kurumu uç noktadaki eğitimlerde çaresiz kalır.

Ne iş yaparsınız? Atom parçalarını efendim. Hım bina yıkım işçisi arayan yerler, kaydettim, duvarları atomlarına kadar parçalarsınız artık.

Ne iş yaparsınız? Sosyologum iş arıyorum. Hım temizlik hizmetlerin-

de bekleme listesine alıyoruz sizi. Ne alakası var? Bir toplumu analiz etmenin en iyi yolu, neleri çöpe attığına bakmak değil midir, pek tabii ki alakası var.

Ne iş yaparsınız? Ürologum. Sıhhi tesisatçı olarak bekleme listesine kaydediyorum.

Ne iş yaparsınız? Psikologum. Nasıl yani psikologsunuz ve işsiz misiniz, hem de Türkiye’de? Kız sokağa masa atsan, kahve falı baksan, herkese; “canın sıkılmış, hep içine atıyorsun, ama yakında feraha kavuşacaksın, yok geri dönmeyecek ama seni çok arayacak, mutsuz olacak, kafasını dağlara taşlara vuracak, kendi yolunu çiz artık” desen köşesin. İlaçsız tedavi işte, bir de iş mi arıyorsun? Neyse sizi kuaför listesine yazıyorum ama yine de bir düşünün derim.

Ne iş yaparsınız? İspanyol dili ve edebiyatı mezunuyum. Viva la Kübaa! Patates ekmeyi biliyor musunuz? Hayır. Kolaydır, patatesi toprağa ekiyorsun suluyorsun bu kadar. Eee. İstanbul’dan Havana’ya direk uçuşlar var. Eeee. İki kişilik bilet alacak kadar paran var mı? Sanırım o kadar bulabilirim. Neden? Haydi, gidelim yolda anlatırım. Siz hakikaten buranın müdürü müsünüz? Yok, tabii ki değilim. Ben komedyenim iş arıyorum diye gelmişim, ama bu komik değil ki dediler, ben de ağızlarını bantlayıp arka odaya kapattım, kendimce pratik yapıyorum.

DİNOZORLAR VE KARINCALAR

Geçecek, hep geçmiştir. Ağrılı, acılı, sancılı olur ama bir süre sonra yeni yollar açılır. Ne yaptığınızdan çok, nasıl ve neden yaptığınız önemlidir çünkü. Güç yok edebilme kapasitesi değildir, güç yok edişe direnebilme becerisidir. Bu yüzden dinozorlar yok olurken, onların kolayca ezip geçtiği karıncalar onlardan önce de sonra da var olabilmektedir.

Tamam, edebi şaheserler yazmıyor olabilirim, esprilerim saçmadır ve güldürmüyor olabilir, lakin sizi gülümsetmeye çalışıyorum ve bu bir direniştir. Gülümsemek bir direniştir, atıp yenisini almak yerine tamir etmek en azından bunun için çabalamak bir direniştir. Balkonunda yoğurt kabında maydanoz yetiştirmeye çalışanın elini ayağını öperim, tamam dünyayı kurtarmayabilir ama bu bir direniştir. Yazsana arkadaşım, ıslıkla bir ezgi tuttursana, hiç tanımadığın bir insana merhaba, kolay gelsin desene, mukavvadan bir kedi evi yapsana, kendini kapattığın duvarların arasından çıkıp denize karşı derin bir nefes alsana. Az yaşaş güzel kardeşim, evet pek çok güzel insan beyaz atlara binip gitti, daha da gidecek, biz kalıp onarmaya devam edeceğiz. Az yaşaş beriye. Al kalemi kâğıdı eline, sevgi ve bilgi paylaşıldıkça artar. Düşleri yenilmiş bir kertilenkele olma, at şu üzerindeki ölü toprağını, dans et, satranç oyna, ıslık çal. Pantomim sesin yasaklanmasından çıkmadı mı? Ortaçağ karanlığı olmasaydı Rönesans olur muydu? Giardino Bruno engizisyon tarafından diri diri yakılmasaydı, bugün papa laiklik iyidir der miydi? İşsiz kalabiliriz, aç kalabiliriz, ölebiliriz, lakin yaşarken çürümeyeceğiz, birbirimize dayanıp düştüğümüz yerden kalkıp devam edeceğiz. İncir reçeli de mi izlemedin “zaten ekşiğiz daha ne kadar azalabiliriz ki”.

//

Ne iş yaparsınız?
Psikologum. Nasıl
yani psikologsunuz ve
işsiz misiniz, hem de
Türkiye’de? Kız sokağa
masa atsan, kahve falı
baksan, herkese; “canın
sıkılmış, hep içine
atıyorsun, ama yakında
feraha kavuşacaksın,
yok geri dönmeyecek
ama seni çok arayacak,
mutsuz olacak, kafasını
dağlara taşlara vuracak,
kendi yolunu çiz artık”
desen köşesin

//

Üniversite, üniversite olsaydı!

Üniversitelerin özgür düşüncenin, bilimin, sanatın, estetik yaratıcılığın, özgür bilincin filizlenip/yeşerdiği kurumlar olabilmeleri için, bir ücretli kölelik düzeni olan kapitalizmin aşılması gerekiyor. Dolayısıyla kapitalizmi aşma perspektifinden kopuk bir özerk, demokratik üniversite mücadelesi mümkün olmayacak...

Son Kanun Hükmünde Kararnameyle (KHK- 686) artık üniversitede neredeyse dostum, tanıdığım kalmadı. Tek-tük kalan varsa bile sıra onlara da gelecektir. Kaldı ki, “istisnalar” önemli değildir denmiştir... Elbette sadece Akademide değil, Milli Eğitim Bakanlığı Okullarında da nice dostumuz/arkadaşımız/tanıdığımız/tanımadığımız eğitimci de işinden oldu. Tabii diğer bir çok devlet kurumunda da... “Politik kriz” dönemlerinde devlet aygıtında tasfiyeler her zaman istisna değil kuraldır. Şimdilerde Türkiye'nin mülk sahibi sınıfları ve politik iktidar (AKP) varlıklarını/geleceklerini rejim değişikliğinde görüyorlar. Fakat gözden kaçan bir şey var:

FİKRET BAŞKAYA

08 ŞUBAT 2017

“
Oysa, teorik olarak
üniversite denilen
kurumların eleştirel
odaklar oldukları
varsayılr. Zira,
bilimin, sanatın ve
düşüncenin gelişip-
serpilmesi, ancak
eleştirel düşünceyle
mümkündür, Bu da
sadece bilim namusunu
ve entelektüel
dürüstlüğü değil, derin
bir tecessüsü de var
sayar...”

Sanki rejim değişikliğini isteyen sadece iktidar partisi AKP imiş gibi bir izlenim de yaratılmış durumda. Eğer asıl iktidar olan mülk sahibi sınıfların dahil olmasaydı, AKP asla öyle bir şeye tevessül edemezdi... Zira, ne kadar güçlü olursa olsun, hiç bir siyasi iktidar boşlukta durmaz... Dolayısıyla, neden söz ettiğini bilmek önemlidir. Türkiye'nin mülk sahibi sınıfları yeni bir devlet ve yönetim modeli tesis etmek istiyorlar, bir rejim değişikliğine ihtiyaç duyuyorlar. Bu istek, XXI'inci yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunu ve Hilafeti ihya etmek için yanıp-tutuşan AKP'nin beklentisiyle de çakışıyor ama bu boşuna bir beklentidir zira tarihte “geriye dönüş”, “geçmiş ihyâ etmek” diye bir şey mümkün değildir. Mülk sahibi sınıflar pek konuşmazlar, onların yerine başkaları konuşur... Siz seslerinin çıkmadığına bakmayın... Türkiye'nin mülk sahibi sınıfları, burjuvazi densin, artık sınırlı hak, hukuk, adalet, özgürlük ve demokrasi koşullarında bile Türkiye'nin yönetile bilemez olduğunun farkındalar.. Artık, bunların kırıntısına bile tahammülleri yok! Muhaliflere hunharca saldırının gerisindeki telaş bundan... Zira ülkeyi yönetile bilemez duruma getirdiler. Bunca sömürü, bunca yağma ve talan, bunca baskı, şiddet ve devlet teröründen sonra elbette böyle bir tablo ortaya çıkacaktı...

Sadede gelirse, Türkiye'de hiç bir zaman gerçek anlamda üniversite kurumlar, akademiler var olamadı. Kapısında üniversite yazan kurumlar ekseri devlet aygıtını oluşturan öteki kurumlardan özde farklı değillerdi. Kendine has bir kimliği, kişiliği, üslubu, geleneği olan bir üniversite hiç zaman olmadı. Fakat bütün bu zaman zarfında ve her dönemde sayıları çok az da olsa, gerçek bir üniversiteye yaraşır üniversite üyeleri hep var oldu. İyi ki de var oldu... Üniversite üyelerinin ezici çoğunluğu bilim namusu ve entelektüel dürüstlük gibi kaygılardan habersiz oldukları için, siyasi iktidarın zulmüne uğrayan meslektaşlarının kaderine hep kayıtsız kaldılar. Ortalama üniversite üyesi, siyasi iktidarın saldırısına maruz kalan “meslektaşlarının” durumuyla ilgili olarak: “Devlet cezalandırıldığına göre her halde bir nedeni vardır...” yaklaşımına sahiptir. Oysa, bir sığır sürüsü bile saldırıya uğrayan üyelerinin durumuna kayıtsız kalmaz... Aslında bu tavır nedensiz değildir. Zira memur bilincinin ötesine geçememiş üniversite üyelerinin ortalaması için devlet kutsaldır. Memur bilinci taşıyan biri kendini devletin kulu olarak görür ve meslektaşlarının uğradığı haksızlığa itiraz etmek akıllarının köşesinden bile geçmez. Hiçbir şey olmamış gibi davranmalarının asıl nedenlerinden biri de budur.

Oysa, teorik olarak üniversite denilen kurumların eleştirel odaklar oldukları varsayılr. Zira, bilimin, sanatın ve düşüncenin gelişip-serpilmesi, ancak eleştirel düşünceyle mümkündür, Bu da sadece bilim namusunu ve entelektüel dürüstlüğü değil, derin bir tecessüsü de var sayar... Eğer üniversite üniversite olsaydı, üniversite üyeleri haksızlığa uğrayan meslektaşlarının durumuna kayıtsız kalmazlar, onlarla dayanışma içine girerler, onlara sahip çıkarlardı. Zira siyasi iktidar karşısında önemli bir koza sahiptirler. Kaldı ki, üniversiteyi üniversite yapan olmazsa olmazlardan biri de üniversite-

tenin, akademinin kendine mahsus araçlar ve yöntemlerle kendini koruyabilmesini, savunabilmesini var sayar... Üniversite üyeleri topluca siyasi iktidarın karşısına dikildiğinde, iktidar sahiplerinin yapabileceği iki şey vardır: 1. Geri adım atmak veya 2. Üniversite-leri toptan kapatmak. Fakat üniversiteleri kapatmak sanıldığı kadar kolay değildir. Zira öyle bir karar sadece bir kaç yüz bin öğrenciyi angaje etmez. Onların milyonlarla ifade edilen ailelerini, akrabalarını, eşlerini-dostlarını, velhasıl toplumun önemlice bir kesimini angaje eder.

Oldum-olası Türkiye'deki rejim evrensel değerlere düşman bir rejimdir. Evrensel değerlerin yeminli düşmanıdır ama "ilericilik, modernlik, çağdaşlık" retoriğini de dillerinden düşürmezler... En değerli yazarlarını, şairlerini, sanatçıları, bilim adamlarını ve kadınlarını, entelektüellerini, gazetecilerini, vb... katletmediği zaman zindanlarda çürütmüş, aç ve açıkta bırakmış, sürüm sürüm süründürmüştür. Şimdilerde o geleneksek düşmanlık zirve yapmış bulunuyor. Bu ülkede şair, yazar, entelektüel... ancak devlete rağmen var olabilir. Muhalifin düşman, farklı düşünenin hain sayıldığı bir rejim söz konusuysen başka türlü olabilir miydi...

Bunları söylerken üniversite denilen kurumları yücelttiğim, onlara hak etmedikleri bir misyon ve değer vehmettiğim sanılmasın. Üniversiteler tarih sahnesine çıktıkları dönemden beri hep geçerli egemenlik sistemini üretmenin /yeniden üretmenin hizmetinde oldular. Ve kapitalist sistem varlığını sürdürmeye devam ettikçe de başka türlü mümkün olmayacak. Üniversitelerin özgür düşüncenin, bilimin, sanatın, estetik yaratıcılığın, özgür bilincin filizlenip/yeşerdiği kurumlar olabilmeleri için, bir ücretli kölelik düzeni olan kapitalizmin aşılması gerekiyor. Dolayısıyla kapitalizmi aşma perspektifinden kopuk bir özerk, demokratik üniversite mücadelesi mümkün olmayacak... Ve o yolda mücadele hiç durmadan kaldığı yerden devam edecek... Bu vesileyle son dönemde bu iktidarın gadrine uğrayan tüm değerli/onurlu dostlarımızı/meslektaşlarımızı en derin saygılarla selamlıyorum. Ve onlara bu uğurda mücadele edenler için kaybetmek diye bir şey olmadığını bir defa daha hatırlatmak istiyorum...

“ Üniversiteler tarih sahnesine çıktıkları dönemden beri hep geçerli egemenlik sistemini üretmenin /yeniden üretmenin hizmetinde oldular. Ve kapitalist sistem varlığını sürdürmeye devam ettikçe de başka türlü mümkün olmayacak.”

Eğitmek mi delirtmek mi?

93 yıllık Cumhuriyet uygulamasında, laik ve demokratik bir devlet modeli yaratılamamışsa bunun en temel nedeni "dar ve ırkçı" bir dünya görüşünün eğitim eliyle çocuklara şırınga edilmesidir. "Tek millet, tek bayrak, tek dil" şeklinde ifadesini bulan bir görüşle evrensel bir düşüncenin yaratılma şansı yoktur.

Bugüne kadar bu başlık altında çok sayıda yazı yazdım ve sanırım, daha uzun bir zaman yazmaya devam edeceğim.

Her amaç yaşamda yankısını bulur. Her teori, pratiği ile kendini ispatlar. Her düşünce bir davranışla, her davranış bir alışkanlıkla, her alışkanlık bir kişilikle toplumda yaşam bulur. O zaman şu soruyu sormalıyız:

Ey anneler, babalar çocuklarınız bedensel, zihinsel, ruhsal olarak sağlıklı gelişiyorlar mı?

Bir çocuğun ruhsal gelişimi onun duygusal gelişimiyle ilişkilidir.

CEMAL ÇAĞLI

“ Bireye sorumluluk sözle, yazıyla, öğütle, cezayla verilemez; hele hele çocuklarımızın yaşama sevinçlerini yok eden, süreci anlamsız kılan ödevlerle, testlerle, sınavlarla hiç verilemez. Sorumluluğu bireye ancak üretim içinde verebilirsiniz.

Yani bunun adı: ‘Üretim içinde eğitim, eğitim içinde üretim.’”

Yetişkin bir insanın duygularından yola çıkarak bir çocuğun duygusunu anlamak mümkün değildir. Çocuk, çocukluğunu yaşıyorsa duygusunu da anlatır; ama yaşamıyorsa duygusunu anlatamaz.

Çocuk demek oyun demektir. Oyun bir üretme biçimidir, o halde eğitim sisteminiz üretimden kopuksa insan merkezli bir eğitiminiz yok demektir. Bilgiye dayalı bir eğitim sisteminde, çocuğun temel gereksinimlerini dikkate alan eğitim ortamları yaratılamaz.

Çocuğun bireysel gelişimini, el becerilerini, gizil yeteneklerini ortaya çıkartacak olan bu etkinliklerin “ders” adı altında verilmiş biçimi ise çok dramatiktir ve ayrı bir yazı konusudur. En basit anlamıyla bugün hangi okulun oyun alanları, üretim tezgahları, laboratuvarları, resim ve müzik odaları vardır?

Çocuk, zihinsel gelişimini problem çözerek geliştirir. Peki, çocuğu geliştirecek problem çözmek ne demektir? Bir çocuğun çevresiyle, ailesiyle, sokakla, oyun alanıyla, beslenmesiyle, konuşmasıyla, yazmasıyla ilgili problemleri vardır. İşte çocuk kendi problemlerini çözme sürecinde sorumluluk duyar ve adımlar atar. Bir çocuğun havuz problemi, yaş ve hız problemi, çarpım tablosunu ezberleme problemi; ondalık sayılarla, kesirlerle ilgili bir problemi yoktur.

Şimdi de şu soruyu soralım: “Hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip olmak” ne demek?

Hür olmak öncelikle birey olmaktan geçer. Birey olmak, öncelikle kişinin kendini tanıması ve geleceğiyle ilgili sorumluluk almasıyla mümkündür. Bireye sorumluluk sözle, yazıyla, öğütle, cezayla verilemez; hele hele çocuklarımızın yaşama sevinçlerini yok eden, süreci anlamsız kılan ödevlerle, testlerle, sınavlarla hiç verilemez. Sorumluluğu bireye ancak üretim içinde verebilirsiniz.

Yani bunun adı: “Üretim içinde eğitim, eğitim içinde üretim.”

“Bilimsel düşünmek” ezberciliğin, belletmenin, sorgulamadan kabul etmenin adı değildir; dogmalarla, dini esaslara göre eğitmek hiç değildir.

Pozitif bilimler, felsefe, psikoloji, sosyoloji olmadan bilimsel düşünce olabilir mi?

“Dindar ve kindar nesil” yetiştirmeyi eğitimin amacı haline getiren bir zihniyetin olduğu yerde bilimsel düşünce olabilir mi?

Siz hiç dini esaslara göre yönetilen bir toplumda gelişmiş bir bilime tanık oldunuz mu?

İslam coğrafyasında gelişmiş, demokratik, laik bir ülkenin olmaması bilimsel düşüncenin olmamasının sonucu değildir diyebilir misiniz?

Bilimsel düşünmek için önce doğru düşünmeyi öğrenmek gerekir. Doğru düşünmek için önce eleştirel bakmak, çok yönlü okumak, doğru bilgiye ulaşmak gerekir. Oysa bu eğitim sisteminde ödev yapmaktan, test çözmekten, dersanelere ve özel kurslara koşturmaktan ne doğru bilgiye ulaşmak için ek bir çabaya ne de çok yönlü okumaya zaman kalıyor.

Eğitimi “birliktelik, katılım, yetki ve sorumluluk” eksenlerine oturtmadan bilimsel düşünen bireyler yetiştirme tezi koca bir yalan olmaktan öteye gidemez.

Türkiye, “bilimsel düşünen bireyler yaratma” şansını Köy Enstitüleri eğitim modeliyle yakalamış, ne yazık ki bu ülkeyi yönetenler bu modele ancak 14 yıl yaşama şansı vermişler ve 17 nisan 1940’da kurulan Köy Enstitülerini 4 Şubat 1954 yılında kapatmışlardır.

93 yıllık Cumhuriyet uygulamasında, laik ve demokratik bir devlet modeli yaratılamamışsa bunun en temel nedeni “dar ve ırkçı” bir dünya görüşünün eğitim eliyle çocuklara şırınga edilmesidir. “Tek millet, tek bayrak, tek dil” şeklinde ifadesini bulan bir görüşle evrensel bir düşüncenin yaratılma şansı yoktur. Bu “dar ve ırkçı” görüş, toplumu getire getire, “Türk-İslam Sentezi” şeklinde ifadesini bulan; cemaatçi, şeriatçı, tacizci bir eğitim sisteminin kapısına getirmiştir.

Bu karanlık süreçten çıkmanın bir yolu var mı?

Bence olmalı.

Pek nasıl?

//

93 yıllık Cumhuriyet uygulamasında, laik ve demokratik bir devlet modeli yaratılamamışsa bunun en temel nedeni “dar ve ırkçı” bir dünya görüşünün eğitim eliyle çocuklara şırınga edilmesidir.

//

Kandırılmadım; hâlâ barış istiyorum

Devletin, “Kürt Sorunu”nu savaşıyla çözmeye çalıştığı en karanlık yıllarda işte bu mülayim tarih öğretmenim nasıl olduysa derste “arkadaşlar taşa baltayla vurursanız, taş yüzünüze sıçrar” demişti. Bu söz benim yıllarca zihnimde kazılı durdu.

TEZCAN DURNA

Aynı numaralı KHK ile kamu görevinden ihraç edildiğimiz Nilgün Toker “Filozof ve Ulus” başlıklı makalesinde Fransız felsefeci Philippe Soulez’den alıntıyla savaş dönemlerinde filozofun savaş karşısında iki türlü tavır takındığından bahseder. Birincisi “ulus adına konuşma”, diğeri de “ulusla konuşma”dır. Bu makale ihraç edilmeden önce vermekte olduğum “Türkiye’de Aydınlar ve Köşeyazarları” dersinde okuttuğum enfes makalelerden birisiydi. Buna göre, “ulus adına konuşma” filozofun homojen bir birlik olarak ulusla özdeşleşmesine ve dolayısıyla ulusun içine girmiş olduğu veya sürüklenmiş olduğu savaşta onu yüreklendirmesi işine yarar.

05 MART 2017

“Ulusla konuşma” ise filozofun ulusu yaşadığı krizi kendisiyle tar-

“
 İmam Hatip
 Lisesi’ne gönderilmiş
 bir Alevi çocuk
 ne olursa olsun el
 üstünde tutulur.
 Zira bir Alevi hâlâ
 bu memlekette “hak
 yolu”na erdirilmesi
 gereken bir zındıktır.
 İşte bu nedenle bir
 Alevi çocuğu, hele de
 okumaya meftunsa
 ve gelecek vaat
 eder görünüyorsa,
 seksenli, doksanlı
 yılların el üstünde
 tutulan Fethullah
 Gülen Cemaati’nin de
 radarındadır doğal
 olarak.”

tışacağı bir diyalog muhatabı olarak kabul etmesine ve elbette içine düşülen savaşı sorgulamasına yol açan bir edim olarak karşımıza çıkar.¹ Ulusla konuşma ediminin gazetecilik bağlamındaki karşılığı ise “barış gazeteciliği”dir, ki Ankara Üniversitesi İLEF’ten ihraç edilen her akademisyen, çalışma alanı ne olursa olsun barış yanlısı gazetecilik nasıl yapılır çok iyi bilir. Dolayısıyla biz barış imzacıları, “bu suça ortak olmayacağız” derken bizatihi devletle değil “ulusla konuşma” kaygısında iddik. Bu arada biz filozof muyuz? Elbette HAYIR, biz hepimiz birer bilim emekçisiyiz.

Bu kayıtla yazıma başladıktan sonra fena halde kişisel olan kendi hikayeme geçeceğim. Bu, aynı zamanda bütün “ulus”un gözünün içine baka baka “kandırıldık” diyenlere, “bir insan nasıl kandırılmaz”ın hikâyesidir. Ben Alevi-Bektaşî bir anne babanın çocuğuyum. Aynı zamanda İmam Hatip Lisesi mezunuyum. Bu satırları okuyanlar, bu iki kimlik arasındaki çelişkiyi sorgulamaya başlamışlardır eminim. Bu bir çelişki değil inanın. İnanmışlıkla pragmatizm arasında gidip gelen bir çocuğun kendine okuma yolunda açmaya çalıştığı çetrefilli bir yoldur. Şöyle ki; eğer köyde doğmuş ailenin tek erkek çocuğu iseniz ve de nedenini hiç bilmediğiniz biçimde içinde okumak, araştırmak, kitaplardan bir şeyler öğrenmek arzusuyla yanyorsanız, bir yolunu bulup okursunuz.

İlkokulu bitirdikten sonra iki yıl okula gidebilmek için gözyaşı dökerken, karşınıza Kuran öğrenmeye gittiğiniz bir köy imamı çıkar ve sizin okula gönderilmeniz için babanızı razı eder. Ama plan şudur: İmam Hatip Lisesine gönderileceksiniz. Mezun olduktan sonra köy halkı sizin köye imam olabilmemiz için istekte bulunacak ve hem sizin okuma arzunuz tatmin olacak, hem de babanız oğulsuz, tarlalar çiftçisiz kalmayacaktır. Plan muhteşem. Ama gelin görün ki, plan beklendiği gibi ilerlemez. Siz hiç beklenilmediği halde, mezun olduktan sonra üniversite kazanırsınız. İşte inançtan pragmatizme geçtiğimiz an. Baba oğlunun üniversiteyi kazanmış olmasına üzülmüş olmasına rağmen, oğlunu kerhen Ankara’ya üniversite okumaya gönderir. Üstelik de gazetecilerin katledildiği, hapislerde süründürüldüğü, bir yıl önce Uğur Mumcu’nun katledildiği bir memlekette, oğul gazetecilik bölümünü kazanmıştır. Oğul babasına üniversiteyi kazandığını müjdelemeye gittiği zaman, baba başını yaptığı işten kaldırır ve “iyi halt ettin” der. Üstelik bakışı da bunu söyler. Hikâye bu. Bu hikâyedeki kandırılmama kısmı nerede?

Gelelim ona... İmam Hatip Lisesi’ne gönderilmiş bir Alevi çocuk ne olursa olsun el üstünde tutulur. Zira bir Alevi hâlâ bu memlekette “hak yolu”na erdirilmesi gereken bir zındıktır. İşte bu nedenle bir Alevi çocuğu, hele de okumaya meftunsa ve gelecek vaat eder görünüyorsa, seksenli, doksanlı yılların el üstünde tutulan Fethullah Gülen Cemaati’nin de radarındadır doğal olarak. Ben bu nedenle eğitim hayatım boyunca en az üç ya da dört kere Gülen Cemaati’nin radarına girdim. Liseyi okurken, yaşadığım ilçede yurtlarına çağırıldılar. On dört on beş yaşlarında bir çocuk olarak tek başına farelerin cirit attığı yıkık dökük bir evde kalmayı göze alarak bunu

kabul etmedim. Elbette bunda babamın bu tür cemaatlerden oğlunu koruma kaygısı da etkili oldu.

O zamanın orta okulunu bitirdikten sonra başka bir kentte Parasız Yatılı Meslek Lisesi kazandım. Çok kısa süreliğine oraya kaydoldum. Cemaat burada da etkinlik gösteren yegane örgüttü ilginç bir şekilde. Cemaatin şakirdleri ellerine hazır imam düşmüş diye bayram ettiler, sohbetlerine çağırdılar. Bu okulda Cemaate katılsaydım, rahatlıkla verdikleri üniversiteye hazırlık kurslarıyla çok arzu ettiğim üniversiteyi kazanabilirdim. Ya da katılmayarak sadece meslek lisesinden mezun ama üniversite kazanma ihtimali olmayan bir ziraat teknikeri olurum. Daha on beş on altı yaşlarındayken bu iki ihtimali de reddedip eski okuluma geri dönmeyi tercih ettim. Yani, imam olma ihtimaline geri döndüm.

Üniversiteyi kazandım. Başvurduğum halde yurt çıkmadı. Kaydolmaya gittiğim üniversiteye giden yolun üstü cemaatin şakirdleriyle doluydu. Her biri Anadolu'dan gelmiş, yurt çıkmamış genç insanları "yakalama" yarışındaydı. Neyse ki ben zaten çok önceden plan yaptığımız çocukluk arkadaşımın eve çıkmayı düşündüğüm için burada da yakalanmadım. Üniversitenin ilk yıllarında neredeyse bedava denebilecek bir geziye davet etti cemaat şakirdleri. Evet bu geziye katıldım. İtiraf etmeliyim ki, gezi çok organizeydi ama bu gezinin karşılığında istedikleri tek şey namaz kılmanız ve davet ettikleri "yola" girebileceğinize dair bir işaretti. Ben bu işareti de vermedim. Bu son karşılaşmam oldu cemaatle. Zira, üniversitenin ilerleyen yıllarında artık ne Alevi-Bektaşî idim, ne Müslüman'dım, ne de Türk idim; sadece insandım. Hatta yeryüzündeki diğer canlılardan hiç bir farkı olmayan bir canlı idim.

Bu benim için bir aydınlanma mıydı? İlk zamanlar belki öyleydi. Akademik hayatımın ilerleyen yıllarında elbette aydınlanmayı da sorgulamaya başlayacaktım. Ancak çok kısa bir aralık istisna olmak kaydıyla, ne samimiyetle inanan Müslüman'a, ne Alevi-Bektaşî'ye, ne Kürt'e ne de Ermeni'ye karşı bir önyargım oldu. Bunun nedeninin hikâyesi ise aynı zamanda neden barış bildirisine imza verdiğimin hikâyesidir.

Gelelim bu hikâyeye... Ben ilk kez bir Kürt ile beş altı yaşlarında karşılaştım. Yaşadığım köye gelen bir grup mevsimlik işçinin pek çoğu Türkçe bilmeyen kadınlardan oluşuyordu. Onlardan birisi de bizim bahçemizde işçilik ediyordu ve elbette kalacak yerleri olmadığı için köy evimizin birkaç odasını onlara açmıştık. Aynı sofrayı paylaşıp ayna tabağa kaşık sallıyorduk. O kadınların arasından birisi bana "anlamadığımız" bir dilde "Ali" diye seslenerek seviyordu. "Ali" diyor ve ardından bir şeyler söylüyordu. Annem o her "Ali" dediğinde "Hayır onun adı Ali değil, Tezcan" diyordu kendi dilinde; ama nafiye. Kadın "Ali" diyip ağız dolusu yanaklarımdan öpmekte ısrar ediyordu. Bir süre sonra annem de ben de pes ettik ve kadının bu sevgi dolu "Ali" nidasına teslim olduk. Hâlâ bilemiyorum. Kadın Kürt-Alevi idi de, her küçük çocuğu "Ali" diye mi seviyordu, yoksa

bizim köyün Alevi köyü olduğunu bildiği için mi böyle davranıyordu. Sebebi ne olursa olsun, konuşulan dili anlamasak da sevginin diliyle anlaşmıştık.

Doksanların en karanlık dönemi idi. İmam Hatip'te okurken namazında niyazında bir tarih öğretmenimiz vardı. Çok mülayim, zaman zaman öğrencilerin derste azıtmasına, kaynatmasına “dur” diyemeyecek kadar mülayim bir öğretmendi. Unutmadığım öğretmenlerimden birisidir. Devletin, “Kürt Sorunu”nu savaşla çözmeye çalıştığı en karanlık yıllarda işte bu mülayim tarih öğretmenim nasıl olduysa derste “arkadaşlar taşa baltayla vurursanız, taş yüzünüze sıçrar” demişti. Bu söz benim yıllarca zihnimde kazılı durdu. İşte insanın hayatında karşılaştığı insanlarda bıraktığı izler bu derece önemlidir.

Yıllar geçti bu sözü duyduğumdan beri. AKP iktidar oldu. Memleketeye barış getireceğini vaat etti. Bu söz iktidarda bir dönem yankı buldu. Artık “taşa” baltayla vurmamak değil, onun ne söylediğini, ne istediğini dinlemek zamanıdır denildi. Savaşta çocuklarını kaybeden Kürdü, Türkü barış gelecek diye umutlandı. Ancak öyle bir zaman geldi ki, tüm umutlar çöpe atıldı, devlet tekrar taşa baltayla vurmaya başladı, hem de geçmişin baltalarından daha beter silahlarla ve acımasızlıkla. İşte ben kişisel tarihimden süzülüp gelen bu deneyimlerle vurulanın yanında durmak için, devletle değil “ulusla konuşmak” için barış bildirisine imza verdim.

Levinas, etik ilişkinin başkasının “ben”deki bıraktığı mutlak izden kaynaklandığını söyler. Simon Critchley de², yine etğin sonsuz taleple mümkün olduğunu belirtir. Ben kişisel olarak şu yaşımaya kadar her türlü ezilen için, başörtüsüyle kampüse giremeyip peruk takmak zorunda bırakılan genç kadınlar için, madende, inşaatta, fabrikada güvencesiz çalıştırılan işçiler için, hidroelektrik santrali yapmak için yok edilen ağaçlar için, sokaklarda tehdit olarak görülüp eziyet edilen sokak hayvanları için imza verdim. Barış için verdiğimiz imza, verdiğimiz tüm diğer imzalardan farklı değildi. Barış için, insanca, hakça, özgürce yaşamak için yine olsa yine imza veririm. Zira sonsuz talep, bir etik-politik bir duruştur. Bu taleplerimizin arkasında olmaya, sonsuzca istemeye devam edeceğiz.

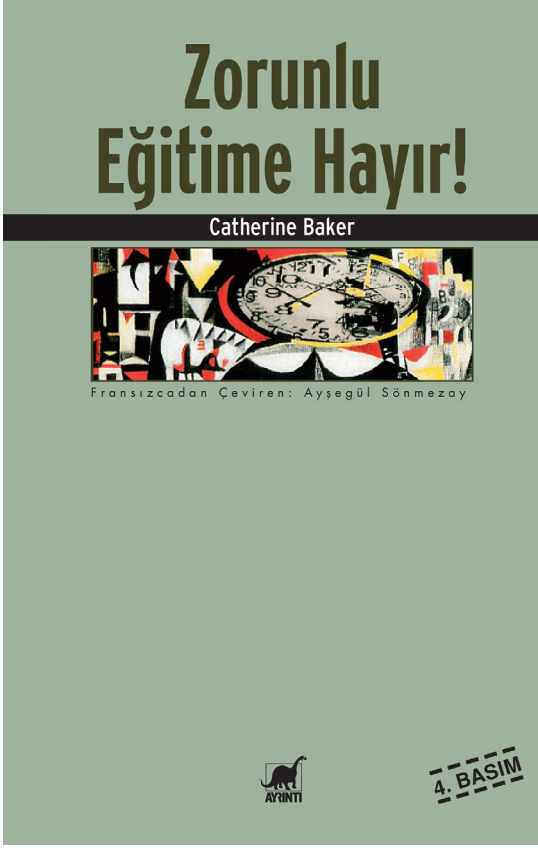
Haa bu arada “HAYIR”da hayır vardır.

//
Ben kişisel tarihimden süzülüp gelen bu deneyimlerle vurulanın yanında durmak için, devletle değil “ulusla konuşmak” için barış bildirisine imza verdim.
//

¹Nilgün Toker, “Filozof ve Ulus”, içinde Politika ve Sorumluluk, İstanbul: Birikim Yayınları, 2012.

²Simon Critchley, Sonsuz Talep, İstanbul: Metis Yayınları, 2009.

Kitaplarda 'Eğitim'...

Zorunlu Eğitime Hayır!

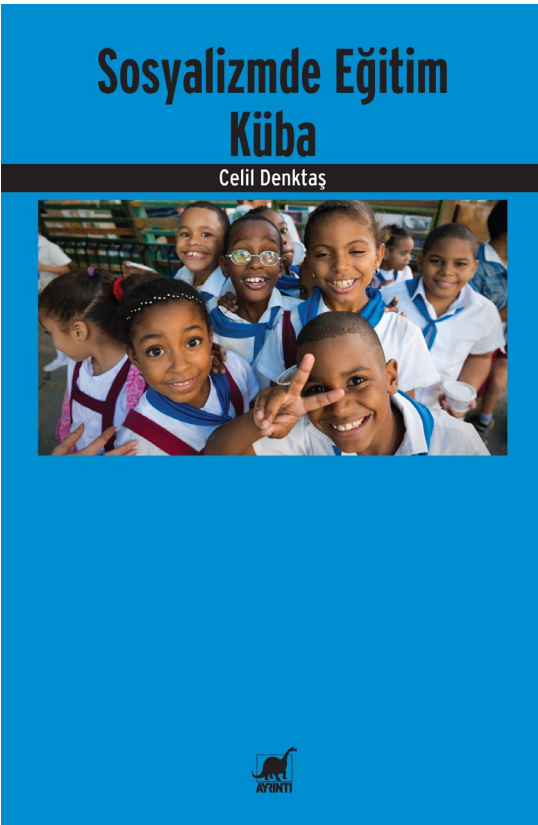
Yazar: **Catherine Baker**

Çevirmen: **Ayşegül Sönmezay**

Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**

Baskı Yılı: **2013**

Sayfa Sayısı: **288**

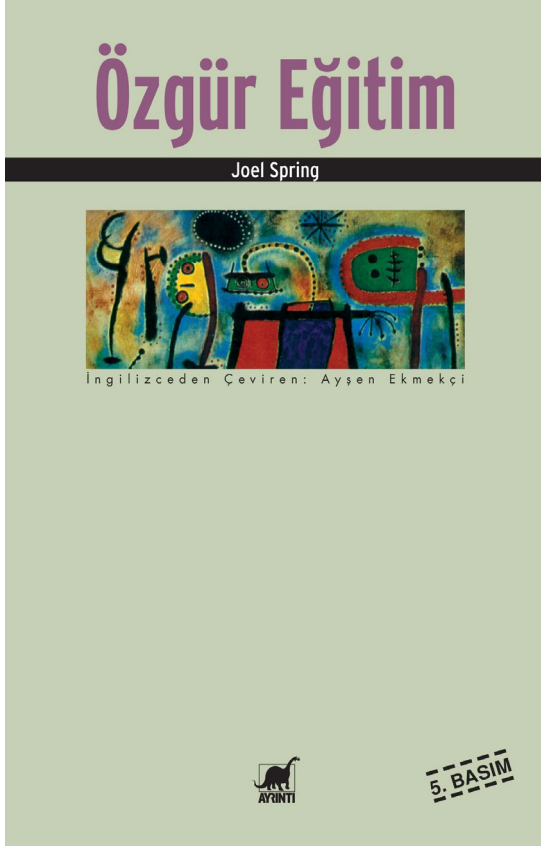
Sosyalizmde Eğitim Küba

Yazar: **Celil Denктаş**

Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**

Baskı Yılı: **2017**

Sayfa Sayısı: **304**

Özgür Eğitim

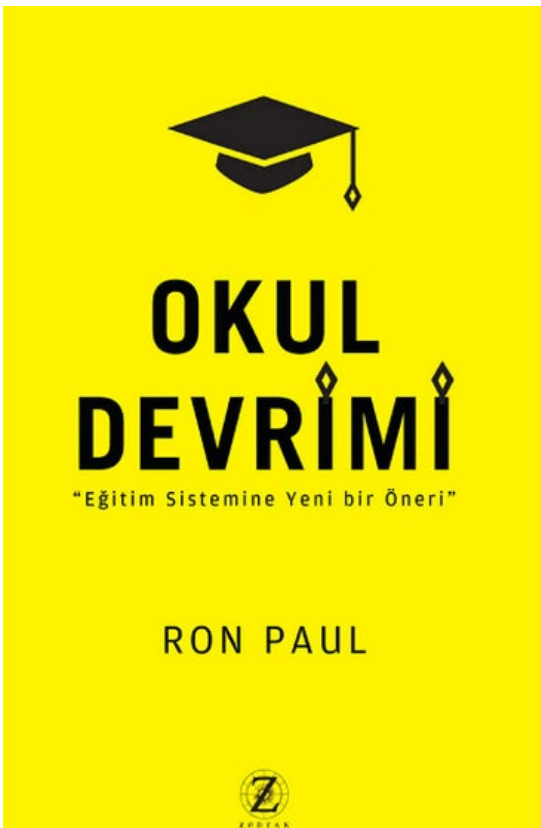
Yazar: **Joel Spring**

Çevirmen: **Ayşen Ekmekçi**

Yayınevi: **Eğitim Kitabevi Yayınları**

Baskı Yılı: **2017**

Sayfa Sayısı: **144**

Okul Devrimi

Yazar: **Ron Paul**

Çevirmen: **Türkan Çolak**

Yayınevi: **Zodyak Kitap**

Baskı Yılı: **2014**

Sayfa Sayısı: **208**

Kitaplarda 'Eğitim'...

Sosyal Teori ve Eğitim

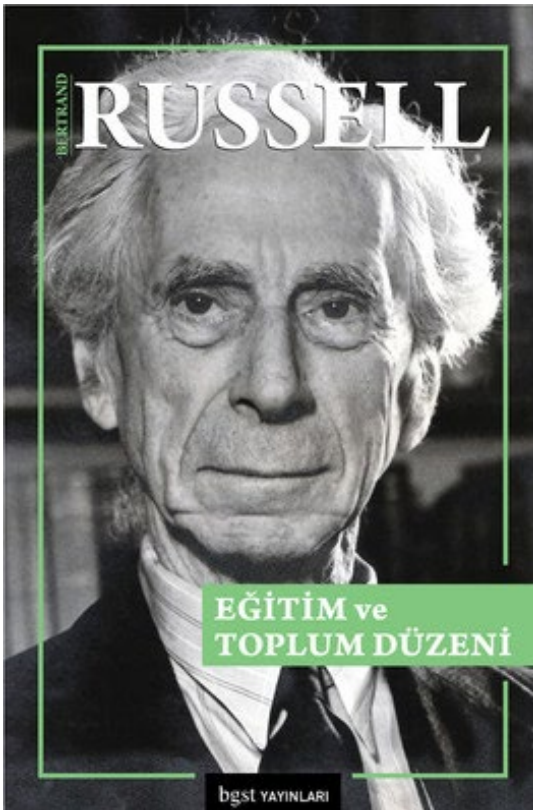
Yazar: **Mark Murphy**

Çevirmen: **Mithat Korumaz, Yunus Emre Ömür**

Yayınevi: **Eğitim Kitabevi Yayınları**

Baskı Yılı: **2018**

Sayfa Sayısı: **336**

Eğitim ve Toplum Düzeni

Derleyen: **Bertrand Russell**

Çevirmen: **Şebnem Duran**

Yayınevi: **BGST**

Baskı Yılı: **2017**

Sayfa Sayısı: **215**

Akademisyenlerden KHK Öyküleri

Yayına Hazırlayan: **Kuvvet Lordoğlu**

Yayınevi: **Nota Bene Yayınları**

Baskı Yılı: **2018**

Sayfa Sayısı: **256**

Ohal KHK Rejiminin Eleştirisi ve KHK Müeyyidelerine Karşı İzlenebilecek Hukuki Yollar

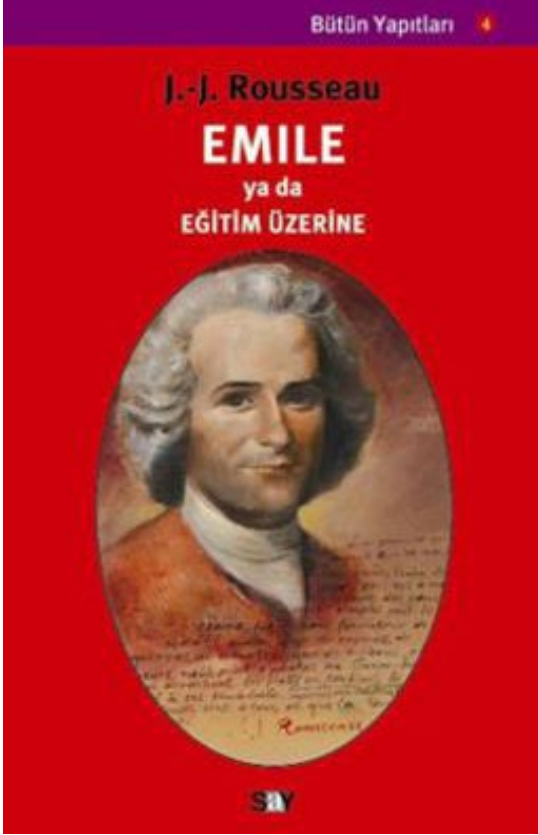
Yazar: **Doğan Erkan**

Yayınevi: **Ekin Basım Yayın**

Baskı Yılı: **2017**

Sayfa Sayısı: **149**

Kitaplarda 'Eğitim'...

EMILE ya da Eğitim Üzerine

Yazar: **Aristoteles**
Yayınevi: **Say Yayınları**
Baskı Yılı: **2008**
Sayfa Sayısı: **192**

Eğitim Toplumu Değiştirebilir mi?

Yazar: **Michael W. Apple**
Çeviren: **Şakir Çinkır**
Yayınevi: **Anı Yayınları**
Baskı Sayısı: **2017**
Sayfa Sayısı: **264**

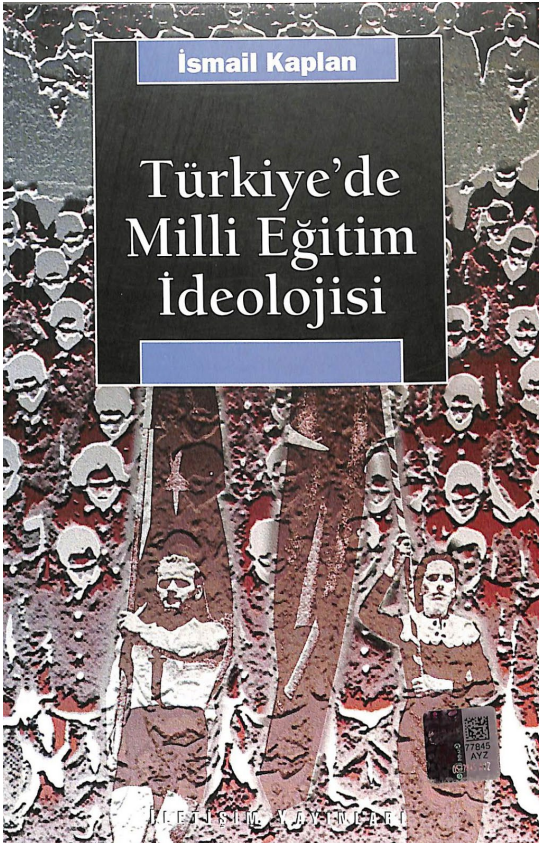
Türkiye İçin Eğitim Yazıları

Yazar: İlhan Tekeli

Yayınevi: Tarih Vakfı Yurt Yayınları

Baskı Yılı: 2012

Sayfa Sayısı: 368

Türkiye'de Milli Eğitim İdeolojisi

Yazar: İsmail Kaplan

Yayınevi: İletişim Yayınları

Baskı Yılı: 2002

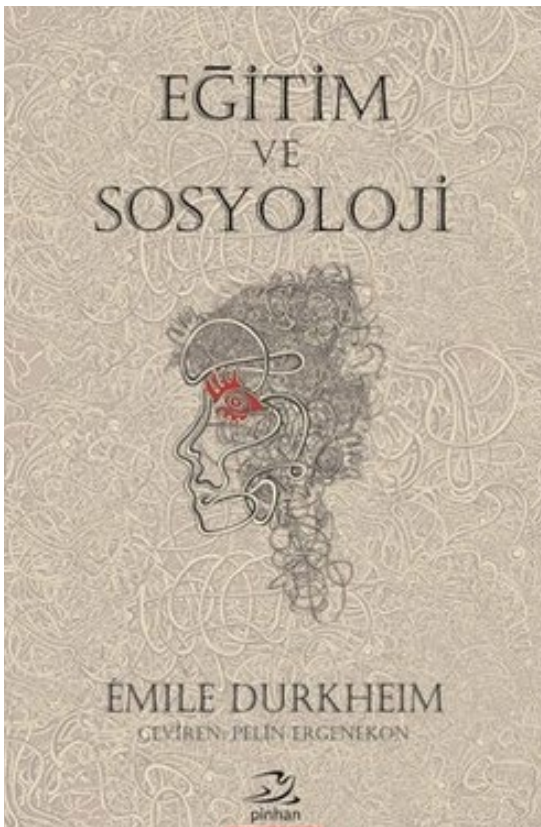
Sayfa Sayısı: 407

Kitaplarda 'Eğitim'...

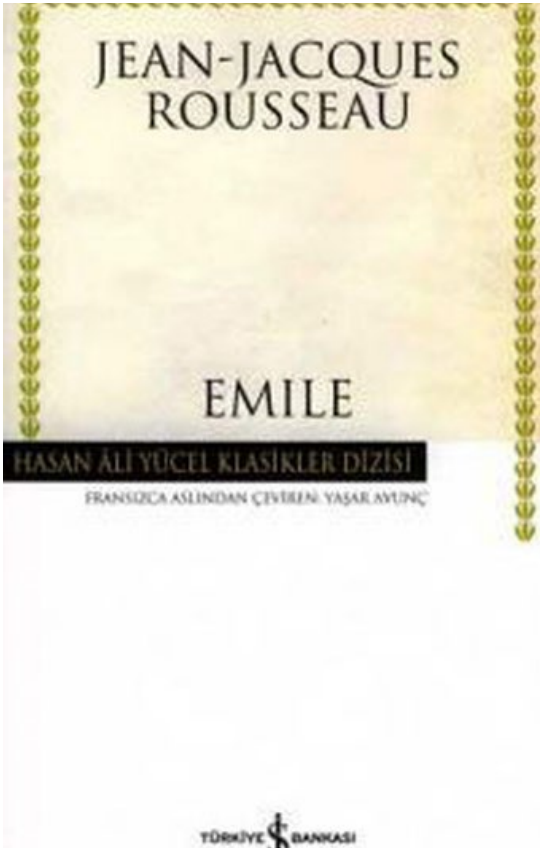
Eğitim ve İktidar

Yazar: **Michael W. Apple**
Çevirmen: **Ergin Bulut**
Yayınevi: **Kalkedon Yayınları**
Baskı Yılı: **2006**
Sayfa Sayısı: **240**

Eğitim ve Sosyoloji

Yazar: **Emile Durkheim**
Çevirmen: **Pelin Ergenekon**
Yayınevi: **Pinhan Yayıncılık**
Baskı Sayısı: **2016**
Sayfa Sayısı: **160**

Emile ya da Eğitim Üzerine

Yazar: **Jean-Jacques Rousseau**

Çevirmen: **Yaşar Avunç**

Yayınevi: **İş Bankası Kültür Yayınları**

Baskı Yılı: **2016**

Sayfa Sayısı: **578**

Eğitim-Bir Kitle İmha Silahı

Derleyen: **John Taylor Gatto**

Çevirmen: **Mehmet Ali Özkan**

Yayınevi: **Edam Yayınları**

Baskı Yılı: **2016**

Sayfa Sayısı: **276**